

Landschapsontwikkelingsplan **Buren**

VERSTERK DE VARIATIE EN VERSTEVIG DE BANDEN

Vastgesteld door de gemeenteraad van Buren op 30 oktober 2012

Colofon

LandschapsOntwikkelingsPlan voor de gemeente Buren

Versie augustus 2012

Projectteam

Adviseurs:

Schokland; Henk van Blerck, Hanneke Baltjes

Buro Hemmen; Henk van Ziel, Paul Ganzevles

Bureau Niche; Tiny Wigman

Van der Molen Groenconsult: Hans van der Molen, Marije Slijkhuis

Gemeentelijke ambtenaren:

Wim Kuster

Chantal Braak

Roelof de Wit

Jan Willem Bol

Hans Stam

Rhenen, 2012

Landschapsontwikkelingsplan **Buren**

VERSTERK DE VARIATIE EN VERSTEVIG DE BANDEN

Vastgesteld door de gemeenteraad van Buren op 30 oktober 2012

Inhoud

Voorwoord	5
Samenvatting	6
1. Kader en context van dit beleidsplan	10
2 Het proces centraal	14
3 Het eigentijdse landschap van de gemeente Buren	20
4, Visie: versterk de variatie en verstevig de banden	56
5. Uitwerking per landschapsensemble	71
6. Van visie naar uitvoering	94
7. Financiële onderbouwing	101

Bijlagen:

1. begrippenlijst
2. 3 x Buren, toekomstscenario's voor het landschap
3. het landschap uit(een)gelegd
4. Projectenlijst uitvoeringsprogramma

Dit hoofdrapport is één van de onderdelen van het LOP voor de gemeente Buren. De andere zijn:

- * Vier werkensembleboeken
- * Beleidsnotitie Landschapsversterkingszones

Voorwoord

Dit LOP dient voortbouwend op de Structuurvisie Buren 2009-2019, concrete handvatten te bieden waarmee de gemeente initiatieven snel kan goed- of afkeuren. Het is dus een visie op welke ontwikkelingen de gemeente wel en niet in het landschap wil hebben.

De gemeente wil de kwaliteiten in het landschap versterken. De gemeente wil daarom als regisseur én partner helpen om initiatieven te realiseren waar dat kan. Om de kosten daarvan te dekken, maken we gebruik van subsidies, maar zoeken we ook naar mogelijkheden om met initiatiefnemers in het veld samen te werken.

Buren behoort tot het Nationaal Landschap Rivierengebied. De omgeving hier is prachtig, veel inwoners staan daar nauwelijks bij stil. We zullen trots en zuinig moeten zijn op deze omgeving. Ook maken we bij ingrepen in het landschap afspraken over de compensatie daarvan.

Door bij te dragen aan het groenblauwe raamwerk kunnen grondeigenaren, veelal agrariërs, evenwel ook waardevolle neveninkomsten verwerven, op vrijwillige basis. Tegelijkertijd kunnen we zo samen op een verstandige manier het agrarisch cultuurlandschap toegankelijker maken voor al die mensen in de gemeente die van het Burense landschap willen genieten.

Om de ontwikkeling van het landschap tot een succes te maken hebben gemeente en inwoners elkaar nodig. De gemeente kan het niet zonder de lokale kennis van inwoners. Vandaar dat we de kennis en verantwoordelijkheid die de gemeente heeft, graag combineren met praktische wensen die inwoners, bedrijven en toeristen hebben. Dit LOP, met naast een realistische visie ook werkboeken waarmee mensen geholpen kunnen worden om hun wensen en initiatieven concreet mogelijk te maken, biedt daarvoor een goede basis. Onder andere door een notitie over landschapsversterkend bouwen aan het LOP te koppelen wil de gemeente samen met burgers en bedrijven streven naar optimale win-win situaties!

Gert-Jan van Ingen
wethouder Buren

Samenvatting

Voor u ligt het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) van de gemeente Buren. Het kan gezien worden als een uitwerking van de Structuurvisie Buren 2009-2019 die de gemeenteraad in 2009 heeft vastgesteld.

De titel van het LOP is veelzeggend: 'Versterk de variatie en verstevig de banden'. Geef nieuwe plannen en initiatieven zo vorm dat ze bijdragen aan een positieve ontwikkeling van het, veelal agrarisch, cultuurlandschap waar de mensen in Buren terecht trots op zijn. Steeds weer geven de inwoners van het gebied aan dat ze dat typisch Betuws agrarisch cultuurlandschap willen behouden. In dit LOP is daarom voortdurend rekening gehouden met de landbouwbedrijven die ook in de toekomst dit landschap moeten kunnen blijven beheren. Het landschap verandert constant, zo merken bewoners op. Men ontwaart 'meer paarden in de wei dan koeien', betonwanden langs de infrastructuur, bedrijventerreinen als 'puisten', 'bulten' en 'open wonden in het landschap', 'coniferen in plaats van traditionele landschapselementen' en 'verrommeling van agrarische bebouwing' door mensen van buiten en door nieuwe bedrijvigheid. En dan willen overheden ook nog van alles: van industrieterreinen tot waterberging, van beschermd stadsgezicht tot nieuwbouwwijk. Toch zijn deze ontwikkelingen meer dan alleen bedreigingen die over de streek heenkomen.

Maak van bedreigingen kansen

De oplossing die met dit LOP wordt aangedragen is ontwikkelingsgericht. Het bouwt voort op de nuchtere mentaliteit van de bewoners van het rivierengebied.

Kader sterke functies (zoals wonen en bedrijvigheid) 'landschappelijk' in – aan de rand van de dorpen aansluitend bij het landschap –, zodat landschapsstructuren ontstaan waarin die functies juist sterker en waardevoller worden. Benut ze voor de financiering en uitvoering van landschappelijke functies, zoals waterbeheer, natuur en identiteit. Realiseer ook mogelijkheden voor blijvende verdiensten uit het landschap, juist waar het voor veel agrariërs moeilijk is om met hun reguliere bedrijf de kost te verdienen. Verwelkom de toeristen en dagjesmensen, geef ze wat ze zo graag willen, tegen een faire prijs, en voedt daarmee de spreekwoordelijke kip-met-de-gouden-eieren. Buig dus al die bedreigingen om tot ze passen binnen het kader van de landschappelijke identiteit en schilder er zoveel mogelijk kleuren in, uit het palet van maatschappelijke behoeften.

Aan de slag!

Dit landschapsontwikkelingsplan is opgesteld als concretisering van de uitvoeringsparagraaf van de structuurvisie Buren waarin het gemeentebestuur zich uitgesproken heeft over het beoogde beleid tot 2019. De structuurvisie is het strategisch document in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling en vormt een leidraad voor de beoordeling van nieuwe plannen en initiatieven, maar ook voor nieuwe op te stellen bestemmingsplannen en projectbesluiten.

Die ontwikkelingen hebben per definitie ook gevolgen voor het landschap en die hoeven niet per se negatief te zijn. Dit landschapsontwikkelingsplan biedt instrumenten en houvast om ontwikkelingen in het landschap in de gewenste richting te begeleiden. Dit geldt voor ontwikkelingen die de gemeente zelf in gang zet, maar ook wanneer bewoners of bedrijven initiatieven ontwikkelen in het buitengebied.

Een eigentijdse karakteristiek van het landschap

Aan het begin van de 21ste eeuw, in een verstedelijkende samenleving, ligt tussen de Randstad en het KAN-gebied het rivierenlandschap van de inwoners van de gemeente Buren. Het is een trots, functioneel en modern landschap - niet voor niets benoemd tot Nationaal Landschap - waarin allerlei varianten van het oude rivierenlandschap met steeds een ander samenspel tussen uiterwaarden, oeverwallen, stroomruggen en komgebieden duidelijk herkenbaar zijn. Op veel plekken in de regio langs nieuwe bovenregionale infrastructuur is een aaneenschakeling van bedrijfspanden het beeld gaan bepalen. Binnen de gemeentegrenzen van Buren zijn die ontwikkelingen amper te herkennen. Niet dat dat betekent dat Buren niet bij de tijd is. Zeker niet, het is juist een bedrijvige eigentijdse gemeente waarin hedendaagse bovenregionale dynamiek zijn invloed laat gelden.

Rivierenlandschap: vier maal anders

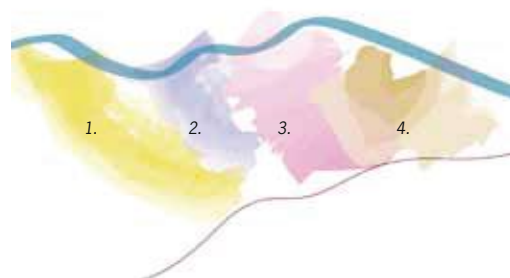
Binnen de gemeente Buren zijn - op basis van de historie én het huidige gebruik - verschillende varianten van het rivierenlandschap te herkennen:

- 1. Buren's historische rivierenlandschap** met zes dubbellintdorpen op smalle stroomruggen en het stadje Buren aan de Korne, met een afwisseling van burgerlijk verpozen en grootschalig boeren;
- 2. Rijswijk's weidse rivierenlandschap** van de binnen- en buitendijkse agrarische polders in en om het Rijswijkse Veld waar verhalen over de verdwenen en verschenen rivieren te lezen zijn;
- 3. Maurik's dynamische rivierenlandschap** van het Eiland van Maurik naar De Beldert met van noord naar zuid de reeks: (vergraven) uiterwaarden - dijk - oeverwal (met Maurik) - komgebied het Broek en het Hornixveld - ontgrondende oeverwal langs de Linge;
- 4. Lienden's lommerrijke rivierenlandschap** met lintbebouwing op het brede stroomruggencomplex van Lienden- Ommeren- Ingen tegenover de Utrechtse Heuvelrug - met de uiterwaarden van de Nederrijn en de Marspolder in het noorden en de dorpspolders van Aalst, Meerten, Ommeren en Ingen in het zuiden.

Drie banden: boezem, schakelaars en dreef

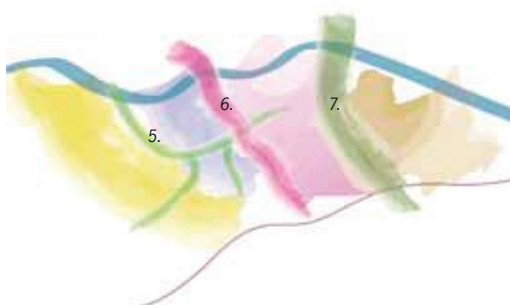
Veelal op de overgang tussen deze vier varianten op het hedendaagse rivierenlandschap lopen drie banden waarin de bovenregionale dynamiek op drie manieren herkenbaar is:

- 5. de boezem met de weteringen:** de boezemlanden met de weteringen en de Korne, de laagste delen van de komkleipolders tussen de achterkades van de dorpspolders en langs de Aalsdijk waar natuurontwikkeling, waterberging en cultuurhistorie op de agenda staan;
- 6. de schakelaar:** Amsterdam-Rijnkanaal met schakeling aan de historische 'waterknoop' rond Wijk bij Duurstede in het noorden en de verstedelijking vanuit Tiel;
- 7. de dreef van het zwarte paard:** zone door Eck en Wiel van Amerongen naar IJendoorn waar vanouds een reeks kastelen, landgoederen en buitens ligt die inspiratie biedt voor nieuwe initiatieven voor buitens en landgoederen in deze tijd.

Van west naar oost zijn in de gemeente Buren vier typen rivierenlandschap te onderscheiden:

1. Buren's historische rivierenlandschap
2. Rijswijk's weidse rivierenlandschap
3. Maurik's dynamische rivierenlandschap
4. Lienden's lommerrijk rivierenlandschap bij heuvelrug

Op de overgangen tussen die vier zones liggen drie ongeveer noord-zuidgerichte banden, ieder met een ander thema:

5. De Boezem met de weteringen
6. De Schakelaar
7. De Dreef van het Zwarte Paard

Een ontwikkelingsgerichte visie

Dit LOP schetst de ontwikkelingsrichting in verschillende delen van het landschap: waar kunnen nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden, waar moet openheid vooropstaan en waar kan het gebruik van het landschap breder worden voor recreatie, waterbeheer en natuur?

Versterk de variatie!

De ruimtelijke kwaliteit van het rivierenlandschap is door Rijk en Provincie globaal vastgelegd in 'kernkwaliteiten'. Binnen het rivierenlandschap is evenwel veel variatie. Het LOP draagt bij aan een versterking van die variatie op alle schaalniveaus, allereerst door ieder van de vier landschapsensembles een eigen motto mee te geven en dit voor de verschillende delen van ieder ensemble uit te werken.

Verstevig de banden!

De boezem met de weteringen, de schakelaar en de dreef zijn zones waarin actief gewerkt kan worden aan een impuls voor het landschap. Aansluiting op de regionale context biedt kansen voor Buren, niet alleen voor het landschap maar ook voor de economie!

Organiseer en stimuleer kwaliteit!

Er zal aangesloten moeten worden op de stuwende krachten achter de ontwikkeling van het landschap. Dat zijn lang niet alleen de overheden, maar ook ondernemers, organisaties en burgers die initiatieven ontplooiën in het landschap. Om die initiatieven in goede banen te leiden, te inspireren en te stimuleren is het nodig om het LOP organisatorisch en financieel goed op poten te zetten. Een landschapsfonds kan daartoe een goed middel zijn. En...geef het goede voorbeeld!

De vier delen van het LOP

De gemeente Buren zet met het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) in op een beleid dat de economische, ecologische én esthetische betekenis van het landschap in samenhang zal versterken. Daadkrachtig, flexibel en inspelend op de maatschappelijke ontwikkelingen en particuliere initiatieven. Hiermee wordt uitwerking gegeven aan de Structuurvisie Buren 2009-2019 die op 27 oktober 2009 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Tevens wordt met het LOP bijgedragen aan de te behouden en ontwikkelen kernkwaliteiten zoals die in de streekplan-uitwerking Kernkwaliteiten Waardevolle landschappen op Provinciaal niveau zijn uitgewerkt.

Landschap is meestal niet een belang of een doel op zich, maar een essentieel aspect van leefbaarheid, plattelandseconomie en van het totale rijlen en zeilen van de gemeente. Het LOP bestaat daarom uit vier onderdelen. Elk onderdeel is afgestemd op de praktijk van het landschapsbeleid in de context van het overige gemeentebestuur.

1. de visie op het landschap van Buren

In de visie wordt benadrukt dat binnen het Burensse rivierenlandschap vier karakteristieke deelgebieden - landschapsensembles - zijn te onderscheiden. Op die variatie dient in de visie van het LOP voortgebouwd te worden. Tussen de landschapsensembles door lopen drie ontwikkelingsbanden die ieder op een eigen wijze verstevigd kunnen worden. De visie vindt u in voorliggend rapport. In dit hoofdrapport vindt u ook een samenvatting van de volgende vier onderdelen.

2. een uitvoeringsprogramma

Deze is samengesteld voor het gehele gebied van het LOP. Daarin worden - geordend in thema's voor ieder van de vier landschapsensembles - allerlei projectvoorstellen uitgewerkt. Deze lijst met projectvoorstellen - rijp en groen - kan in de loop van de tijd worden geactualiseerd met nieuwe voorstellen. Ook kunnen projecten worden gewijzigd of verwijderd.

3. de vier ensemblewerkboeken

In deze ensemblewerkboeken wordt voor ieder van de landschapsensembles een overzicht van te beschermen waarden en te ontwikkelen kwaliteiten gegeven, alsmede een bouw pakket met handleiding die kunnen helpen bij het beoordelen, realiseren en ontwikkelen van initiatieven en projecten.

4. een beleidsnotitie landschapsversterkingszones

In deze beleidsnotitie is het beleid uitgewerkt voor de landschapsversterkingszones zoals die zijn aangegeven in de Structuurvisie.

Werkboeken

Als brug tussen de ontwikkelingsvisie en het uitvoeringsprogramma bevat dit LOP voor elk landschapsensemble een apart werkboek. Die zijn bedoeld voor degenen in de gemeente die beroepsmatig betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen in brede zin in het buitengebied,

maar ook initiatiefnemers van projecten in het landelijk gebied kunnen er hun voordeel mee doen en er inspiratie uithalen.

Uitvoeringsprogramma

Het LOP wordt geconcretiseerd in het uitvoeringsprogramma. Daarin staat een hele reeks projecten beschreven. Een groot deel van deze projecten is door inwoners van Buren aangedragen. Sommige projecten zijn klaar voor uitvoering, andere nog niet, bijvoorbeeld doordat de financiering nog niet rond is. Toch staan deze in het uitvoeringsprogramma, zodat flexibel ingespeeld kan worden op kansen die zich voordoen.

Het uitvoeringsprogramma kan ieder jaar aangepast en aangevuld worden met nieuwe projecten die in de visie van het LOP passen. Alle projecten zijn begroot en geprioriteerd. Voor het benodigde geld zijn vele bronnen aangegeven.

Wat kunnen we met dit plan?

Dit plan is vooral bedoeld om mogelijkheden laten zien. Het zegt niet wat niet mág, het zegt wat er allemaal kán. Voor allerlei initiatieven zijn vergunningen of toestemmingen nodig, niet omdat dat in dit LOP staat, maar bijvoorbeeld vanwege een gemeentelijk bestemmingsplan. De gemeente heeft met dit LOP een toetsingsinstrument, maar vooral ook een basis om met initiatieven van burgers, ondernemers en organisaties mee te denken en te sturen: 'Als u uw plan nou zus of zo uitwerkt, komt het ook ten goede aan het landschap.'

1 Kader en context van dit beleidsplan

1.1 | Afbakening

Het voorliggende Landschapsonwikkelingsplan omvat de gemeente Buren. De gemeente Buren vormt het noordoostelijk deel van de Betuwe. Het heeft een landelijke uitstraling en kent weinig verstedelijking. Het is een redelijk grote gemeente (bijna 150 km²) en heeft dus veel 'landschap'. Een landschap dat aantrekkelijk is temidden van de grote stedelijke agglomeraties. Het ligt centraal tussen de Randstad, Utrecht, het knooppunt Arnhem-Nijmegen en de Brabantse stedenrij; de afstand tot de grote steden bedraagt steeds zo'n 40 km.

De gemeente Buren in de huidige vorm, dat wil zeggen als bundeling van de voormalige gemeenten Buren, Lienden en Maurik, bestaat sinds 1999. Er wonen ruim 25.000 mensen, verspreid over 4 grotere kernen en 10 kleinere.

De grotere kernen Buren, Lienden, Maurik en Beusichem herbergen samen ca. 15.000 inwoners. De overige inwoners leven verspreid over de kleinere dorpen en het buitengebied. Het rivierenlandschap is hét kenmerk van de Betuwe en in de gemeente Buren is dit landschap nog bijzonder goed herkenbaar en redelijk gaaf gebleven. Het maakt niet voor niets deel uit van het Nationaal Landschap Rivierengebied, sterker nog: het vormt daar de kern van.

De Nederrijn en Lek vormen de noordgrens van het gebied. De Linge raakt het gebied in het zuiden. De Mauriksche wetering en de Korne zijn twee andere belangrijke watergangen. De Waal ligt verder zuidelijk; de verbinding van deze belangrijke scheepvaartroute met Amsterdam, via het Amsterdam-Rijnkanaal, heeft een belangrijke spoor in de gemeente getrokken, na de voltooiing ervan in 1952. Het kanaal deelt de gemeente feitelijk in een westelijke en oostelijk helft.

Het rivierenlandschap houdt niet op bij de gemeentegrens: ook buurgemeenten werken aan het landschap en hebben dat in Landschapsonwikkelingsplannen vastgelegd. Zoals de westelijke gemeenten Geldermalsen, Lingewaal en Neerijnen gezamenlijk (Schokland e.a. 2007) en Culemborg (Haskoning, 2006). Oostelijk zet het rivierenland zich voort in de gemeente Neder-Betuwe met eveneens een Landschapsonwikkelingsplan (Brons en partners, 2009). Daar waar nodig kijkt dit Landschapsonwikkelingsplan over zijn grenzen heen.

1.2 | Uitwerking van Structuurvisie 2009-2019

Het LOP is een uitwerking van de Structuurvisie Buren 2009-2019 die door de gemeenteraad is vastgesteld. In die structuurvisie is reeds een uitvoerige analyse van allerlei aspecten van het landschap verricht: cultuurhistorie, groen, verkeer, ruimtelijke kwaliteit en het ruimtelijk overheidsbeleid.

Het LOP bouwt op die analyse voort, maar heeft er een uitwerking, detaillering aan toegevoegd die heeft uitgemond in een landschapskundige ontwikkelingsvisie. Om die visie op te stellen was het nodig om te onderzoeken wat het karakteristieke beeld is van het landschap, hoe de verschillende functies over het gebied verspreid zijn en wat de drijvende krachten achter de ontwikkeling van het landschap nu en in de toekomst zullen zijn. Met name die laatste zijn essentieel bij het opstellen van een ontwikkelingsvisie.

1.3 | Kruispunt van verleden en toekomst

Het Landschapsontwikkelingsplan heeft het landschap in brede zin als onderwerp. Het gaat in op de verschijningsvorm van het landschap, hoe we het zien vanaf de grond, vanuit de lucht, maar ook vanuit gebruik en beleving.

Het landschap is vaak een logisch gevolg wat 'de natuur' ons heeft geleverd: bodem, water, reliëf. Door ons letterlijk te verdiepen in de ondergrond wordt duidelijk wat de basis is van dat landschap. Nog voordat er zich mensen vestigden, zal het landschap hebben bestaan uit de ongehinderd stromende en zich verleggende rivieren, begeleid door bossen langs oevers en op stroomruggen. Moerassen zullen dominant geweest zijn in de laagten tussen de ruggen. Toen de mens dit gebied opzocht, zullen zij vooral de hogere ruggen in het landschap zijn gaan verkennen. Hoger dus droger en toegankelijker. Daar ontstonden de nederzettingen. En vervolgens moest het water worden beheerst. Dijken en kaden verzezen. Nog lange tijd waren de kommen het minst bruikbaar, de zware klei en de waterhuishouding verhinderden dat.

Ondertussen is het anno 2010: machines, nieuwe technieken, infrastructuur hebben de mens steeds minder afhankelijk gemaakt van de kansen en beperkingen van het landschap. Maar toch zijn in het huidige landschap de verschillende vormingslagen nog onmiskenbaar terug te zien; soms meer en soms minder. Dat wat we zien is een tijdsopname, ooit was het anders en straks zal het ook weer veranderd zijn.

Het Landschapsontwikkelingsplan staat op dat kruispunt. De basis doorgrondend en terugkijkend in het verleden om de vorming van het landschap te begrijpen en te waarderen. En met dat begrip en die waardering de lijnen uit te zetten naar de toekomst. Daarbij nemen de mensen in het gebied een belangrijke rol in; zij zijn het die het landschap op dit moment ervaren, onderhouden, vormen en veranderen. Het Landschapsontwikkelingsplan is daarmee feitelijk een vooruitblik op het door hen gewenste landschap.

1.4 | Kansen en stimulansen

De gemeente Buren heeft een waardevol en gevarieerd landschap. De inwoners en bezoekers van de gemeente maken gebruik van dat landschap om te ondernemen, wonen, werken en recreëren.

Ook in de toekomst blijft het landschap een belangrijke basis voor de initiatieven en activiteiten van de mensen in de gemeente. De gemeente wil meedenken als mensen in het landschap initiatieven willen ontplooiën, mits enkele spelregels in acht worden genomen. Deze spelregels zijn niet bedoeld als beperkingen, maar als kansen en stimulansen.

De landschapsvisie levert die spelregels. Het uitgangspunt daarbij is dat iedereen een bijdrage kan leveren aan een positieve ontwikkeling van het landschap waarbij privaat en publiek belang samen kunnen gaan. Zo kunnen alle betrokkenen werken aan een cultureel en natuurlijk rijk landschap.

14 2 Het proces in de hoofdrol

2.1 | Inleiding

Het Landschapsontwikkelingsplan is opgesteld als concretisering van de uitvoeringsparagraaf van de Structuurvisie Buren 2009-2019 waarin het gemeentebestuur zich uitgesproken heeft over het beoogde beleid tot 2019. De structuurvisie is het strategisch document in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling en vormt een leidraad voor de beoordeling van nieuwe plannen en initiatieven, maar ook voor nieuwe op te stellen bestemmingsplannen en projectbesluiten.

Veranderingen in het landschap hebben per definitie ook gevolgen voor het landschap en die hoeven niet per se negatief te zijn. Een landschapsontwikkelingsplan biedt instrumenten en houvast om ontwikkelingen in het landschap in de gewenste richting te begeleiden. Dit geldt voor ontwikkelingen die de gemeente zelf in gang zet, maar ook wanneer bewoners of bedrijven initiatieven ontwikkelen in het buitengebied.

Er is veel kennis en bestaand beleid vastgelegd in beleidsstukken en achtergronddocumenten. Zeker ook gezien de status van dit bijzondere rivierenlandschap. In het LOP is dit allemaal overzichtelijk bij elkaar gebracht, zodat er niets over het hoofd gezien kan worden.

Veel kennis en liefde voor het landschap is verankerd in de mensen zelf, de bewoners, de agrariërs en de specialisten op het terrein van bomen, heemkunde, archeologie, flora en fauna. In de aanpak van dit plan is dan ook veel ruimte geboden om 'het gebied' mee te laten praten en mee te laten denken. Uitgangspunt voor de gekozen procesbenadering bij het opstellen van het landschapsontwikkelingsplan is, dat het landschap van de mensen zelf is. Van diegenen die er wonen, werken, recreëren en er zorg voor dragen.

Dit uitgangspunt vormt de basis om gedurende de hele planperiode in nauw contact met de direct betrokkenen te werken aan de het LOP en bestaand beleid, bestaande projecten en diverse nieuwe initiatieven in het LOP een plek te geven. Dat leidt niet alleen tot een levendig plan dat aansluit op de actuele thema's die de komende jaren van belang zijn voor de gemeente Buren. Het leidt ook tot meer samenhang tussen de diverse beleidsterreinen binnen de gemeentelijke organisatie voor zover activiteiten van invloed zijn op de kwaliteit van het landschap van Buren.

Door sterk in te steken op wat leeft onder de mensen en de belangrijkste drijvende krachten voor de ontwikkelingen in het buitengebied, draagt de procesaanpak bij aan het draagvlak voor het LOP en de uitvoeringsgerichtheid van het plan. Het uitvoeringsprogramma wordt nog eens versterkt door een aantal voorbeeldprojecten meer in detail uit te werken. Voorbeeldprojecten bieden houvast aan initiatiefnemers om adequaat antwoord te krijgen wat men kan doen om juist bij te dragen aan de kwaliteit van het landschap en wat men moet laten om het landschap niet aan te tasten.

Actuele ontwikkelingen en verandering van provinciaal beleid of verandering van financiering van thema's zoals landschap, natuur en cultuurhistorie kunnen gaandeweg van invloed zijn op het te organiseren draagvlak voor het LOP.

2.2 | Stappen in het proces

2.2.1. Meer dan projectteam en klankbordgroep

Publieksactie als aftrap

Het landschap is een afspiegeling van het gebruik van onze omgeving door de eeuwen heen. Daarom zijn burgers ook zo betrokken bij het landschap. Dit geldt in het bijzonder voor het rivierenlandschap omdat de 'strijd' met het water veel sporen heeft nagelaten.

Om het de planvorming niet stiltejes te laten beginnen is bij de aanvang van het hele proces een publieksactie georganiseerd. De burgemeester heeft hiervoor zijn armen uit de mouwen gestoken.

" Aan de voet van een oude lindeboom gaat de burgemeester met een kruwagen vol gereedschap door het lint voor het landschap. Zo geeft hij het startschot voor de opstelling van het LOP. De plek van de linde is veelzeggend. Het is een historische plek in een gebied waar moderne landbouw samen met allerlei andere vormen van grondgebruik een productief én mooi landschap oplevert. Typisch de Betuwe. Daar gaat het met het LOP ook om."

Landschapskwaliteitsteam

Een inhoudelijke opstart is gemaakt met inzet van het zogenaamde landschapskwaliteitsteam. Dit is een effectieve aanpak waarbij op één dag gebiedsdeskundigen, beleidsambtenaren en externe deskundigen de huidige kwaliteiten van het gebied verkennen en analyseren. Dit gebeurt volgens een zeer beproefde methode aan de hand van drie invalshoeken namelijk: de ecologie, de esthetiek en de economie. Bestudering van kaarten, overzicht van beleid voor het buitengebied, een excursie en veel discussie leidt tot een goed zicht op de bedreigingen en de kansen voor het landschap in de toekomst. Belangrijk daarbij dat er ook zicht is op de belangrijkste drijvende krachten, die direct of indirect invloed hebben op veranderingen in het buitengebied. Dit kunnen kleinschalige ontwikkelingen zijn, maar ook grootschalige. Ontwikkelingen die de gemeente zelf in gang zet, maar ook ontwikkelingen die op het gebied afkomen.

Gescherpt met deze inzichten en met alle informatie in de hand, waarbij de recent vastgestelde structuurvisie een hoofddocument is, maakt het bureauteam een landschapsanalyse, die aansluit bij de wijze waarop de mensen, de bewoners het landschap ervaren. Het buitengebied van Buren is een uitgestrekt gebied met een complexe riviergeschiedenis. Dat is terug te zien in het landschap en in het gebruik ervan.

Enquête bewoners van Buren

Naast het vergaren van kennis, is het voor een goed plan belangrijk te weten hoe het landschap door bewoners ervaren en beleefd wordt. Voor dit doel is een enquête opgesteld, die aan 400 inwoners is toegestuurd. Ongeveer 25% heeft de lijst met vragen ingevuld, waarmee de gegevens een afspiegeling zijn van de mening van de inwoners van de gemeente. Naast een waardering van het landschap zijn er veel verbeterpunten aangereikt, die goed meegenomen kunnen worden in het uitvoeringsprogramma. Overigens geven de inwoners het landschap van Buren een 7,4 op een schaal van 1-10.

Klankbordgroep

Er is een klankbordgroep samengesteld bestaande uit vertegenwoordigers van belangengroepen en sectoren, die in staat zijn bij te dragen aan de totstandkoming van het LOP vanuit de eigen sector en belangenbehartiging maar ook vanuit een brede blik op de belangen van het Burens landschap in het algemeen.

De klankbordgroep werd geraadpleegd in verschillende fasen van het proces. De raadpleging gebeurt in ieder geval telkens voorafgaand aan de bijeenkomsten voor het brede publiek of bij grote wijzigingen wat betreft inhoud en planning van de ontwikkeling van het LOP. De klankbordgroep fungeert daarbij niet alleen als inhoudelijk klankbordgroep, maar ook voor de beoordeling van procesmatige aspecten, die van belang zijn bij de organisatie en invulling van grote bijeenkomsten.

2.2.4. Toekomstscenario's

Eerste klankbordgroep

Een presentatie van de landschapsanalyse en van drie scenario's om de ontwikkeling van het landschap in de toekomst vorm te geven aan een breed samengestelde klankbordgroep vormde zoals gezegd de eerste echte test. De klankbordgroep dacht mee over hoe het landschap te duiden, maar gaf vooral ook input hoe er in de verschillende delen van het buitengebied tegen aangekeken wordt. De insteek is, dat leden van de klankbordgroep niet alleen inhoudelijke kennis toevoegen, maar juist ook beoordelen in hoeverre de analyse aansluit bij wat de mensen zelf ervaren: Zien we het goed? Welke ontwikkelingen zijn (nog meer) van invloed op het buitengebied en welke sectoren in de samenleving zijn daarop van invloed? De leden van de klankbordgroep worden hiermee uitgedaagd niet alleen een standpunt in te nemen, of hun belangengroep te vertegenwoordigen, maar juist om de kaarten op tafel te leggen en in dialoog te gaan met andere partijen en de projectgroep.

Met de adviezen van de klankbordgroep werd de analyse aangescherpt en een presentatie gemaakt die recht doet aan de verschillende deelgebieden die de bewoners zelf onderscheiden. De klankbordgroep maakte ook een inschatting van het toekomstscenario, dat het meest aan zal sluiten bij de actualiteit en de cultuur van streek.

Eerste publieksavond

De dialoog met de klankbordgroep is de opmaat geweest naar de brede dialoog met de inwoners op de eerste publieksavonden. Via berichten in de krant en op de website van de gemeente zijn bewoners uitgenodigd mee te praten over de toekomst van het landschap in Buren. Op twee avonden, verspreid over het gebied, zodat men niet te ver hoeft te reizen. De analyse is toegelicht met veel beelden als een reisverslag door het hele buitengebied.

De hoofdvraag voor de avonden was: welke ontwikkelingsrichting biedt volgens u de meeste perspectieven voor het landschap? Feitelijk een strategische vraag. Moet het uitvoeringsprogramma van het LOP vooral uitgaan van samenwerking van onderop, moet de gemeente insteken op regie of moet de gemeente zich beperken tot de toetsende taak. De strategische vraag is nodig, omdat landschap raakt

Voor de drie scenario's, hun karakteristieken en hun voor- en nadelen wordt verwezen naar bijlage 2.

aan zoveel beleidsterreinen en het LOP juist ondersteuning en sturing moet bieden vanuit een gedragen visie met een instrumentenkoffer en handleiding voor de uitvoering.

De vraag is complex, maar geeft mensen ook juist het inzicht in de werkelijkheid. Visie en analyse is één. Aanpak van de uitvoering gekoppeld aan beleid en de actualiteit is twee.

2.2.5. **Verdieping proces en voorbeeldwerking**

De strategische keuze vraagt om verdieping op drie niveaus.

*** De agrarische sectoren**

Aangezien de agrariërs een groot deel van het buitengebied in bezit en/of beheer hebben ligt het voor de hand met hen als aparte geleiding rond de tafel te gaan. De sectoren binnen de land- en tuinbouw verschillen niet alleen in grondgebruik, maar ook de perspectieven zijn verschillend en dat kan een rol spelen bij de verdere uitwerking van het LOP. Bijvoorbeeld zijn er veel particuliere initiatieven te verwachten in de verschillende deelgebieden, moet er meer gekoerst worden op landschapsbehoud of zoekt men juist naar mogelijkheden om het landschapsbeheer in te passen in de bedrijfsvoering.

*** De interne organisatie en afstemming**

Interne workshop

Hoe verloopt het huidige functioneren van de gemeentelijke organisaties en de afstemming tussen de verschillende beleidsterreinen rondom activiteiten die van invloed zijn op de kwaliteit van het landschap? Is er een soort landschapstoets vooraf of wordt er bij bouwplannen of infrastructurele werken op het moment van uitvoering gekeken naar de effecten voor het landschap? Te denken valt ook aan het VAB-beleid, bouwen in het buitengebied, ontwikkeling van groen voor rood- initiatieven en de invoering van de Wabo.

Een interne workshop met vertegenwoordigers van betrokken beleidsterreinen van RO, Groen, Beheer, Verkeer en Recreatie is een efficiënte investering om vanuit de praktijk mogelijkheden te verkennen om meer garanties te bieden dat de kernwaarden van het landschap goed meegewogen worden bij verdere ontwikkelingen.

Wie beter dan diegenen die het werk daadwerkelijk uitvoeren kunnen aangeven op welke wijze betere dienstverlening aan burgers geleverd kan worden met meer tijdsbesparing en tot slot met ook nog eens meerwaarde voor het landschapsbeleid? Hiermee heeft de ontwikkeling van het LOP een direct effect op de werkprocessen binnen de organisatie en profiteert de burger daar direct van.

*** Informeren en inspireren van bestuur en raad**

Excursie raadsleden

Het spreekt voor zich dat de verantwoordelijke wethouder nauw betrokken is bij het proces. Van tijd tot tijd wordt de wethouder geïnformeerd over de voortgang of gevraagd bij bijeenkomsten de gemeente te vertegenwoordigen. Ook de raad werd halverwege het

proces apart geïnformeerd over de voortgang van het plan. Dat is belangrijk omdat het gehele proces uitgesmeerd is over een periode van 2 jaar. De raad ging op excursie en kreeg een presentatie van de landschapsanalyse in het veld. Daarbij werden zij geïnformeerd over de inhoud, de analyse en de visie en uiteraard de mening van de bewoners. Tijdens de excursie konden de raadsleden zich uitspreken over de voorbeeldprojecten als onderdeel van het uitvoeringsprogramma.

Raadsleden hebben veel contacten met burgers en krijgen hierdoor de gelegenheid de vragen uit de praktijk direct in te brengen. Wanneer het LOP in concept af is, geeft een heldere presentatie de raadsleden snel inzicht in het plan zodat zij dit ook goed kunnen beoordelen en naar hun achterban vertalen.

2.2.6. Praktijk laten spreken

Ontwikkeling voorbeeldprojecten

Voorbeeldprojecten hebben een tweeledig doel namelijk:

1. kansrijke projecten direct uitwerken, zodat ze direct tot voorbeeld dienen voor de tweede gebiedsavond (projectenmarkt) en de uitvoeringskant van het LOP concreet maken.
2. ervaring met het LOP opdoen bij de uitwerking van de projecten, zowel door maatschappelijke organisaties als instrument om landschap te versterken, als ook de gemeentelijke organisatie zelf. Daarmee wordt duidelijk hoe de organisatie ingericht moet zijn om initiatieven adequaat en effectief verder te brengen met het LOP als leidraad.

Per onderscheiden landschapsensemble zal een voorbeeldproject geselecteerd worden en in samenwerking met dragende partijen/initiatiefnemers en betrokken medewerkers worden uitgewerkt. De voorbeeldprojecten vormen een belangrijk onderdeel van de tweede ronde gebiedsavonden (projectenmarkt) die na vaststelling van het LOP door de gemeenteraad georganiseerd kunnen worden. Bij voorkeur worden projecten geselecteerd die door burgers of organisaties zelf zijn aangedragen. Wanneer de gemeente ook een eigen voorbeeldproject kiest, snijdt het mes aan twee kanten.

Tweede klankbordgroep voor tweede publieksavond

Voorafgaand aan de tweede publieksavond werd opnieuw de klankbordgroep bij elkaar geroepen om de opzet van het uitvoeringsprogramma te beoordelen en de tweede publieksavond voor te bereiden. Deze zou de vorm van een projectenmarkt krijgen. Daarbij is het de bedoeling dat burgers en bedrijven inzicht krijgen in het type projecten, regelingen en ondersteuning het LOP voor hen van betekenis kan zijn.

Mede op advies van de klankbordgroep werd deze projectenmarkt uitgesteld tot na de vaststelling van het LOP door de gemeenteraad. Er was in die fase nog te weinig bekend over mogelijkheden voor provinciale financiering van projecten in het kader van het nationaal landschap en investering landelijk gebied.

Besluitvorming

Gedurende het hele proces vraagt de informatievoorziening van het college en de gemeenteraad aandacht. Een goede informatievoorziening bevordert het besluitvormingsproces. Zeker in tijden waarin provinciale subsidies en ook de gemeentelijke financiën onder druk staan.

Een laatste stap in het proces is een compacte presentatie van het eindconcept aan het college en de raad. Daarbij hoort een financiële paragraaf.

2.2.7 Open einden sluiten

In de afrondende fase van het LOP kunnen nog enkele bijeenkomsten ingelast worden ten behoeve van de samenwerking met belangrijke partners zoals Waterschap Rivierenland, terreinbeherende organisaties of projectontwikkelaars. Ook de uitwerking van de regeling landschapsversterkend bouwen kan consequenties hebben voor de wijze waarop het LOP afgerond zal worden. Zo is er overleg nodig met de provincie Gelderland, omdat zij akkoord moeten gaan met dergelijke concretisering van beleid.

Ook het daadwerkelijk vormgeven van de uitvoering van het LOP vergt dikwijls extra inspanningen om het zo optimaal mogelijk aan te laten sluiten bij de gemeentelijke organisatie en de kansen voor financiering.

Tweede publieksavond: projectenmarkt

Aangezien de besluitvorming over de provinciale financiering van projecten in het kader van het nationaal landschap en investering landelijk gebied ten tijde van de vaststelling van het LOP nog steeds in beweging is, zal in het voorjaar van 2012 bekeken worden of en wanneer de publieksavond in de vorm van een projectenmarkt doorgang kan vinden zoals voorgesteld. Wanneer er veel onduidelijkheden blijven voor de toekomst en er een andere financiering gevonden moet worden voor de uitvoering van het LOP, zal het proces daarop aangepast worden.

Bij de voorbereiding van de publieksavond zal opnieuw advies ingewonnen worden bij de klankbordgroep. Per deelgebied worden de meest geschikte voorbeeldprojecten geselecteerd en bij voorkeur ook door betrokkenen zelf gepresenteerd.

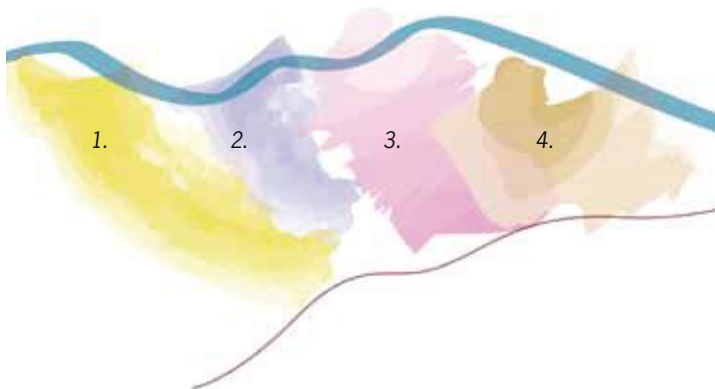
3 Het eigentijdse landschap van Buren

3.1 | Actuele kijk op dit rivierenlandschap

Aan het begin van de 21ste eeuw, in een verstedelijkende samenleving, ligt tussen de Randstad, het KAN-gebied en de Brabantse stedenrij het rivierenlandschap waar het landschap van de inwoners van de gemeente Buren deel van uitmaakt. Het is een trots, functioneel en modern landschap- niet voor niets benoemd tot Nationaal Landschap - waarin allerlei varianten van het oude rivierenlandschap met steeds een ander samenspel tussen uiterwaarden, oeverwallen, stroomruggen en komgebieden nog duidelijk herkenbaar zijn. Het is ook een landschap waar nieuwe bovenregionale infrastructuur doorheen loopt. Op veel plekken daarlangs is een aaneenschakeling van bedrijfspanden het beeld gaan bepalen. Binnen de gemeentegrenzen van Buren zijn dergelijke ontwikkelingen amper te herkennen. Niet dat dat betekent dat Buren niet bij de tijd is. Zeker niet, het is juist een bedrijvige eigentijdse gemeente waarin hedendaagse bovenregionale dynamiek zijn invloed laat gelden.

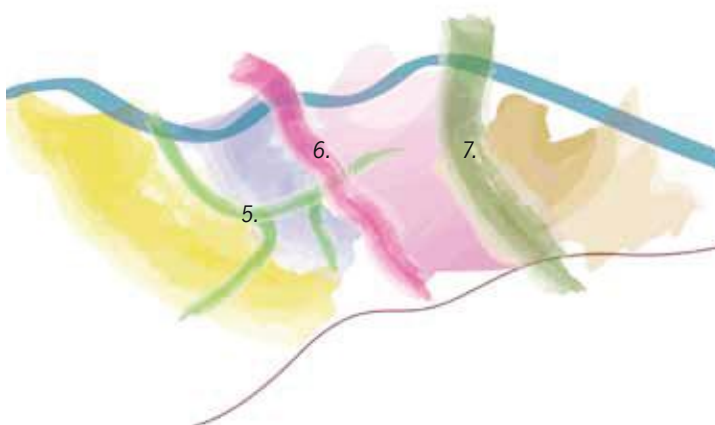
Van west naar oost zijn in de gemeente Buren vier typen rivierenlandschap te onderscheiden:

1. Buren's historische rivierenlandschap
2. Rijswijks's weidse rivierenlandschap
3. Maurik's dynamische rivierenlandschap
4. Lienden's lommerrijk rivierenlandschap bij heuvelrug

Op de overgangen tussen die vier zones liggen drie ongeveer noord-zuidgerichte banden, ieder met een ander thema:

5. De Boezem met de weteringen
6. De Schakelaar
7. De Dreef van het Zwarte Paard

Rivierenlandschap: vier maal anders

Binnen de gemeente Buren zijn - op basis van de historie én het huidige gebruik - verschillende varianten van het rivierenlandschap te herkennen:

- 1. Buren's historische rivierenlandschap** met zes dubbellintdorpen op smalle stroomruggen en het stadje Buren aan de Korne, met een afwisseling van burgerlijk verpozen en grootschalig boeren;
- 2. Rijswijk's weidse rivierenlandschap** van de binnen- en buitendijkse agrarische polders in en om het Rijswijkse Veld waar verhalen over de verdwenen en verschenen rivieren te lezen zijn;
- 3. Maurik's dynamische rivierenlandschap** van het Eiland van Maurik naar De Beldert met van noord naar zuid de reeks: (vergraven) uiterwaarden - dijk - oeverwal (met Maurik) - komgebied het Broek en het Hornixveld - ontgrondende oeverwal langs de Linge;
- 4. Lienden's lommerrijke rivierenlandschap** met lintbebouwing op het brede stroomruggencomplex van Lienden- Ommeren-Ingen - tegenover de Utrechtse Heuvelrug - met de uiterwaarden van de Nederrijn en de Marspolder in het noorden en de dorpspolders van Aalst, Meerten, Ommeren en Ingen in het zuiden.

Drie banden: boezem, schakelaars en dreef

Veelal op de overgang tussen deze vier varianten op het hedendaagse rivierenlandschap lopen drie banden waarin de bovenregionale dynamiek op drie manieren herkenbaar is:

- 5. de boezem met de weteringen:** de boezemlanden met de weteringen en de Korne, de laagste delen van de komkleipolders tussen de achterkades van de dorpspolders en langs de Aalsdijk waar natuurontwikkeling, waterberging en cultuurhistorie op de agenda staan;
- 6. de schakelaar:** Amsterdam-Rijnkanaal met schakeling aan de historische knoop rond Wijk bij Duurstede in het noorden en de verstedelijking vanuit Tiel;
- 7. de dreef van het zwarte paard:** zone door Eck en Wiel van Amerongen naar IJzendoorn waar vanouds een reeks kastelen, landgoederen en buitens ligt die inspiratie biedt voor nieuwe initiatieven voor buitens en landgoederen in deze tijd.

De indeling bouwt voort op de streekplan-aanpak die is verwoord in het boekje 'Landschapsonwikkeling, inspiratiebron voor denkers en doeners' van de provincie Gelderland van maart 2006. In deze publicatie komen ook de kernkwaliteiten aan de orde die de Provincie in de verschillende delen van de provincie onderkent.

3.2 | Eigentijdse landschapensembles

De hiervoor genoemde vier ensembles zijn landschappelijke eenheden waarin de historie te herkennen is, maar die tegenwoordig ook een interne functionele en maatschappelijke samenhang en karakteristiek hebben. Het zijn eigentijdse landschapsemblems. Het woord 'ensemble' gebruiken we om te benadrukken dat het om delen van het landschap gaat die niet zo zeer eenvormig zijn, maar in deze tijd als samenhangende gehelen worden ervaren. Zoals vroeger de uiterwaard, het dorp op de oeverwal en de dorpspolder met hooilanden in de kom bij elkaar hoorden, zo zijn er ook in deze tijd samenhangen in het landschap. Die samenhang is evenwel op een ander grondgebruik en op een andere maatschappij gebaseerd. De landschapsemblems die in dit LOP als uitgangspunt worden genomen zijn de deelgebieden die mensen in deze tijd als hún landschap ervaren.

Binnen de landschapsemblems zijn vaak delen van de uiterwaard, oeverwal, stroomrug of kom te onderscheiden. Deze worden in veel landschapanalyses en visies voor het rivierengebied als basisindeling gebruikt. In dit LOP worden ze niet apart genomen als landschapstype, maar gecombineerd naar bijvoorbeeld hedendaagse dynamiek en karakter. Deze indeling is niet alléén gebaseerd op de oude cultuurlandschappen, omdat het voor een ontwikkelingsgericht plan noodzakelijk is eveneens inzicht te hebben in de te verwachten ontwikkelingen in het gebied. Wellicht nog belangrijker is het om te weten waardoor die ontwikkelingen aangestuurd of bepaald worden.

3.3 | Een ontwikkelingsgerichte karakterisering

In de volgende paragrafen wordt ieder van de vier landschapsemblems beschreven aan de hand van hun verschijningsvorm en hun functionele karakteristiek. Om aan te sluiten op het ontwikkelingsgerichte karakter van het LOP wordt daarnaast een indruk gegeven van de krachten die de actuele en toekomstige ontwikkeling van dit landschap bepalen. Hier worden deze aangeduid met de term 'stuwende krachten'. Stuwende krachten kunnen mensen zijn die het landschap op verschillende manieren gebruiken of willen gaan gebruiken. Dat kunnen (agrarische) bedrijven zijn. Het kunnen ook opgaven zijn die de overheid in dit gebied moet realiseren, zoals regionale waterberging of het ontwikkelen van een ecologische verbindingszone. En het kunnen natuurlijke processen zijn zoals stijging van de hoeveelheid water dat in neerslagpieken moet worden afgevoerd.

Deze stuwende krachten vallen binnen een aantal ontwikkelingen ofwel megatrends die de ontwikkelingsopgave voor het gehele gebied bepalen zoals:

- Transitie van de landbouw
- Nieuwe bewoners in het buitengebied
- Toenemende behoefte aan recreatief gebruik platteland
- Bedrijvigheid nabij de snelwegen
- Ruimte voor water en natuurontwikkeling.

Bij de karakterisering van de landschapsemblems komen de invloed van deze megatrends op lokale schaal aan de orde.

Vier eigentijdse landschapensembles die elk om een verschillende aanpak vragen. Er zijn bijvoorbeeld gebieden waar veel op stapel staat en gebieden waar de hoge kwaliteit niet tussen wal en schip mag vallen.

Landschapsensemble 1.

De dorpen op de relatief smalle, maar nog altijd indrukwekkende, stroomruggen bestaan historisch uit twee parallelle wegen met lintbebouwing erlangs. De akkers, zoals hier rechts bij Erichem, tekenen zich duidelijk af in het landschap.

Historisch rivierenlandschap

3.4 | Buren's historische rivierenlandschap

Beeld

De ruggengraat van dit landschapsensemble wordt gevormd door een lange stroomrug die in een boog van Zoelen naar Beusichem loopt. Deze stroomrug is één van de grote oude stroomruggen tussen de Waal en de Nederrijn/Lek waarop vele oude bewoningsplaatsen liggen.

De stroomrug is hier in vergelijking met die in het oosten van de gemeente vrij smal. Hij is evenwel duidelijk zichtbaar in het landschap, omdat de rug veelal bestaat uit open akkers van waar je aan beide zijden over de weidse lagergelegen komgronden kijkt.

In het noorden splitst de stroomrug zich in twee smalle ruggen. Asch ligt op de westelijke en Zoelmond op de oostelijke. Beusichem heeft beide in gebruik genomen.

Halverwege wordt de stroomrug doorbroken door de Korne waardoor het komgebied in het noordoosten op de Linge kan afwateren. Op deze strategische plek is een stadje gesticht: Buren. Het stadje was eeuwenlang met zijn kerktoeren, molen en het geboomte vanuit de omgeving zichtbaar. Inmiddels wordt dit beeld verstoord door hoogbouw ten zuiden van het stadje aan de overkant van de Korne. Dit riviertje vormt een soort gracht om de stad en loopt naar het westen naar het Buren's Malsen dat tegenover het Gelders Malsen aan de Linge ligt.

Aan beide kanten van het stadje liggen op de stroomrug drie dorpen. Opvallend is dat de kern van ieder dorp bestaat uit twee parallelle wegen met lintbebouwing. Wellicht heeft de laatste rest van de vroegere rivierbedding daartussen gelegen. Ook vanuit de dorpen die midden op de rug liggen heb je vanuit de beslotenheid van het dorp altijd wel een zichtlijn naar de lagergelegen gebieden. Dat maakt dat het landschap in dit deel van de gemeente groots en weids aandoet. Die grootsheid en weidsheid versterkt de adellijke uitstraling van

Ook al springt de adellijke uitstraling van Kasteel Soelen en de Oranje-stad Buren in het oog, het landschap op en langs de stroomruggen is vooral een agrarisch landschap.

Beusichem en Zoelen zijn twee van de dorpen waarvan de historische kern bestaat uit twee vlak langs elkaar lopende wegen met lintbebouwing. Zoelen heeft al eeuwen een landgoed, Beusichem sinds kort.

Het zicht op Buren is van veel kanten fraai. De hoge nieuwbouw zorgt voor een verstoring van het beeld van de historische stad in haar omgeving. Kan een nieuwe 'Haag' hier het beeld herstellen

Agrarische ondernemers en landschapsgenieurs weten elkaar te vinden.

De bestaande wandelroutes en ommetjes vanuit de kernen kunnen verbeterd, uitgebreid en kortgesloten worden zodat het historische cultuurlandschap hier nog beter beleefd kan worden.

Kasteel Soelen en de Oranjestad Buren met hun bossen. Bij alle dorpen is een kleine uitbreiding gepland volgens de Structuurvisie. Mochten deze inderdaad worden gerealiseerd dan bieden ze allen een kans om het dorp te verankeren in het landschap.

Functionele karakteristiek

- akkerbouw, fruit- en boomteelt op de stroomruggen. Weidebouw op de lagergelegen komgronden
- wonen en lokale bedrijvigheid, ateliers in de dorpen. Bij de kernen kamperen bij de boer en kleine campings
- vanuit de dorpen een netwerk van paden met redelijk veel 'missing links'. Soms zijn deze paden gekoppeld aan de cultuurhistorie van de strijd tegen het water. Soms zijn ze aangelegd als onderdeel van de ruilverkaveling/landinrichting en deel van extensieve landschapelijke recreatiegebieden

Stuwende krachten

- leefbaarheid van de kernen, o.a. door roep om ommetjes
- 'randschappelijk bouwen bij de kernen
- grondgebonden landbouw met verbrede nevenactiviteiten
- recreëren in relatie tot de cultuurhistorie
- kamperen en B&B
- koppeling natuurontwikkeling aan cultuurhistorische recreatie in het gebied van de Korne en Aalsdijk
- nieuwe bewoners, evt. met hobbydieren
- veiligheid plattelandswegen

De ligging van Zoelmond aan de rand van de stroomrug is bijzonder, zeker als je de relatie legt met de geschiedenis van het verdwenen riviervtje en de strijd tegen het water (de Aalsdijk takt hier aan). Ten oosten van Zoelmond ligt een sterk geaccidenteerd terrein: teken van een woelig waternverleden.

Het karakter van dit landschapsensemble zit hem in een subtiële wijze waarop (van boven naar beneden) wegen, erven, paardenbakken, dorpsranden en dorpsentrees worden ingepast en aangepast.

Landschapsensemble 2.

Op de dijk van Rijswijk kun je bij de plaquette lezen over de roerige geschiedenis van Rijswijk en de rivieren in zijn omgeving.

Weids rivierenlandschap

3.5 | Rijswijk's weidse rivierenlandschap

Beeld

Weidsheid is wel het meest typerend voor het overgrote deel van dit landschapsensemble. De weidsheid van de ontmoeting van Neder-Rijn, Lek, Amsterdam-Rijnkanaal en Kromme Rijn zorgt voor weidse uiterwaarden doorsneden door brede waterstromen.

En in het zuiden zijn de dorpspolders rond het Rijswijkse Veld groot-schalige weidebouwgebieden.

De enige plekken met wat beslotenheid zijn het buurtschap Zandberg en de dorpskernen Rijswijk en Ravenswaaij knus tegen de dijk aan gelegen.

Boven dit gebied hangt het verhaal van de verdwenen rivier de Soel en de duizend jaar geleden verschenen rivier: de Lek. Het gebied vormt ook de landschappelijke entourage van Dorestad en de verhalen van de Vikingen.

Functionele karakteristiek

- (verbrede) agrarische bedrijvigheid
- dooradering met andere functies zoals recreatie en buiten wonen
- menging van functies in de dorpen

Stuwende krachten

- (verbrede) agrarische bedrijvigheid
- grootschalige natuurontwikkeling in de uiterwaarden gecombineerd met rivierbeheer en kanaal
- waterberging en hoogwatermaatregelen
- lekker wonen in de nabijheid van de Randstad
- dagrecreatie gekoppeld aan cultuurhistorie van verdwenen en verschenen rivieren
- nieuwe bewoners, eventueel met hobbydieren
- roep om verkeersveiligheid op platelandswegen, maar met name in de dorpskernen

Vanaf de randen van de besloten dorpen Rijswijk en Ravenswaaij kijk je ver, binnen- én buitendijks.

Het verhaal van de verschenen rivier de Lek (die 1000 jaar geleden de rol als hoofdbedding overnam van de Kromme Rijn) en die van het verdwenen riviertje dat ergens van Zoelen door het Rijswijkse Veld naar Zoelmond heeft gestroomd is op verschillende plekken in dit landschap-sensseble afleesbaar, maar kan nog duidelijker verteld worden.

In dit landschapsensemble is een groot contrast tussen de beslotenheid in de kernen (Rijswijk, Ravenswaaij en Zandberg) en de weidsheid van de polders. Opvallend is de zorg die men aan het erf besteedt. Verkeersveiligheid is ook in dit landschapsensemble een belangrijk punt, zowel in de dorpen als op de lange open wegen door de polder.

Landschapsensemble 3.

Je zou het niet zeggen als je Maurik rustig ziet liggen of over de dijk rijdt, maar deze zone is een gebied vol grootschalige dynamiek: van noord naar zuid: Het Eiland van Maurik (1), de dorpsrand van Maurik met nieuwbouw aan nieuwe rondweg (2), grootschalige landbouw op het Hornixveld en in De Broek (3) en de ontgroningen en landschapsontwikkeling rond De Beldert (4).

Dynamisch rivierenlandschap

3.6 | Maurik's dynamische rivierenlandschap

Beeld

In dit landschapsensemble is duidelijk het standaard-beeld van het historische rivierenlandschap te herkennen. Echter, hoewel de uiterwaarden, de oeverwal en de kom duidelijk aanwezig zijn, is juist dit landschapsensemble volop in ontwikkeling.

De uiterwaarden langs de Nederrijn zijn deels - met name de Eckse en Maurikse Waarden in het oosten - echte karakteristieke uiterwaarden met een zomerdijk langs de rivier en weides tot aan de winterdijk. Er is zelfs zicht op stuwen in de Rijn en strandjes langs de oever aan de voet van de zomerdijk aan de overkant. Een groot deel van de uiterwaarden bij Maurik is evenwel de afgelopen decennia sterk van karakter veranderd. Er is zand gewonnen en dat leverde grote plassen in de uiterwaarden op. Doordat de plassen in het westen een open verbinding met de Rijn hebben gekregen is het (schier-)eiland van Maurik ontstaan. Langs de plassen en op het eiland heeft de verblijfs- en waterrecreatie een hoge vlucht genomen. Ondanks dat is het Eiland toch een echt uiterwaardenlandschap gebleven.

Het Eiland van Maurik is een recreatiegebied van formaat.

Op dit moment heeft Maurik al flink wat bedrijvigheid, vaak gekoppeld aan de N320. Landschappelijk blijft de Mauriksche Wetering evenwel de zuidgrens van het dorp! Maurik is een dynamisch dorp met een centrum-functie waar een flink aantal ontwikkelingen staan ingepland: woningbouw, aanleg bedrijventerrein, nieuwe sportvelden en nieuw bos aan de nieuwe zuidelijke dorpsrand. Daarom wordt ook een nieuwe rondweg aan oost- en zuidkant aangelegd en een nieuw multifunctioneel voorzieningen-centrum met kinderopvang en scholen. Deze ontwikkelingen vereisen een goede landschappelijke inpassing. Onderstaande foto ter plekke geeft daarvoor inspiratie.

Achter de dijk, die zich hier als een tribune tussen de uiterwaarden en de oeverwal door slingert, ligt het dorp Maurik. De oeverwal is hier duidelijk zichtbaar. Maurik ligt erop en ten oosten en westen daarvan liggen agrarische bedrijven met vooral fruitteelt, bometeelt en zeker ten westen ook veel akkerbouw. Met name door de beslotenheid die de fruitteelt en de bometeelt oplevert zijn veel nieuwe ontwikkelingen om en aan het dorp redelijk harmonisch in het landschap gepast. Het bedrijventerrein aan de oostkant is bijvoorbeeld vanuit de omgeving amper zichtbaar. Wist u dat hét opslag- en verdeelcentrum van Wehkamp hier staat? Het valt amper op. Dat biedt inspiratie om ook de nieuwe ontwikkelingen op deze wijze harmonieus een plek in het landschap krijgen te geven.

Aan de zuidkant van het dorp loopt de Mauriksche Wetering, licht meanderend met af en toe een woning erlangs met mooi zicht op het dorp. Even ten zuiden van de wetering loopt de N320. Dat verklaart dat aan de wetering ook een autoverkoper zit die de kavel achter zijn bedrijf tot aan de N320 als openlucht-etalage voor zijn auto's gebruikt.

Ten zuiden van de Mauriksche Wetering gaat de oeverwal in het westen en midden van het ensemble vrij abrupt over in het komkleigebied, weids met hier en daar populierenrijen. Vlakbij Maurik ligt ten zuiden van de N320 nog een viskwekerij en een fruitbedrijf, maar ten zuiden daarvan ligt weids open agrarisch land, grotendeels met weidebouw en enkele historische akkercomplexen op het Hornixveld.

Aan de zuidrand van de gemeente langs de Linge liggen nu twee ontgrondingen: De Beldert en Lingemeren. Lingemeren is inmiddels druk bebouwd en De Beldert wordt afgewerkt met natuur en recreatie langs de oevers. Ook is bij De Beldert een golfterrein aangelegd.

Langs de Mauriksche Wetering wordt natuur en een doorgaande route voor wandelaars ontwikkeld.

Tussen Maurik en De Beldert ligt een uitgestrekt landbouwgebied waar modern geboerd wordt. Het Hornixveld heeft een groot oud akkercomplex met enkele plekken waar historisch grote erven staan. Dit veld is dan ook geen echt komkleigebied maar een oude stroomrug waardoor de grond beter bewerkbaar is dan de zware komklei. In De Broek ligt wel zwaardere klei maar ook dit gebied is tegenwoordig een grootschalig landbouwgebied.

Ook in de Nederwijkermaat en het Park zijn met hun vruchtbare zavelgronden ideaal voor moderne landbouwbedrijven.

Functionele karakteristiek

Grootschalige zonering van functies in 4 zones, van noord naar zuid:

- het rivierbeheer is natuurlijk de belangrijkste functie van de uiterwaarden. De uiterwaarden worden verder deels gebruikt als extensieve weidegrond en voor natuurontwikkeling. Verder prominent aan rivier gekoppelde recreatie: het Eiland van Maurik en de aanliggende dijkzone
- wonen in woonwijken bij Maurik nabij de snelweg en werken op bedrijventerrein. Verder kent het gebied boomgaarden, afgewisseld met glastuinbouw, weilanden, akkers en paardenweitjes
Op de oeverwal overheerst naast het wonen, de boom- en fruitteelt en de akkerbouw. Verder natuurlijk bedrijvigheid in het dorp. Aan zuidkant wordt de oeverwal afgezoomd met de Mauriksche Wetering die naast een waterhuishoudkundige ook een ecologische en recreatieve functie heeft en nog meer zal krijgen
- grootschalig landbouwgebied van Park, Hornixveld en De Broek
- ontgrondingen langs de Linge die daarna omgevormd worden tot een grootschalig (water-)recreatiegebied

Stuwende krachten

- rivierbeheer
- recreatie op oeverwallen en in uiterwaarden
- reguliere naast nieuwe vormen van agrarische bedrijvigheid op oeverwal, waaronder boomteelt
- lekker wonen (veel forenzen) op de oeverwallen binnen een kwartier van snelweg met paarden en andere huisdieren
- natuurontwikkeling in uiterwaarden en in delen van de kom
- weidebouw en vriendteelt in de kom
- individualistische volksaard van oude en nieuwe bewoners
- hoogwatermaatregelen

De ontgronder heeft grootse plannen om tussen de reeds gegraven plassen Het Lingemeer en De Beldert nog meer te ontgronden en daarna de hele strook langs de Linge tot een recreatielandschap te ontwikkelen. In het ontwerp dat LA4sale daarvoor maakte is een nieuwe slingerende loop van de Linge opgenomen. Daardoor ontstaat tussen die twee Lingelopen een nieuw landschappelijk in de omgeving ingepast gebied van plassen en (schier-)eilanden met een camping, natuurstroken, 4 nieuwe landgoederen en nieuwe vakantiewoningen. Een koppeling met het water in het Amsterdam-Rijnkanaal wordt niet gemaakt. Dat zou een verbinding met de rivieren Waal en Lek en het Eiland van Maurik mogelijk maken. En met de Linge in het westen van de gemeente.

Landschapsensemble 4.

Lommerrijk rivierenlandschap

3.7 | Lienden's lommerrijk rivierenlandschap bij heuvelrug

Beeld

Beeldbepalend in dit landschapsensemble zijn de slingerende linten van erven met hun zeer goed verzorgde beplantingen. Eigenlijk lijkt elk erf weer een paradijsje, zeker in de lente en zomer als alles groen is en in bloei staat. Arbeidzaam is het hier. Ook de vele nieuwe bewoners die de afgelopen 10 jaar geleden besloten hier een vervallen boerderijtje op te gaan knappen en er te gaan wonen. Iedereen is druk en men houdt niet van verspillen. Ieder bewaart van alles op zijn erf en elke vierkante meter wordt benut.

De vele fruittelers ertussendoor versterken het besloten karakter van de woonlinten. Als die gaarden ook in bloei staan is de Betuwe spectaculair.

Die linten volgen de oude stroomruggen die hier naast en tegen elkaar aan liggen waardoor een breed stroomruggencomplex is ontstaan. De ruggen - en de linten - hebben de vorm van een halve maan. Je kunt er de vorm van de riviermeanders in herkennen van oude lopen van de rivier. Die herken je ook in enkele waterlopen, het best in de Oude Rijn bij Aalst en Lienden.

De erfbeplantingen hebben vaak ook een bijzonder sortiment bomen en struiken. Hieraan zie je ook dat dit de Betuwe is met een rijke traditie in de boomteelt. Die traditie is natuurlijk te herkennen op de bedrijven van de vele boomtelers, maar dus ook op de particuliere erven. Die traditie zit de mensen blijkbaar in de genen hier.

Het lommerrijke karakter van dit deel van Buren uit zich in al die rijkbeplante erven die tot aan de wegberm komen. Het land wordt gebruikt tot aan de rand van de weg. De bermen zijn smal. Soms te smal voor beplanting, maar ook zien we daar de benutting: fruitbomen en soms notenbomen. Het voorpootrecht is hier op veel plaatsen nog van kracht. Als je het goed bekijkt is hier namelijk amper wegbeplanting aanwezig. Die vind je eigenlijk alleen buiten de bewoningslinten, in de komgebieden.

De dorpen Ingen, Ommeren en Lienden hebben een druk sociaal-maatschappelijk leven. De verankering met het landschap is overal voelbaar. Zeker bij de dijk langs de Oude Rijn bij Lienden.

In dit deel van de gemeente is op veel plaatsen de Utrechtse Heuvelrug zichtbaar. Dat is zeker het geval vanaf de Marsdijk en de Rijndijk tegenover Rhenen, Remmerden en Elst. Daar kijk je over de uiterwaarden (Ingense waarden, Kostverloren Uiterwaarden en Middelwaard) vanaf de hoge dijk die hier fungeert als een langgestrekte tribune. Dat levert een aaneenschakeling van spectaculaire uitzichten op over de rivier en de uiterwaarden naar de beboste heuvelrug die hier tot aan de uiterwaarden komt. Ook aan de andere kant van de dijk heb je mooie uitzichten, namelijk over de Marspolder en over bedrijven met namen als Bontemorgen, Klinkenberg en Hoog Kana. Vroeger toen de rivier nog de loop van de Oude Rijn bij Lienden volgde lag deze polder aan de Rhenense kant van de rivier. Het is eigenlijk een komgebied met enkele oude meanders erin. De populierenrijen langs de wegen duiden hier ook op.

Langs de Oude Rijn ligt nog een dijk, maar ook het reliëf van de oeverwal langs die Oude Rijn. Ook enkele linten met enkele erven hier. Het uitzicht naar de Oude Rijn en over de Marspolder naar de Heuvelrug en Rhenen met de Cuneratoren is befaamd. Beroemde schilders - zelfs Rembrandt - zijn hier het zicht op Rhenen komen vastleggen. Het bedrijventerrein en de jachthaven tegenover Rhenen waar vroeger een steenfabriek actief was is echter volgens velen een verstoring van het landschapsschoon hier. Niet alleen voor Rhenen, maar ook voor het landschap van Kesteren, Lienden en Aalst. De zichtlijnen en de compositie van het landschap verdient hier veel aandacht.

De boomteelt en fruitbedrijven, grotendeels op de stroomruggen, geven het landschap een grootschalig bedrijfsmatig én besloten groen karakter.

Ook ten zuiden van de dorpslinten zijn er weidse uitzichten mogelijk: over de kommen bestaande uit de polders van Aalst en Meerten, het Ommerense Veld en het Ingense Veld. Hier lopen de wegen sinds de ruilverkaveling vrijwel recht en zijn vaak beplant met populieren of essen.

Tussen de polders van Ommeren en Meerten ligt nog een stroomrug met het buurtschap Ommerenveld. Hier is het landschap meer verdicht met enkele bosjes en fruitteelt.

Functionele karakteristiek

- in de uiterwaarden: rivierbeheer, natuurontwikkeling en extensieve weidebouw. Tegenover Rhenen en Elst ook nog bedrijvigheid op een reeks 'terpen' aan zomer- of winterdijk
- op de stroomruggen dorpen met kleinschalige menging van functies. Buiten de dorpen een menging van lekker wonen, allerlei bedrijvigheid kleinschalig en grootschalige fruit- en boomteeltbedrijven
- in de kommen weidebouw

Stuwende krachten

In dit landschapsensemble zijn, naast de moderne fruit- en boomteeltbedrijven, de vele particulieren met een stukje grond de drijvende kracht achter de ontwikkeling van het landschap.

- ruimte voor nieuwe landgoederen tussen de dorpen
- individualistische volksaard van oude en nieuwe bewoners
- heroriënterende fruitteelt: schaalvergroting of verbreding
- ruimte voor de rivier, ook in relatie tot bedrijven in uiterwaarden tegenover Rhenen
- natuur en vernatting langs de Oude Rijn
- mensen die op hun erf mooi, ruim en vrij wonen en werken
- leefbaarheid in de openbare ruimte binnen in de buurtschappen

De wegen zijn bepalend voor het gebruik en de beleving van het landschap. De N320 lokt ook bedrijvigheid uit. Behalve bij op kleine schaal bij Lienden heeft dit echter amper tot het ontwikkelen van bedrijvenboulevards geleid, zoals dat in andere gemeenten wel is gebeurd.

Een haag is een typisch landschapseigen element dat hier toegepast kan worden om de weg voor de verkeersveiligheid visueel te versmallen.

Als je de naam van de Korne adopteert ben je ook schatplichtig aan de landschappelijke verzorging van dat riviertje en zijn boezemlanden.

De eerste band

3.8 | de boezem met de weteringen

Beeld

De boezems van de dorpspolders van Zoelen, Erichem, Maurik en Rijswijk wateren af op de Mauriksche Wetering. Deze loopt als brede waterloop met riet erlangs door een lange strook weilanden die in het noorden en zuiden begrensd wordt door de achterkades van de dorpspolders. Boerenerven liggen er niet in de boezem, een enkele ligt tegen de achterkade aan. Die achterkades zijn in de ruilverkaveling verlegd, maar nog steeds in het landschap herkenbaar als dijken.

In het westen loopt langs de Aalsdijk aan beide zijden een zone die ook als boezem gebruikt kan worden. Doordat met name langs de Aalsdijk ten noorden van boerderij Veldzicht ook een smalle stroomrug loopt is hier het landschap wat meer verdicht met erven, boomgaarden en grienden. Daar waar de grond goed genoeg is liggen in het boezemgebied van de Ravenswaaijse Wetering ten oosten van de Aalsdijk ook grote akkers. De overgang naar het geaccidenteerde gebied tussen Zoelmond en Ravenswaaij is afwisselend weids en kleinschalig. In het noorden heb je zicht op de Lekdijk.

Ten westen van de Aalsdijk tussen Buren en Asch ligt een groter komgebied dat via de Weersche Wetering afwatert naar de Korne. Het ziet eruit als een weidse kom met populierenrijen en brede sloten. De Aalsdijk loopt hier ontoegankelijk naar Buren door de weidsheid.

Alle drie hiervoor genoemde weteringen wateren af op de Korne die bij Buren door de stroomrug 'breekt' richting de Linge bij Buurmalsen. De Korne vormt een soort stadsgracht bij Buren en krijgt richting Buurmalsen steeds meer het karakter van de Linge: inclusief de boomgaarden in de boezemlanden erlangs. Deze kun je hier al als smalle uiterwaarden zien.

De Aalsdijk slingert als dwarsdijk om het land westwaarts te beschermen tegen het water dat via de velden en boezemlanden in het oosten kon komen. Het gebruik langs de Aalsdijk is zeer divers, grootschalige akkers en kleinschalige gaarden bij erven op de rand van de stroomrug van Zoelmond. Vooral ten zuiden van de op een woerd gelegen hoeve Veldzicht (linksonder) loopt de Aalsdijk door een weids komgebied als achterkade langs het boezemland van de Korne.

Functionele karakteristiek

- de boezemlanden zijn vanouds grotendeels als weiland in gebruik. Alleen langs de Aalsdijk in De Maat komt ook akkerbouw voor
- de boezemlanden krijgen tegenwoordig weer meer een functie als waterbergingsgebied
- en langs de weteringen is natuurontwikkeling gekoppeld aan extensieve recreatie deel van het programma

Stuwende krachten

- combinatie natuurontwikkeling recreatie en toerisme langs de dijken, kades en weteringen
- grootschalige weidebouwbedrijven
- heroriëntatie grondgebonden landbouw, verbrede nevenactiviteiten
- waterberging

Het kanaal loopt als een scherpe scheiding door het gebied. Bezien kan worden of de van elkaar gescheiden delen van het gebied met het huidige en toekomstige gebruik als motor aan elkaar kunnen worden geschakeld.

de tweede band

3.9 | De Schakelaar

Beeld

Het kanaal is aan beide zijden bedijkt en die dijken zijn stevig ingeplant. Dat maakt het kanaal zelf tot een lange brede pijpenla door het gebied, met weinig binding ermee. Ook de opritten naar de bruggen zijn vaak zo ingeplant.

Toch vinden mensen in het gebied zelf dat het kanaal niet echt een scheiding in het gebied vormt. Wellicht komt dat doordat er toch nog steeds veel samenhang is tussen beide zijden van het kanaal, of doordat het gebied aan beide zijden grotendeels uit grootschalig landbouwgebied bestaat waarbij de bedrijven efficiënt tot aan het kanaal zijn verkaveld.

In het noorden is het dorp Rijswijk weliswaar door het kanaal afgesneden van een groot deel van haar dorpspolder, Rijswijkse Veld, maar doordat Rijswijk dicht bij twee bruggen over het kanaal ligt is de afstand met de andere kant van het kanaal in de beleving van mensen toch niet zo groot. Lopend en met de fiets ben je toch snel en gemakkelijk van Rijswijk naar Ravenswaaij. Daarnaast heeft Rijswijk via de pont een snelle verbinding met Wijk bij Duurstede. Rijswijk kan zo de verschillende delen van het gebied dat het verhaal van de Kromme Rijn en de Lek aan elkaar schakelen.

In het zuiden ligt de kanaalzone in een dynamisch gebied tussen de bedrijvigheid van Tiel en de ontgrondingen van De Beldert. In de toekomst zullen de relaties over het kanaal tussen Tiel en het recreatief interessante gebied van De Beldert alleen maar sterker worden. Of hier de kansen worden gegrepen ligt aan de planvorming met name voor de ontgrondingen. Als het goed wordt aangepakt kan in de kanaalzone een 'waterschakelaar' gemaakt worden die misschien het vaarverkeer van het eiland van Maurik via het kanaal kan verbinden met de oude en nieuwe plassen van De Beldert. Daarnaast vormt het een recreatieve verbinding tussen de mensen in Tiel en De Beldert. Ook de plannen voor uitbreiding van Tiel richting Medel kunnen deze ontwikkeling versterken.

De overhoek van het Zoelensche Veld en de weg langs het kanaal

Mauriksche Wetering wordt landschappelijk onderbroken door het kanaal. Hydrologisch niet.

Functionele karakteristiek

- beroepsscheepvaart over het kanaal
- pleziervaart in mindere mate om conflicten te voorkomen
- in het noorden schakelen bruggen het lokale verkeer tussen Rijswijk en Ravenswaaij en het regionale verkeer van Maurik naar Buren en Culemborg aan elkaar
- in het zuiden verbindt de brug beide zijden van het kanaal maar de functioneel verschillende gebieden - bedrijventerrein, agrarisch gebied, en ontgrondingen met recreatiegebied en natuurgebied - worden niet aan elkaar geschakeld.

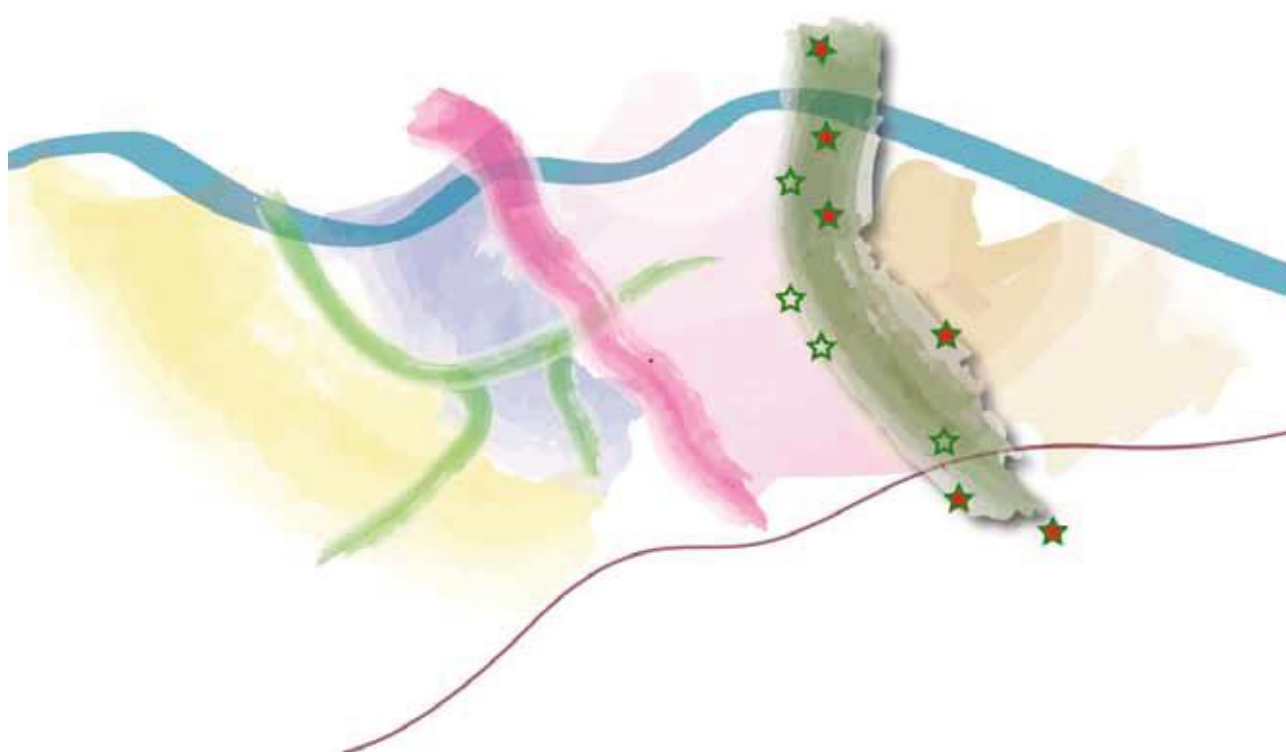
Stuwende krachten

- beroepsscheepvaart
- recreatievaart
- stedelijke dynamiek vanuit Tiel
- dynamiek samenhangend met ontgrondingen
- verblijfsrecreatie en golf
- grote toeristisch-recreatieve evenementen zoals de Floriade?

Het gebied van De Beldert veranderde de afgelopen jaren al sterk van karakter door de ontgrondingen en de aanleg van een golfterrein.

Door het kanaal en de uitstraling van Tiel met zijn recreanten en bedrijvigheid is hier veel dynamiek in het landschap, wellicht dat de kanaalzone hier een verbinding tussen de stad, de ontgrondingen en de vaarverbindingen kan worden.

Kasteel Amerongen (boven) en kasteel Wijenburg in Echteld (onder)

Aan de dijk bij Eck en Wiel wordt een nieuw landgoed ontwikkeld bestaande uit bebouwing zoals Hofstede de Koningslinde, maar ook bovenstaand bedrijf heeft al allure die aansluit bij die van nevenstaande kastelen.

de derde band

3.10 | De Dreef van het Zwarte Paard

Beeld

Het karakteristieke beeld en de allure van de Dreef is fragmentarisch reeds in het gebied te herkennen:

- * in het noorden het zicht op kasteel Amerongen en de 'Stichtse Lustwarande' tegen de Utrechtse Heuvelrug daarachter;
- * het dorp Eck en Wiel heeft op meerdere plekken al zo'n allure,
- * bestaande grotere huizen en hun tuinen aan de Ganzert en ten zuidoosten van Eck en Wiel;
- * het agrarisch landschap tussen Eck en Wiel en De Beldert, met het Hornixveld, boomgaarden en stoere laanbeplantingen, met name langs de wegen in de kom.

De allure kan de komende decennia verder ontwikkelen:

- * als plannen voor een nieuw landgoed aan de Veerweg en de dijk doorgaan,
- * als de gemeente inderdaad zoals de structuurvisie aangeeft aan laanontwikkeling blijft doen,
- * als de landgoederen bij De Beldert er inderdaad komen
- * als initiatieven van ondernemers en particulieren langs het Zwarte Paard worden ontwikkeld.

Bij al deze ontwikkelingen zou dan ruimtelijke kwaliteit van landgoederen en kastelen en hun robuuste beplantingen leidend dienen te zijn.

Functionele karakteristiek

Deze band kenmerkt zich door het mooi wonen en boeren met allure. Het vormt de afronding van veel van de dynamiek in het landschapensemble van Maurik en De Beldert.

Stuwende krachten

- landschapsontwikkeling De Beldert
- ontwikkeling recreatiebedrijven Eiland van Maurik
- initiatieven voor nieuwe landgoederen langs Veerweg en Zwarte Paard
- laanontwikkeling langs Veerweg (Structuurvisie)
- initiatieven van (agrarisch) ondernemers langs Zwarte Paard en Tielseweg (Edah)
- aanpak kunstwerken over en langs Mauriksche Wetering door het waterschap
- bedrijventerrein en woningbouw oostzijde Maurik

Het landschap langs de Veerweg bij Eck en Wiel, de Tielsewege en Zwarte Paard heeft al veel elementen met een landgoed-allure. Zie ook de vorige pagina.

Daarnaast zijn er ook - met name aan de randen van Eck en Wiel en aan de oostkant van Maurik - veelal minder fraaie elementen te vinden zoals supermarkten en/ of horeca-gelegenheden die aansluitend op de groene karakteristiek van kastelen en landgoederen beter in het landschap gepast kunnen worden. Ook de nieuwe ontwikkelingen in de oostrand van Maurik kunnen zo bij de Dreven aansluiten.

In het ontwerp dat de ontgronder voor de toekomst van De Beldert heeft laten maken zijn vier landgoederen opgenomen langs een nieuwe meander van de Linge. Deze vier landgoederen zouden een mooie zuidelijke afronding van 'de Dreven' in de gemeente kunnen gaan vormen.

4 Ontwikkelingsvisie: versterk de variatie en verstevig de banden

4.1 | Een ontwikkelingsgerichte landschapsvisie

Het hoofddoel van het LOP - als uitwerking van de Structuurvisie Buren 2009-2019 - is samen te vatten als: 'Bescherm de erkend waardevolle elementen in het landschap, maar ontwikkel ook actief nieuwe kwaliteiten in dit landschap! Bestaande kwaliteiten worden ingezet bij toekomstige ontwikkelingen en dragen bij aan een cultuurhistorisch én eigentijds landschap waar het goed werken, wonen en recreëren is.' Op basis van dit doel is de ontwikkelingsvisie van dit LOP te vatten in de volgende twee ruimtelijke opgaven en een organisatorische opgave:

Versterk de variatie!

De ruimtelijke kwaliteit van het rivierenlandschap is door Rijk en Provincie globaal vastgelegd in 'kernkwaliteiten'. Binnen het rivierenlandschap is evenwel veel variatie. In H3 werden vier landschapsensembles binnen de gemeente Buren beschreven die ieder hun eigen karakteristiek en ontwikkelingsmogelijkheden hebben. Het LOP draagt bij aan een versterking van die variatie op alle schaalniveaus door uitwerking te geven aan de opgaven die de structuurvisie stelt.

Verstevig de banden!

De boezem met de weteringen, de schakelaar en de dreef zijn zones waarin actief gewerkt kan worden aan een impuls voor het landschap. Die komt voort uit de bovenlokale dynamiek die de vier landschapsensembles overstijgt. Aansluiting op die regionale context biedt kansen voor Buren, niet alleen voor het landschap maar ook voor de economie!

Organiseer en stimuleer kwaliteit!

Er zal aangesloten moeten worden op de stuwende krachten achter de ontwikkeling van het landschap. Dat zijn lang niet alleen de overheden, maar ook ondernemers, organisaties en burgers die initiatieven ontplooiën in het landschap. Om die initiatieven in goede banen te leiden, te inspireren en te stimuleren is het nodig om het LOP organisatorisch en financieel goed op poten te zetten. Een landschapsfonds kan daartoe een goed middel zijn. En...geef het goede voorbeeld!

4.2 | Versterk de variatie in het rivierenlandschap

In deze paragraaf zal nader ingegaan worden op de eerste ruimtelijke opgave die dit LOP stelt: versterk de variatie in het rivierenlandschap van de gemeente Buren. Daarbij gaat het om:

- het ontwikkelen van de kernkwaliteiten van het rivierenlandschap zoals deze ook in nationaal en provinciaal beleid zijn vastgelegd.
- het ontwikkelen van de eigen karakteristiek van de vier landschapsensembles. In de visie van het LOP krijgen die ieder een eigen ontwikkelingsmotto.

In hoofdstuk 5 volgt een nadere uitwerking op basis van de motto's en de in hoofdstuk 3 beschreven karakteristiek van de vier landschapsensembles in Buren.

4.2.1 De kernkwaliteiten

Het landschap van de gemeente Buren maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap. Volgens het Rijks- en het provinciaal beleid worden daarvoor als kernkwaliteiten genoemd:

- Schaalcontrast van zeer open naar besloten;
- Samenhangend stelsel van rivier-uiteerwaard-oeverwal-kom;
- Samenhangend stelsel van stuwwal-flank-kwelzone-oeverwal-rivier.

In dit beleid is dus het historische cultuurlandschap van de rivieren met de indeling in uiterwaarden, oeverwallen en stroomruggen en de komkleigebieden bepalend. In dit LOP is die indeling ook belangrijk, hoewel deze per landschapsensemble op maat wordt uitgewerkt.

Nationaal Landschap Rivierengebied
zie ook: <http://www.nationalelandschappen.nl/>

4.2.2 Ieder landschapsensemble een eigen motto

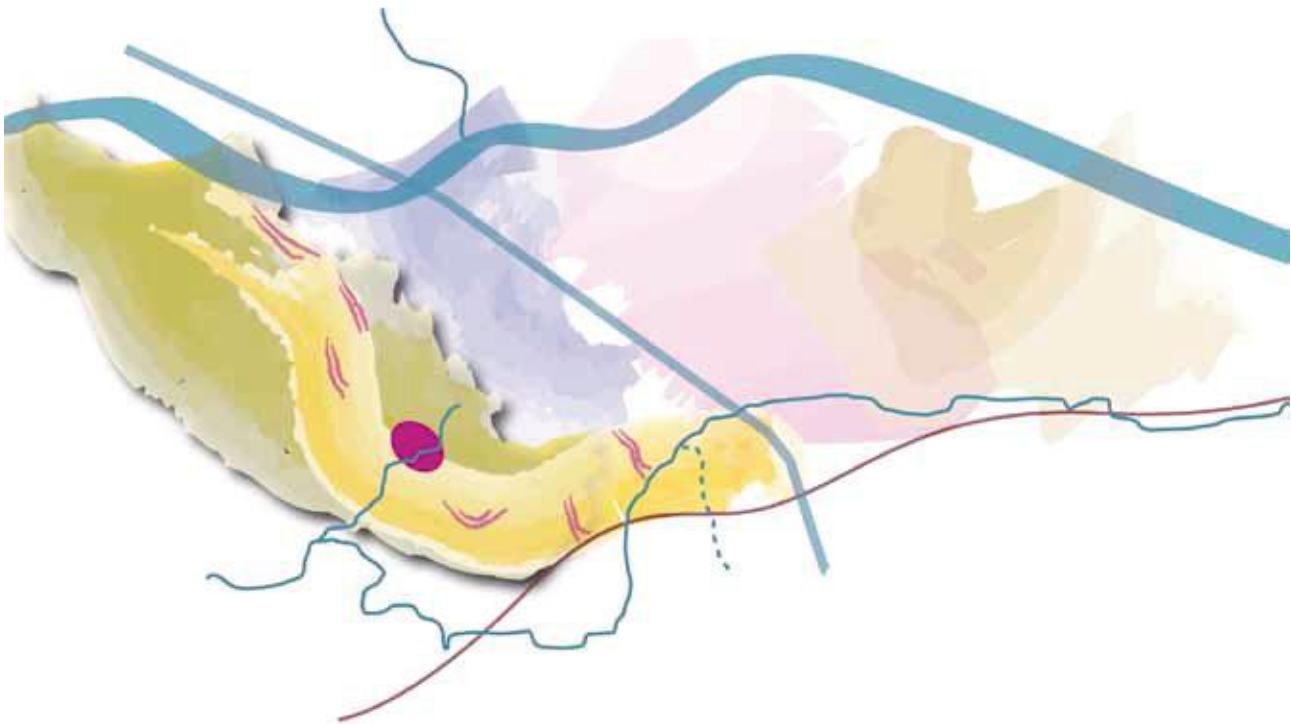
Binnen de gemeente Buren zijn - op basis van de historie én het huidige gebruik - verschillende varianten van het rivierenlandschap te herkennen. In dit LOP krijgen ze ieder hun eigen motto voor hun ontwikkeling mee waarmee ingespeeld wordt op hun eigen karakteristieke dynamiek.

De vier landschapsensembles in het landschap van Buren ieder met een eigen motto

Buren's historisch rivierenlandschap

4.2.3. Cultuurhistorie tussen bedrijven door!

Dit landschapsensemble bestaat uit zes dubbellintdorpen op groot-schalig agrarisch gebruikte stroomruggen die opvallen als lange bolle akkers, boomteeltkavels en boomgaarden tussen lagere gronden met veelal weidebouw. Deze bedrijven vormen belangrijke motoren achter de ontwikkeling van het landschap en ze bepalen het karakteristieke beeld voor een belangrijk deel.

Tussen die bedrijven door lopen vanuit de dorpen paden en wegen langs en naar allerlei relictten van de rijke historie van dit gebied.

Volgens de structuurvisie dienen in dit deel van de gemeente juist die cultuurhistorische elementen en patronen versterkt te worden om de bedrijvigheid in het toerisme en de recreatie te ondersteunen en stimuleren.

Midden in dit ensemble ligt als juweel aan een halsketting het stadje Buren aan de Korne. Dat is het riviertje dat halverwege de stroomruggen doorsnijdt en de open kom-polders rond het Rijswijkse veld verbindt met Buurmalsen aan de Linge. Van veel kanten heeft men nu al mooi zicht op het stadje met zijn toren, molen en geboomte en - dichterbij - de onlangs gerestaureerde stadsmuren aan het water. Behoud en versterking van het historisch stadsgezicht op Buren is een belangrijk aandachtspunt in het LOP.

In het LOP wordt aandacht gevraagd voor de landschappelijke inpassing van de stad en dorpen. Juist kleinschalige uitbreidingen kunnen onder het motto 'randschappelijk bouwen' een meerwaarde voor de overgang van dorp naar omliggend landschap betekenen.

In het LOP wordt voorgesteld om de mogelijkheden voor de agrarische bedrijven (inclusief de boomteelt en fruitteelt) niet onnodig te hinderen in hun ontwikkeling. Tegelijkertijd kan wel gezocht worden naar mogelijkheden om vanuit de dorpsranden en bedrijven als de campings de aanleg van paden en beplantingen langs kavelranden te stimuleren om de cultuurhistorische relictten en patronen te ontsluiten. Dit alles vanzelfsprekend alleen als het in de bedrijfsvoering is in te passen.

Rijswijk's weids rivierenlandschap

4.2.4. Ruimte voor verschillende landbouwbedrijven!

In Rijswijk's weidse rivierenlandschap van de binnen- en buitendijkse polders in en om het Rijswijkse Veld is de weidsheid de belangrijkste landschappelijke karakteristiek. De agrarische bedrijven zorgen hier voor die openheid en tegelijkertijd hoeden zij de leesbaarheid van de cultuurhistorie die aan de verkaveling, waterhuishouding en wegenpatroon is af te lezen.

Het is dan ook - ook voor het landschap - belangrijk dat de agrarische ondernemers in dit gebied goede ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Dat betekent ook dat - in een tijd waarin veel agrarisch ondernemers op vernieuwende bedrijfsstijlen overgaan of hun bedrijf moderniseren - opnieuw naar optimalisering van de bodemgeschiktheid van de verschillende gronden en bedrijfsstijlen kan worden gekeken. Sommige bedrijven hebben optimaal ontwaterde gronden nodig, terwijl andere bedrijven natte hooilanden langs de wetering goed in hun bedrijfsvoering kunnen inpassen. Instrumenten als vrijwillige kavelruil en waterhuishouding op maat bieden daarbij mogelijkheden. Dit dient evenwel altijd op vrijwillige basis te geschieden.

Dat geldt ook voor het inpassen van groenblauwe diensten. Deze kunnen ingezet worden om de cultuurhistorische kaden van de dorpspolders te behouden of te restaureren en tegelijkertijd één of twee wandelpaden vanaf Buren naar Rijswijk en Ravenswaaij te realiseren zonder dat dit de bedrijfsvoering van de agrarische bedrijven beperkt, maar zelfs deels versterkt. Vanuit de dorpen Rijswijk en Ravenswaaij is wellicht behoefte aan enkele dorpsommetjes.

Juist in dit landschapsensemble dient terughoudend te worden omgegaan met functies als landelijk wonen. Via een VAB-beleid op maat kan dit in goede banen worden geleid.

Maurik's dynamisch rivierenlandschap

4.2.5. Zoneer en specialiseer!

In de band van het Eiland van Maurik naar De Beldert vindt men een in bodemkundige en cultuurhistorische zin traditioneel opgebouwd rivierenlandschap met van noord naar zuid de reeks - rivier met uiterwaarden, de oeverwal aan de winterdijk, een komkleigebied en aan de overkant daarvan de oeverwal van de Linge en de uiterwaarden langs die rivier.

Typerend voor dit landschapsensemble is dat in ieder van deze zones een specialisatie plaatsvindt met veel moderne dynamiek.

In het LOP wordt voorgesteld om deze zonering met de eigen gespecialiseerde dynamiek te versterken. Grijp die dynamiek aan om ook voor het landschap goede zaken te doen. Tegelijkertijd vormt het landschap voor elke gespecialiseerde zone een basisvoorwaarde voor de ontwikkeling.

In het noorden vormen de rivier en de uiterwaarden niet alleen het decor maar juist de basisvoorwaarde voor de recreatieve activiteiten.

Op de oeverwal biedt een creatieve inzet van het landschap mogelijkheden om de dynamiek om het dorp Maurik op te vangen. Tegelijkertijd kan hierin een meer natuurlijke inrichting van de Mauriksche Wetering en de periodieke waterberging erlangs gestalte krijgen.

In de landbouwgebieden op de oeverwal, in de kom en het Hornixveld biedt het grootschalige landschap ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven en in het zuiden kunnen voortgaande ontgroningen de motor zijn achter het ontwikkelen van een nieuw recreatielandschap: en eilandenrijk tussen de Linge en een Nevenlinge. Die Nevenlinge is een nieuwe waterloop die een duidelijke overgang kan vormen tussen het agrarische landschap en het recreatielandschap. Tegelijkertijd is de 'boulevard' langs die Nevenlinge uitgangspunt voor de recreatieve verbindingen met de dorpen in het oosten van de gemeente.

Lienden's lommerrijk rivierenlandschap

4.2.6. Verweving van groot- en kleinschaligheid!

In het oosten van de gemeente ligt het landschap van de mensen in de dorpen Lienden, Ingen, Ommeren en Eck en Wiel en van de mensen in een reeks lintvormige buurtschappen op een breed stroomruggencomplex - tegenover de Utrechtse Heuvelrug - met de uiterwaarden van de Nederrijn en de Marspolder in het noorden en enkele dorpspolders in het zuiden.

Die levendige dorpen liggen in een landschap met druk bewoonde linten waarlangs een grote verscheidenheid aan activiteiten plaatsvindt. Dit landschapsemble wordt gekenmerkt door de lommerrijke sfeer van het landschap met een verweving van grootschalige fruit- en boomteelt, kleinschaliger bedrijvigheid op de erven in de lintbebouwing en de verspreide 'burgerbebouwing' ertussendoor. De kunst is om in het LOP spelregels te bieden die al deze activiteiten harmonisch in het landschap helpt verweven. Lommer en productie moeten in dit landschap samen op blijven gaan.

Dat kan juist door kleine maatregelen als hier en daar een pad op een kavelrand - bijvoorbeeld langs een elzenhaag om een boomgaard - naar het schouwpad van een wetring. Of door de inzet van bewoners van de dorpen bij het beheer van Betuwse laantjes die voortbouwen op de traditie van het voorpootrecht op bomen in de berm.

Ook kan hier op enkele plaatsen met uitgekiende landschapsplannen her en der een nieuw landhuis of grote hoeve gebouwd worden. Steeds is het van belang om de uitzichten op het landschap en doorzichten naar de Utrechtse Heuvelrug te behouden en te versterken.

4.3 | Verstevig de banden

4.3.1 Drie banden met een bovenlokale ontwikkelingsopgave

Naast de vier landschapsensembles worden in dit LOP drie banden onderscheiden die de schaal van de landschapsensembles overschrijden of voortkomen uit de ligging van de gemeente in zijn regionale context. Ieder van die banden zet een bovenlokale planningsopgave op de kaart. Tegelijkertijd bieden ze mogelijkheden om op lokaal niveau ontwikkelingen landschappelijk in te passen.

de boezem

4.3.2 Agrarisch bedrijf, waterbeheer én cultuurhistorie!

Ontwikkel - samen met de agrariërs - de boezems als geheel als agrarische gronden met nevenfunctie waterberging!
Biedt een vrijwillige kavelruil van agrariërs in de aanliggende polders ontwikkelingsmogelijkheden voor die bedrijven? Is het mogelijk om het met die bedrijven zo te regelen dat in de boezemlanden agrariërs gaan boeren met een bedrijfsstijl waarin het niet erg is als (bij tijd en wijle) een hogere grondwaterstand of bevoeiing van het land optreedt. Voor bedrijven, bijvoorbeeld speciale rundveehouderij, kan het zelfs voordelig zijn of een deel van het inkomen opleveren.

Koppel daaraan mee het restaureren en ontsluiten van de oude kades als recreatieve routes langs oude woonplekken en andere cultuurhistorische verhalen.

Maak in de boezems de cultuurhistorie leesbaar, met name het verhaal van de Soel en de Korne. Het verdwenen riviertje de Soel kan met name ten noorden van Zoelen en tussen Zoelmond en Ravenswaaij zichtbaar gemaakt worden door het uitgraven van de 'oude loop', maar ook door het versterken van een strook met natte gronden. Bij bruggen over die oude loop maar ook bij de woonterpen (woerden) erlangs zijn aanleidingen om het verhaal van de Soel beter beleefbaar te maken.

De plannen voor het beleefbaar maken van de Korne dienen in de toekomst verder te worden uitgewerkt.

de schakelaar

4.3.3 Kijk over de gemeentegrens!

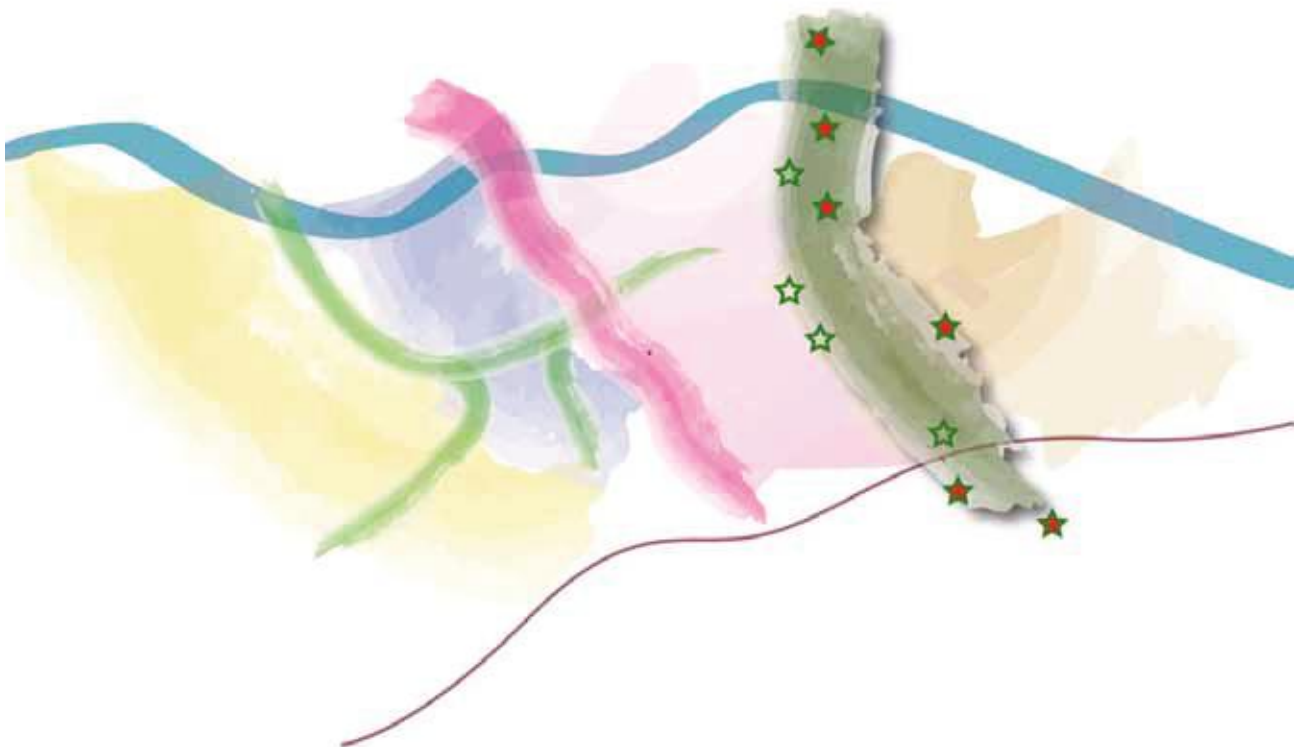
A. Schakel in het noorden de verstilte Rijswijkse polders aan haar bovenlokale context: laat het gebied hier spreken van de bewogen historie langs de verdwenen en verschenen rivieren. Denk aan projecten met werktitels als:

- schampen aan de Limes
- vechten tegen de Vikingen
- de doorbraak van de Lek
- de ontginningen van de wildernis
- de dorpen aan de rivier en hun dorpspolders
- de geschiedenis van de steenfabrieken

De kunst zal zijn om met kleinschalige ingrepen aansluitend op de lokale kleinschaligheid deze verhalen beter beleefbaar te maken in dit grotendeels grootschalige landschap.

B. Schakel in het Zuiden het gebied aan de bovenlokale context: zorg voor 'Het Nieuwe Bataafse Waterwerk', een 'watertrap' als verbinding tussen de ontwikkelingen in en rond De Beldert, de verstedelijking rond Tiel en de waterrecreatie langs Waal en Nederrijn (Eiland van Maurik) en Lek.

de dreef

4.3.4 Geef het paard de sporen!

Stimuleer bestaande en nieuwe initiatieven om een aaneenschakeling van landgoedbossen, buitenplaatsen, lanen, parken en belvederes te realiseren tussen Stichtse Lustwarande en Waalweelde!

Gebruik deze 'Dreef van het Zwarte Paard' om ingrijpende ontwikkelingen als dorpsuitbreidingen, de aanleg van bedrijventerrein en een rondweg bij Maurik en ontgroningen langs de Linge landschappelijk in te passen.

4.4 | Organiseer en stimuleer kwaliteit

4.4.1 Open voor samenwerking en betrouwbaar

De gemeente zal zich in de geest van het LOP actief opstellen ten opzichte van mensen, instanties en bedrijven om ze te stimuleren met hun initiatieven aan te sluiten bij de landschapsvisie.

De gemeente wil initiatiefnemers zoals agrarisch ondernemers, mensen die in het buitengebied willen wonen en dorpsbewoners inspireren hun eigen initiatieven op de goede plekken en aansluitend op de gewenste landschapsontwikkeling te laten landen.

Gemeente en initiatiefnemers zoeken samen naar een aansluiting bij de karakteristiek van hun eigen landschap. Verevening kan privaat profijt en publiek belang samen op laten gaan. De landschapsensembleboeken bieden daarvoor een handleiding.

Het is van groot belang dat de gemeente zich een betrouwbare overheid toont met dit LOP. Hiertoe dient een goede organisatie voor de begeleiding van initiatieven opgezet te worden. Bij het nader bekijken van de mogelijkheden kan een landschapsfonds een ideaal middel blijken (zie hoofdstuk 6).

4.4.2 Stimuleringsregeling voor landschapselementen

In dit LOP worden per deelgebied ambities en soorten gewenste typerende landschapselementen genoemd. De ambitie is om tussen 5 en 10% van het totale areaal aan buitengebied uit dergelijke landschapselementen te laten bestaan. Met name op terreinen die niet bij de landbouw in gebruik zijn komen nu reeds relatief veel landschapselementen voor, zoals wegbeplantingen, bosjes en natuurterreinen, erfbeplantingen, etcetera.

Het LOP wil met name agrariërs stimuleren de mogelijkheden de landschappelijke ambities van het LOP mee te realiseren en daaraan een stuk inkomen over te houden. Er kan gekozen worden voor de ambitie om 3% van het agrarisch grondgebied in de Gemeente Buren een landschappelijke functie te geven.

Het agrarisch grondgebied beslaat momenteel ongeveer 11.653 ha. 3% daarvan is 350 ha. Bij een gemiddelde breedte van 7 m spreken we over 500 km aan bomenrijen, hagen, wandelstroken, rietoevers enzovoorts.

In de systematiek van de groenblauwe diensten is het mogelijk om een vergoeding te geven voor de grond (een agrariër produceert dan geen gras of andere gewassen, maar "landschap"). Daarnaast zijn er vergoedingen voor beheer. Ook aanleg kan apart vergoed worden. Een groot deel daarvan wordt door de Provincie bekostigd.

Het bedrag dat de gemeente voor de groenblauwe diensten bijeen kan brengen dient aangevuld te worden. Hiertoe zijn ook Provinciale regelingen in ontwikkeling. Dat bedrag komt dan praktisch geheel ten goede aan agrariërs die het voor een groot deel ook weer in de streek investeren voor het beheer en onderhoud van het landschap. De verwachting is dat ook het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid van de Europese Unie hier veel meer nadruk op zal gaan leggen en deze regeling dus de weg effent voor een efficiënte overgang van de agrarische sector naar dit beleid.

Daarnaast draagt het direct bij aan een aantrekkelijk landschap, waar-

van de recreatieve ontwikkeling in het gebied zeker ook profiteert: bloeiende (hoogstam)boomgaarden, hagen, wandelpaden en bomenrijen zorgen ervoor dat zowel recreanten van buitenaf als de eigen bevolking kan genieten in het buitengebied van Buren.

4.4.3 Regeling 'nieuwe landgoederen'

In de gemeente is reeds langer een regeling voor het stichten, aanleggen en duurzaam beheren van nieuwe landgoederen van kracht. Als een initiatiefnemer aan een aantal voorwaarden voldoet krijgt deze medewerking van de gemeente bij het realiseren van een beperkt aantal woningen. Die voorwaarden bestaan ondermeer uit de realisatie en het beheer van 10 hectare nieuwe natuur, een landschapsonwerp van kwaliteit en een landschappelijke inpassing van de nieuwe bebouwing.

4.4.4 Zoekzones landschapsversterkend bouwen

In het kader van dit LOP is het beleid uitgewerkt voor de landschapsversterkingszones zoals die zijn aangegeven in die Structuurvisie. Dit beleid met landschapsversterkingszones bouwt voort op de planvorming die de laatste in regionaal verband wordt ontwikkeld.

Deze beleidsnotitie is afgestemd op de reeds bestaande gemeentelijke regeling voor Nieuwe Landgoederen. Anders dan bij nieuwe landgoederen, waar het in de eerste plaats gaat om hectares nieuwe natuur, gaat het bij de landschapsversterkingszones niet in de eerste plaats om de aanleg van nieuw bos of nieuwe natuur. De opgave is breder dan dat.

Het gaat hier om de versterking van het landschap als geheel, dus ook om de esthetische betekenis, om de beleevingswaarde en om de functie voor de gebruikers van het landschap. In deze notitie wordt deze brede opgave gebiedsgericht uitgewerkt.

Het beleid voor de zoekzones landschapsversterkend bouwen heeft als doel om verspreid over de komende 10 jaar, behalve de overkoepelende landschapsverbeteringsopgaven, ook een aantal voor het landschap belangrijke bonusprojecten te laten realiseren. Hierbij wordt ingespeeld op particuliere initiatieven.

Bouwen op slechts enkele plekken

Idee achter het systeem is dat landschapsversterking mogelijk gemaakt kan worden door in het buitengebied woonbebouwing toe te staan - onder specifieke voorwaarden en op een beperkt aantal daarvoor geschikte plaatsen, bij voorkeur in de zoekzones. Enerzijds zal die nieuwe bebouwing en het erf een versterking van het landschap moeten betekenen. De kwaliteit van de inpassing in het landschap wordt getoetst aan het vigerend beleid en de welstand. Anderzijds dient de initiatiefnemer - eerst - een bijdrage te leveren aan de volgens de Structuurvisie en het LOP gewenste landschapsverbetering buiten de bouwkael en het erf.

Investeren in landschap in ruil voor woningbouw

Deze visie maakt het mogelijk om het gewenste doel, het versterken van het landschap, te koppelen aan het vrijkomen van financiële middelen als gevolg van woningbouw. Er zijn mogelijkheden om op daarvoor aangewezen plekken woningen te bouwen indien de initiatief-

De kernkwaliteiten

Het landschap van de gemeente Buren maakt onderdeel uit van het Nationaal Landschap. Volgens het Rijks- en het provinciaal beleid worden daarvoor als kernkwaliteiten genoemd:

- *Schaalcontrast van zeer open naar besloten;*
- *Samenhangend stelsel van rivier-uiteerwaard-oeverwal-kom;*
- *Samenhangend stelsel van stuwwal-flank-kwelzone-oeverwal-rivier.*

De indeling bouwt voort op de streekplan-aanpak die is verwoord in het boekje 'Landschapsontwikkeling, inspiratiebron voor denkers en doeners' van de provincie Gelderland van maart 2006. In deze publicatie komen ook de kernkwaliteiten aan de orde die de Provincie in de verschillende delen van de provincie onderkent.

In dit beleid is dus het historische cultuurlandschap van de rivieren met de indeling in uiterwaarden, oeverwallen en stroomruggen en de komkleigebieden bepalend. In dit LOP is die indeling ook belangrijk, hoewel deze per landschap-sensemble op maat wordt uitgewerkt.

nemer bereid is om het landschap te versterken. In principe gebeurt dat rechtstreeks: diegene die de bebouwing realiseert zorgt ook voor realisatie van de landschappelijke versterking. Dit dient te gebeuren volgens de richtlijnen die in deze notitie (als onderdeel van het LOP) beschreven staan. In bijzondere gevallen kan de prestatie in natura (aanleg landschap) vervangen worden door een financiële bijdrage aan het landschapsfonds van de gemeente. Met deze middelen realiseert de gemeente vervolgens de doelen zoals in het LOP beschreven staan. In het uitvoeringsprogramma staat welke projecten dit de komende 4 jaar zijn.

Voortbouwen op vigerend beleid nieuwe landgoederen

Aan initiatiefnemers wordt gevraagd om een bedrag van ca. 90.000 euro (per woning) te investeren in het landschap. Dit bedrag is gerelateerd aan de waarde van de prestatie die een initiatiefnemer voor een nieuw landgoed volgens het vigerende gemeentelijke beleid dient te leveren. Om aanpassingen van het prijsniveau mogelijk te maken wordt hiervoor een stelsel met bonuspunten ingevoerd. Per wooneenheid dienen 100 bonuspunten gehaald te worden.

Bonuspunten kunnen verdiend worden door een bijdrage aan de landschapsversterking te leveren:

- door het realiseren van een aantal projecten die voortkomen uit de Structuurvisie
- door een versterking van de landschapsstructuur door aanleg en beheer van landschapselementen aanvullend op zo'n project

Bonuspunten voor specifieke bonusprojecten

In deze notitie staan enkele projecten omschreven die veelal rechtstreeks aan één of meerdere zoekzones zijn te koppelen zijn en zijn gebaseerd op de Structuurvisie Buren 2009-2019. Een initiatiefnemer kan door realisatie van zo'n project bonuspunten verdienen.

De bonusprojecten zijn te verdelen over drie thema's:

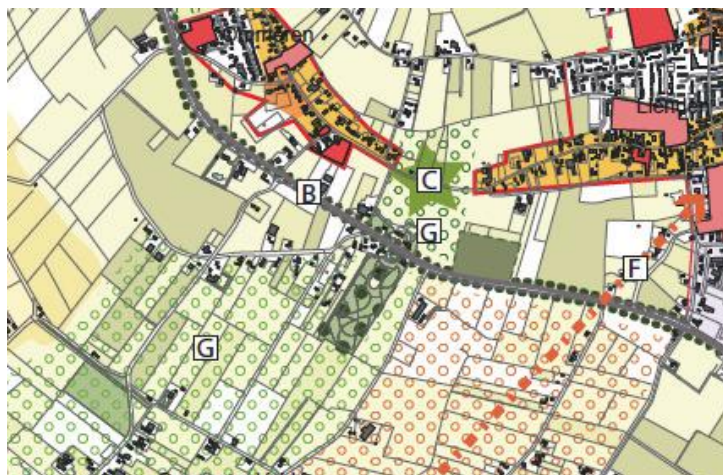
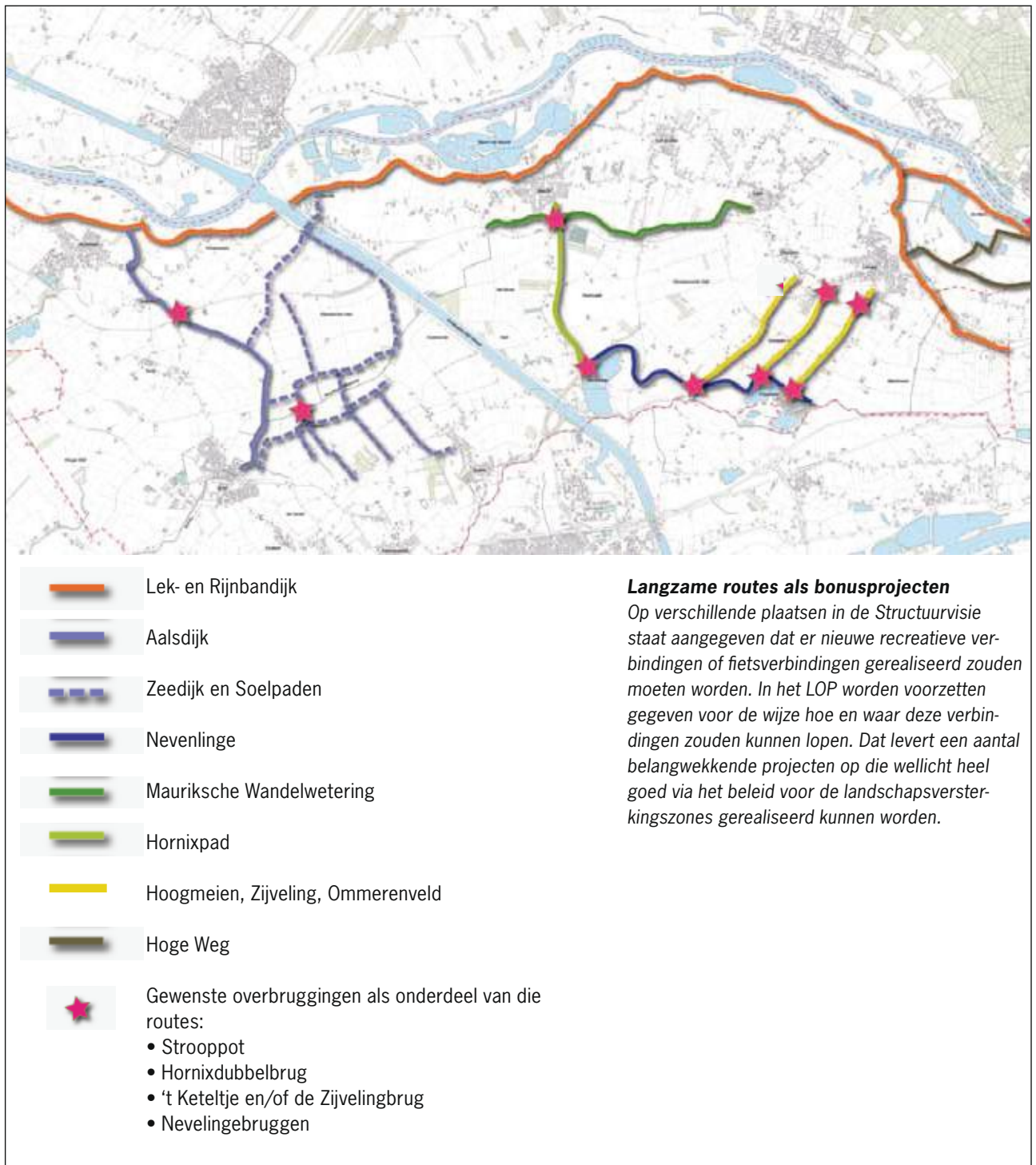
- **Koninginnegaarden**
als invulling van de gewenste groene buffers tussen dorpen;
- **Langzame routes en overbruggingen** van het snelverkeer
als manier om de gewenste recreatieve verbindingen en fietsverbindingen en daaraan gekoppelde voorzieningen te realiseren;
- **Leefbare linten**
als werkwijze om de leefbaarheid en de eigenheid van de buurtschappen bij Ingen en Lienden een impuls te geven.

Koninginnegaarden als bonusprojecten

Op sommige plekken is het landschap een aubade waard! Het rivierenlandschap neemt in het Nederlandse landschap een speciale plek in en daarbinnen vormt het landschap van Buren weer een pareltje met koninklijke allure.

De troonsafstand van koningin Beatrix en de opvolging door Willem Alexander en Máxima is een mooie gelegenheid om tussen de dorpen van de gemeente Buren een plek te maken waar duurzaam aandacht wordt gegeven aan de schoonheid van het rivierenlandschap.

Deze aubadeplaatsen zorgen er meteen voor dat de verschillende kernen niet aan elkaar groeien door steeds dichtere lintbebouwing. In de Structuurvisie is op vier plaatsen aangegeven dat dat voorkomen dient te worden. Voor alle vier die plekken is het idee van een aubadeplaats in de vorm van een koninginnegaard op een eigen wijze uitgewerkt. De openheid die hier duurzaam bereikt dient te worden is deels openheid in de zin dat de koninginnegaard gevrijwaard blijft van (extra) bebouwing. Het idee van een koninginnegaard is dat vanuit een openbare gaard uitzichten mogelijk zijn naar karakteristieke delen van het omliggende landschap.

Tussen Lienden en Ommeren ligt één van de vier gebiedjes waarvan op de Structuurvisie is aangegeven dat voorkomen dient te worden dat de kernen aan elkaar groeien. Een koninginngaard als bonusproject kan daarvoor ingezet worden.

Bonuspunten voor landschapselementen uit het bouwpakket

Aanvullend op de bonusprojecten zijn er bonuspunten te behalen door het duurzaam regelen van de aanleg en het beheer van landschapselementen die zorgen voor:

- dooradering van het productielandschap met natuur die in (agrarische) bedrijfsvoering past of er zelfs bedrijfseconomisch een aanwinst voor is
- vergroten van de toegankelijkheid voor 'langzaam verkeer' van het landschap (bijvoorbeeld dorpsommetjes)
- voorsorteren op de klimaatverandering, wat zich met name uit in de wateropgave voor het gebied volgens de reeks - vasthouden, vertragen, (tijdelijk) bergen

Altijd een groen erf met kwaliteit

Als eis geldt altijd dat het private erf met de bouwkaavel (0,25 – 1,00 ha) ingepast wordt in het landschap met voor het deelgebied kenmerkende inrichtingselementen (zie ensemblewerkboeken). Het erf met bouwkaavel telt dus niet mee voor de te behalen bonuspunten.

Leefbare linten als bonusprojecten

Binnen de gemeente Buren bevindt zich een aantal lintvormige buurtschappen: Aalst ten oosten van Lienden en een concentratie aan dicht bebouwde buurtschappen ten noorden van Ingen.

De laatste tijd is steeds meer agrarische bebouwing omgebouwd tot burgerwoningen. Dat heeft als voordeel dat de verpaupering en leegloop van de oude buurtschappen is gestopt en de buurtschappen zelfs een opleving doormaken. Er is volop leven met een mengeling van jonge gezinnen, allerlei bedrijvigheid aan huis, vernieuwende fruit- en boomteeltbedrijven en daartussendoor kleine vormen van gemengd agrarisch bedrijf.

De weginrichting is nog niet op dit nieuwe veelvormige gebruik afgestemd. De weg wordt zelfs door verbreding met asfalt naar de opritten van de erven steeds minder een verblijfsruimte voor de bewoners van de buurtschappen. Er wordt veelal hard gereden. De weg wordt steeds meer een los element in de buurtschappen in plaats van de verbindende schakel tussen de erven.

In de zoekzone met de Ingense Buurtschappen en de woonlinten langs het Oude Rijntje (Aalst en de Bovenweg) is het belangrijkste doel van de landschapsverbetering dat de leefbaarheid in de buurtschappen verbeterd wordt door de inrichting van de weg aan te passen.

Hiernaast een voorbeeld van de wijze waarop de bestaande weginrichting (boven) landschappelijk-verkeerskundig aangepast zou kunnen worden om de leefbaarheid van zo'n buurtschap te verbeteren.

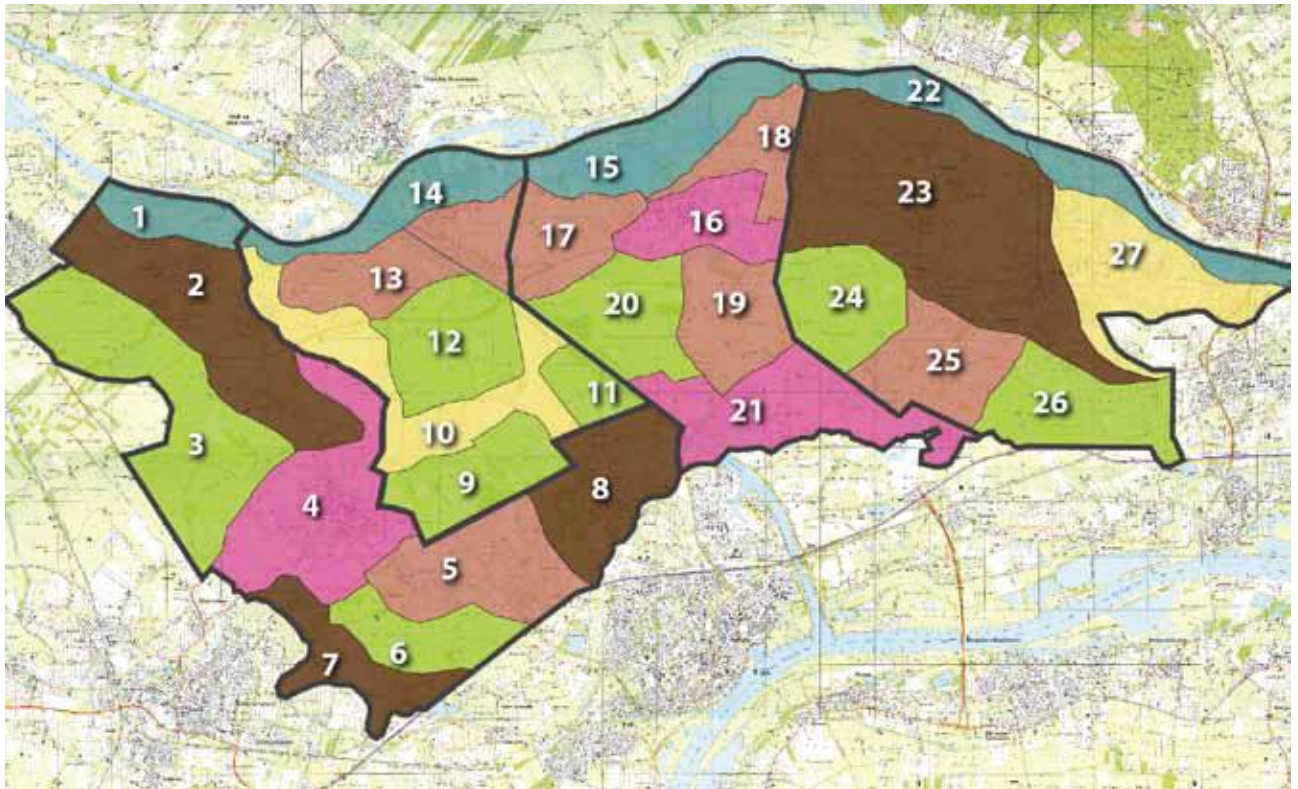
5 Uitwerking per landschapsensemble

5.1 | Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de visie uitgewerkt voor de vier verschillende landschapsensembles. Daarbij komen o.a. de opgaven die de Structuurvisie op de kaart heeft gezet aan de orde. Deze worden per deelgebied binnen elk landschapsensemble geconcretiseerd:

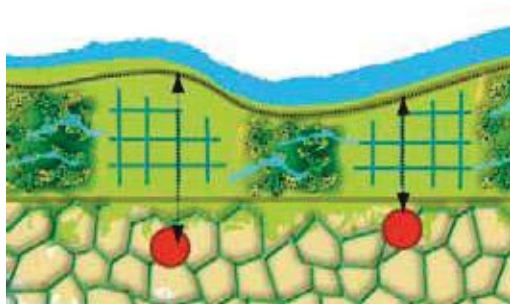
- aansluitend bij de drijvende krachten in het grondgebruik
- met een flexibel inzetbaar landschapselement gekoppeld aan wandelpaden dat o.a. als groenblauwe dienst kan worden gestimuleerd;
- met een aanzet tot spelregels voor landschapsversterkend bouwen die in een aanvullende beleidsnotitie dienen te worden uitgewerkt.

In deze uitwerking per landschapsensemble worden de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap steeds op maat uitgewerkt. Daarbij gelden een aantal ontwerpprincipes voor oeverwallen, stroomruggen, uiterwaarden en komkleigebieden. Deze worden in 5.2 toegelicht. Binnen elk landschapsensemble worden deze principes dan in deelgebiedjes op maat uitgewerkt.

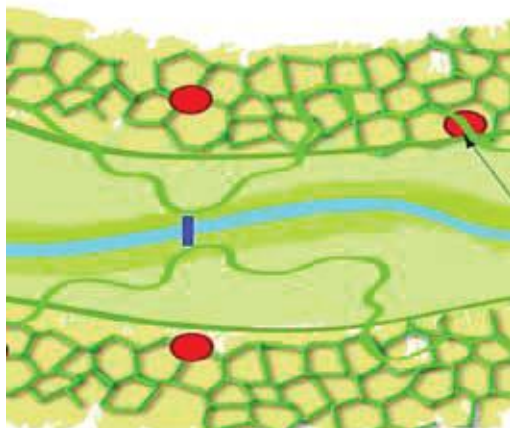

Principe voor de oeverwallen en stroomruggen

Principe voor uiterwaarden langs Nederrijn en Lek

Principe voor de uiterwaarden langs de Linge

5.2 | Ontwerpprincipes

De oeverwallen en stroomruggen

Deze zijn van oudsher zeer afwisselend en besloten, doordat daar de dorpen en bebouwing aan de dijk liggen. Verder liggen hier vanouds ook de meeste akkers, boomgaarden en boomteeltpercelen.

In het LOP wordt ervoor gekozen om dit beeld van afwisselend verdichte oeverwallen met uitzichten naar de uiterwaarden en komgebieden te behouden en versterken. De toegankelijkheid voor de recreërende dorpelingen zou versterkt kunnen worden via groene diensten op vrijwillige basis zonder dat de agrarische bedrijvigheid daar last van heeft. Daarvoor worden voortbouwend op de historische beplantingen enkele nieuwe typen landschapselementen voorgesteld in dit LOP. Bij uitwerking van de ontwikkelingsvisie voor de verschillende landschapsensembles wordt daar nader op ingegaan.

Aan de dijk bij de dorpen ligt ook de meeste bedrijvigheid. De laatste decennia ontstaat o.a. bij Lienden en Maurik ook bedrijvigheid aan de rand van het dorp langs de provinciale weg op de overgang naar de komgebieden. In het LOP wordt in de landschapsensembles waar het historisch cultuurlandschap nog herkenbaar is deze ontwikkeling als landschappelijk ongewenst beschouwd.

De uiterwaarden langs de Nederrijn en Lek

In het LOP wordt voorgesteld om langs de Nederrijn en Lek dicht bij de dorpen te kiezen voor de uiterwaarden van de 'gewone koe' waar weidebouw - door boeren die ook in de uiterwaarden hun gronden hebben - het bepalende grondgebruik is.

Verder van de dorpen kan gekozen worden voor uiterwaarden met een 'plan ooievaar-achtige' natuurontwikkeling met nieuwe nevengeulen, oobossen, zandbanken en struipaden.

Vanuit de dorpen zouden wandel- en fietspaden over **wandeldijkjes** naar de zomerdijk behouden of ontwikkeld moeten worden. Deze zouden ook in de delen van de oobosontwikkeling met elkaar verbonden moeten worden.

Uitzondering op deze aanpak vormt het Eiland van Maurik. Het bestaande recreatieve gebruik is daar sturend.

De uiterwaarden langs de Linge

Langs de Linge zijn de uiterwaarden in het oosten heel klein of vrijwel afwezig. Hier is de Linge eigenlijk een gegraven wetting. In het westen zijn ze er wel maar traditioneel veel kleinschaliger dan langs de Nederrijn, Lek en Waal. Er is een grote afwisseling van kleine weides, boomgaardjes, grienden en andere natte percelen. Er zijn geen zomerdijken en de uiterwaarden zijn soms te smal voor een wandelpad. In dit LOP wordt voorgesteld om - aansluitend op het LOP van de gemeente Geldermalsen - zowel binnendijks als buitendijks wandelpaden evenwijdig aan de dijk te stimuleren gekoppeld aan doorsteekjes naar de dijk: de **Lingeslingers**.

Zo kan door een samenwerking van gemeente en particulieren (agrarisch en projectontwikkelaars/ontgronders) een recreatieve route ontstaan die om de dijk slingert en zo een alternatief zal vormen voor het verkeer over de dijk.

Behoud én versterk de kernkwaliteiten

De komgebieden met hun historie van dorpspolders

Tot in de vorige eeuw hadden de dorpen op de oeverwallen en stroomruggen hun eigen dorpspolder in het aanliggende komklei-gebied. Daartoe omgaven zij een deel van de natte kom met kades. Noord-zuid - dwars op de rivieren die van hoog naar laag lopen - werden door de kom zijkades, of zijvingen, aangelegd. Oost-west liepen in het lage deel van de kom, ver van de dorpen de achterkades. Soms lag er ook een kade tussen dorp en kom om het hoge water van de kom uit het dorp te houden. Deze wordt soms meikade of meidijk genoemd.

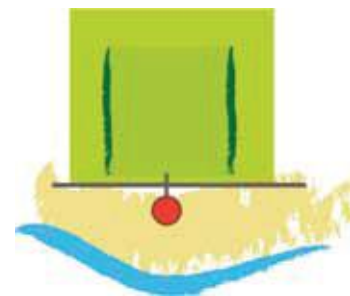
Tijdens de ruilverkavelingen werd de ontwatering van de kommen verbeterd, waardoor de gronden droger werden en beter verkaveld konden worden. Van de dorpspolders bleven slechts enkele kades gehandhaafd.

In dit LOP wordt voorgesteld om - in aansluiting op de LOP's van buurgemeenten - de dorpspolders nieuw leven in te blazen, niet alleen om de cultuurhistorie zichtbaar te maken. Ze kunnen nu goed dienst doen als routes voor dorpsommetjes en een betere ontsluiting van de kom voor voetgangers en fietsers over **kadepaden**. Daartoe worden oude kades hersteld en soms nieuwe **zijkades en achterkades** aangelegd op plekken waar de oude niet te restaureren zijn. Zo kan weer een doorlopend netwerk van kades worden hersteld. De Provinciale weg N320 vormt nu over grote delen een barrière tussen dorpen en de kommen met hun kades. Door in de berm een nieuwe **meikade** te maken en deze bij rotondes aan de dorpen te koppelen kan deze worden opgeheven. Langs de kades kan een typische kade-struweelbeplanting worden geplant. Deze zorgt er dan ook voor dat de snelweg en Betuweroute minder prominent in het landschap zichtbaar zijn. Over de boezems tussen de polders door blijven noord-zuid zichtlijnen mogelijk.

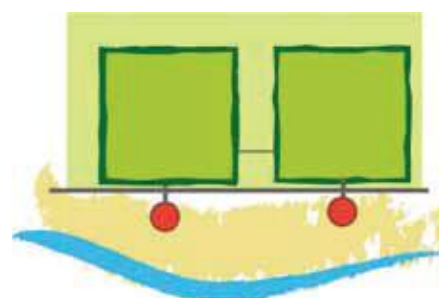
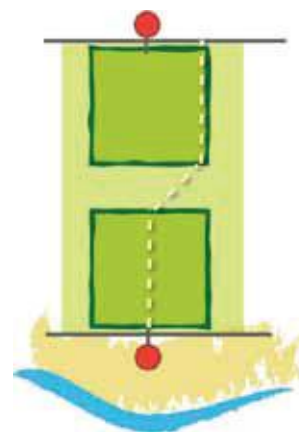
Ook kunnen de boezems buiten de dorpspolders wellicht als waterberging gebruikt worden. Zo kunnen de dorpspolders zich nog meer onderscheiden in het landschap. Daarvoor zijn wel keiharde afspraken met alle belanghebbenden noodzakelijk. De bedrijfsvoering van de agrariërs dient daarbij voorop te staan. Zij zorgen juist in de kommen voor de duurzame landschappelijke openheid die als kernkwaliteit is benoemd. Het is misschien wel mogelijk om door vrijwillige kavelruil ervoor te zorgen dat juist de gronden in de boezem in gebruik komen bij agrariërs die dergelijke boezemgronden goed in hun bedrijfsvoering kunnen inpassen.

Principe van de dorpspolders in het verleden

Principe van dorpspolders in het huidige landschap

Principes voor herstel van de dorpspolders als landschappelijk raamwerk in de kom

5.3 | Buren's historische rivierenlandschap

5.3.1. Beusichemse waard langs de Lek (1): struinpadd

Ook deze uiterwaarden bieden weidse uitzichten. In het westen ligt de nadruk op natuur langs de strangen en nevengeulen. In het oosten meer op weidebouw. Wellicht is het mogelijk om enkele struinpadden - met struweelsingels en knotwilgen - naar of over de zomerdijk te realiseren en beheren als groene dienst.

In de uiterwaarden van dit ensemble wisselen natuur en landbouw elkaar af. Ten westen van het veer ligt de nadruk op natuurontwikkeling, ten oosten ervan meer op het agrarische cultuurlandschap. In beide delen zijn strangen en strangrestanten de dragende landschapsstructuren. Verder is met name aan de oostkant de zomerkade interessant, omdat die kenmerkend diverse malen is doorgebroken, waarbij kolken zijn gevormd.

Te stimuleren landschapselementen:

- Lekmeent: openbaar toegankelijke weide met zicht op Lek
- knotwilgen in slootrand
- oversteek: klein bruggetje of loopplank in struingebied
- struweelsingel: pad langs struweelhagen
- pad over (zomer)dijkjes door uiterwaarden naar Culemborg

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn in de uiterwaarden niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen in de uiterwaard (rondom het veer of bij de agrarische bedrijven) dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.3.2. De noordelijke stroomrug met Beusichem, Asch en Zoelmond (2): nutsboompaden, kromakkerranden en doornenroosingels tussen de bedrijven door

Buiten de dorpen zijn de stroomruggen in de eerste plaats productieve grond voor fruitteelt en akkerbouw. Tussen die bedrijven door kunnen vanuit de dorpen langs kavelranden cultuurhistorische plekken en relictten worden ontsloten. Hiertoe kunnen grondeigenaren op vrijwillige basis als groene dienst nutsboompaden, kromakkerranden of doornenroosingels met een pad erlangs aanleggen en (laten) beheren.

Wellicht dat zo een kortsluiting tussen de nieuwbouwwijken van Culemborg naar Beusichem mogelijk is, waarbij het pad als fietspad geschikt zou moeten worden gemaakt.

Aan de oostrand van Beusichem staat op de Structuurvisie aangegeven dat gezocht kan worden naar vormen van landschapsversterkend bouwen. Daarbij kan gedacht worden aan 'overlandgoederen' waarbij de bebouwing in de dorpsrand plaatsvindt en de landgoednatuur juist aan de oostzijde van de Schaardijkseweg in 'het voormalig dal van de Soel'. Omdat de Lek ontstond mondde het riviertje genaamd de Soel hier ergens in de Rijn uit. Bij de scherpe knik van de Lekbanddijk is de relatie tussen het 'dal van de Soel' en de uiterwaarden van de Lek het duidelijkst. De opgave is dan om in dat overland de relictten van de historie die zich o.a. uit in het reliëf te behouden. De landschappelijke spelregels hiervoor dienen in een notitie landschapsversterkend bouwen te worden uitgewerkt.

De laanbeplanting langs de Culemborgse weg dient volgens de Structuurvisie versterkt te worden als een lang lint dat Buren, Asch, Zoelmond en Beusichem verbindt. Op enkele delen is al een laanbeplanting van eiken langs het fietspad aanwezig. Eigenlijk is beuk of linde een geëigende boomsoort langs een laan van deze statuur. De laan moet over een zo lang mogelijk deel bestaan uit minimaal drie boomrijen. Dit zal waarschijnlijk ook bijdragen aan een rustiger rijgedrag van de automobilisten.

Te stimuleren landschapselementen:

- dorpsgaard bij entree dorp
- dreefgaard: pad met enkele verspreide fruitbomen en (vlecht) hagen
- pad met singel van Hondсроos en Sleedoorn
- pad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn (en eventueel knotessen) langs flauwe oever van waterloop

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied liggen twee landschapsversterkingszones (1 en 3) volgens de Structuurvisie.

Tussen de bebouwde kommen van Zoelmond en Beusichem staat als bonusproject het realiseren van een 'Koninginnegaard' centraal.

Ten oosten van Asch kan de gewenste landschapsversterking vorm krijgen in het bonusproject 'de nieuwe strooppot', een langzaamverkeerbrug over de provinciale weg waar deze de Aalsdijk kruist.

5.3.3. Komgronden op de overgang naar de Regulieren (3):

In deze polders staan de productiemogelijkheden voor weidebouwbedrijven voorop.

De toegankelijkheid van dit gebied zal het agrarisch bedrijf en de natuur niet mogen storen, maar een aantal paden langs weteringen of kavelranden of over oude (te herstellen) kades met hier en daar een picknickplek is hier wel gewenst als recreatieve verbinding van Buren, Buurmalsen, Beusichem en Culemborg.

Een enkel landgoed in de vorm van een kooigoed kan de aansluiting op het landschap van de Regulieren vorm geven.

Te stimuleren landschapselementen:

- kadepad: over kade, evt met natuurvriendelijke rietoever en evt. singelbeplanting tussen kavel en pad
- jaagpad: langs sloot of wetering met af en toe aanleg- of picknickplaats
- klompenpad met knot-essen
- regulierenpad: oost-westpad tussen singel (evt. op kade) en bomenrij evt. met onderbeplanting

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.3.4. Buren en ommelanden (4):

Het stadje Buren met bebouwing tussen het geboomte, met de kerktoren en molen als landmarks, is uit de weidse omgeving zichtbaar. Het is een waardevol historisch stadsgezicht. Dat dient vanuit zo veel mogelijk windstreken behouden te blijven of te worden hersteld. Dat betekent dat in

de nabijheid van de stad het zicht op de stadswal en de Korne zichtbaar moet zijn en elementen die dat zicht hinderen zo veel mogelijk dienen te worden verwijderd.

Voor het zicht op Buren vanuit de wijdere omgeving zijn de routes naar de stad vanuit de verschillende windstreken belangrijk.

(Z) Vanuit het zuiden kan het historisch stadsgezicht verbeterd worden door het aanbrengen van doornenroossingels langs kavelranden als groene dienst. Ook langs de randen van de nieuwbouwwijk De Lage Korn zijn dergelijke singels en zoomgaarden gewenst, ook om daarlangs ommetje mogelijk te maken. Dit dient - samen met enkele nieuwe bospercelen als deel van nieuwe landgoederen of buitenplaatsen - de invulling te zijn van de 'groene buffer' die op de Structuurvisie tussen de Lage Korne en het dorp Erichem staat aangegeven.

(N-O) De Aalsdijk is een essentiële voorwaarde geweest voor de ontwikkeling van het stadje Buren. Deze dwarsdijk beschermde het land te westen ervan tegen het water dat vanaf het oosten het gebied in kon stromen als stroomopwaarts de rivierdijk door zou breken. Het stadje Buren lag dan ook strategisch aan deze dijk en aan een goede vaarverbinding naar de Linge via de Korne.

Het noordelijkste deel van de Aalsdijk ten zuiden van de provinciale weg tot aan boerderij Veldzicht ligt op een stroomrug. Vandaar dat daar langs de dijk ook boomgaarden en akkers liggen en er daar in tegenstelling tot het zuidelijker deel wel bebouwing aan de dijk staat. Op de Structuurvisie staat dat hier naar mogelijkheden voor landschapsversterkend bouwen en voor natuur en waterberging. Wellicht dat hier ook het principe van de overland-goederen kan worden toegepast met enkele nieuwe woonplekken aan de hogere delen langs het noordelijke deel van de Aalsdijk (zie ook: 5.2.2) als daarmee in het overland de oude kades of woonplekken in ere worden hersteld en natte hooilanden in lage delen van de boezem worden gerealiseerd.

De Aalsdijk is tussen het stadje en de Aalswijksestraat voor een deel niet toegankelijk. Verder naar het noorden is de Aalsdijk wel openbaar toegankelijk. Het is van groot belang dat de openstelling van de hele Aalsdijk tot aan Buren er wel komt. Wellicht is dit via een groene dienstregeling te realiseren. Van Buren tot aan boerderij Veldzicht is de Aalsdijk een echte dijk met aan twee kanten een boezem: aan de oostkant die van de Mauriksche Wetering en de Ravenswaaijse Wetering en aan de westkant die van de Meentwetering. Hier gaat de Aalsdijk door een komkleigebied de populieren op de Aalsdijk passen daar goed bij. De beplanting van de overige wegen kan hier op termijn verwijderd worden op rijen knotwilgen en knot-essen langs de sloten na. Zo komt vanaf het noorden Buren mooi in het zicht te liggen vanuit de open kom.

Ten westen van de Aalswijkseweg en ook ten westen van de Culemborgseweg zijn wellicht doornenroossingels als groene dienst te beheren om een aansluiting te krijgen op de openbare gronden van de nieuwe landgoederen aan De Nieuwe Steeg.

(N-W) De laanbeplanting van de Culemborgseweg is al bij 5.2.2. besproken. Het is wenselijk om de bestaande eikenlaan langs het fietspad aan te vullen met een rij eiken of beuken (evt. lindes) in de oostelijke berm.

De Nieuwe Steeg vanaf Buurmalsen kan als royale entree van Buren vanaf het westen worden beplant. Dat sluit ook goed aan op de landgoedontwikkeling die hier plaatsvindt.

(Z-W) De Korne vormt aan de zuidkant van de stad langs de stadswal een soort stadsgracht. Bouw hier voort aan en op de lopende projecten langs de Korne en voor de historische kern van Buren.

Te stimuleren landschapselementen:

- (Z en NW) pad met singel (evt tweezijdig) van Hondсроos en Sleedoorn
- (Z) zoomgaard van nutsbomen in gras bijv. langs dorpsrand
- (NO) Aalsdijkpad
- (W) dreef van meerdere rijen linden langs de weg
- (Z en NO) bospercelen als onderdeel van nieuwe landgoederen of buitenplaatsen

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (4) volgens de Structuurvisie tussen de bebouwde kommen van Buren en Erichem. Daar staat als bonusproject het realiseren van een 'Koninginnegaard' centraal met het behoud en herstel van de kromakkers om Erichem als aandachtspunt.

5.3.5. Stroomrug van Erichem en Kerk Avezaath (5):

Buiten de dorpen zijn de stroomruggen in de eerste plaats productieve grond voor fruitteelt en akkerbouw. Tussen die bedrijven door kunnen vanuit de dorpen langs kavelranden cultuurhistorische plekken en relicten worden ontsloten. Hiertoe kunnen grondeigenaren op vrijwillige basis als groene dienst nutsboompaden, kromakkerranden of doornenroosingels met een pad erlangs aanleggen en (laten) beheren.

Ontwikkel ook hier een laanbeplanting die tot monumentale proporties kan uitgroeien tussen Buren en Zoelen via Erichem en Kerk Avezaath, die de dorpen en het stadje aaneen rijgt.

De escomplexen dienen uiteraard open gehouden te worden, om de beroemde kromakkers zichtbaar en beleefbaar te houden. Waar nodig dienen hiertoe nieuwe doorgaande paden aangelegd te worden.

Dit bijzondere gebied verdient aandacht voor zijn cultuurhistorie, niet alleen als toeristisch-recreatief kapitaal, maar ook bij ontwikkelingen er omheen.

Te stimuleren landschapselementen:

- akkerrandpad
- dreefgaard: pad met enkele verspreide fruitbomen en (vlecht) hagen
- dorpsgaard bij entree dorp
- pad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn (en eventueel knot-essen) langs flauwe oever van waterloop

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.3.6. Het Nieuwland

Hier staan de productiemogelijkheden voor weidebouwbedrijven voorop. De toegankelijkheid van dit gebied zal het agrarisch bedrijf niet mogen storen, maar enkele paden langs kavelranden is hier wel gewenst als recreatieve verbinding van Erichem met Het Riet.

Te stimuleren landschapselementen:

- kadepad: over kade, evt met natuurvriendelijke rietoever
- laarzenpad langs slootrand
- knotpad: smal, met knotwilgen of knot-essen door nat hooiland
- 't Rietpad: pad tussen singel en bomen rij evt. met onderbeplanting

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.3.7. Woerd, Het Riet en De Aardkuil langs de Linge (7): Verzilveren de ruilverkaveling en geef de Linge slingers

In het kader van de ruilverkaveling is een patroon van kavelranden met beplanting aangelegd en in eigendom van het Staatsbosbeheer gegeven. De gemeente beheert deze landschapselementen. Zorg voor betere aansluitingen op de dorpen, maar ook op een pad dat over de zomerkade met de Linge meeslingert.

Speciale aandacht verdienen de 'Lingelandjes' bij de monding van de Korne in de Linge. Dit kunnen mooie uitzichtpunten zijn. Ook bij het geschikt maken van de kavels langs de Linge voor waterberging dient echter zeer subtiel en met aandacht voor detail te werk gegaan te worden. Dit kleinschalige landschap is zeer gevoelig voor verrommeling!

Te stimuleren landschapselementen:

- 't Rietpad: pad tussen singel en bomen rij evt. met onderbeplanting
- Lingeslinger: pad met enkele verspreide fruitbomen en (vlecht) hagen
- Lingeslinger: pad over zomerkade van de Linge
- Lingemeent: openbaar toegankelijke weide evt. met fruitbomen

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.3.8. Zoelen en omgeving (8):

Buiten het dorp zijn de stroomrug en de oeverwal van de Linge in de eerste plaats productieve grond voor fruitteelt en akkerbouw. Tussen die bedrijven door kunnen vanuit het dorp langs kavelranden cultuurhistorische plekken en relictten worden ontsloten. Hiertoe kunnen grondeigenaren op vrijwillige basis als groene dienst nutsboompaden of doornenroossingels met een pad erlangs aanleggen en (laten) beheren. Ook de nieuwbouw kan met zoomgaarden omzoomd worden en het startpunt zijn voor ommetjes langs jonkheersingels en jonkvrouwgaarden.

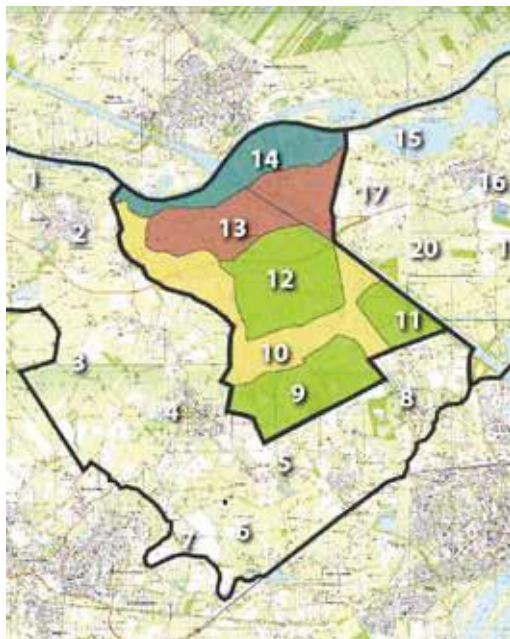
Aan de noordkant van het dorp verdienen de motte en de oorsprong van de Linge vanaf de Dode Linge en van de Soel in het dubbellint speciale uitwerking in projecten. Die kunnen vooral gericht zijn op communicatie,

maar zeker ook tot concrete - maar subtiele - ingrepen in het landschap. Beide kunnen Zoelen toeristisch meer op de kaart zetten.

Te stimuleren landschapselementen:

- *jonkfrouwgaard bij entree dorp*
- *dreefgaard: pad met enkele verspreide fruitbomen en (vlecht) hagen*
- *jonkheersingel: pad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn*
- *dreef van meerdere rijen linden*

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfspvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.4 | Rijswijk's polderlandschap

5.4.1. Korenbroek en Zandkampen (9): Maak de overgang van dorpspolder naar boezem beleefbaar met 'overland-goederen'

De oude dorpspolders van Kerk Avezaath en Zoelen vormen hier het zuidelijke deel van de komgronden. Op de Structuurvisie staat hier versterking contrast tussen open kom en besloten stroomrug als doel aangegeven. Van hieraf zijn al mooie uitzichten mogelijk over de Rijswijkse Polder en naar het stadje Buren. Vandaar dat Korenbroek en Zandkampen zo veel mogelijk open dienen te blijven. Hier is weidebouw (liefst met met weidevogelbeheer) gewenst of een ander grondgebruik dat het open beeld in stand houdt.

Op de Structuurvisie staat ook langs de Burense Dijk in het zuidelijk deel van de Zandkampen en Korenbroek een zone voor landschapsversterkend bouwen aangegeven. Voorgesteld wordt om hier nieuwe landgoederen in de vorm van 'overland-goederen' te laten stichten waarbij als voorwaarde gesteld wordt dat naast een landhuiskavel aan de Burense Dijk een 'overtuin' met natte hooilanden langs de Mauriksche Wetering in het landgoed wordt opgenomen. Dat maakt het mogelijk dat de noordelijke helft van de Zandkampen en Korenbroek in modern agrarische gebruik kan blijven. Deze gronden hoeven dus niet in eigendom van de landgoedstichter te komen.

De toegankelijkheid van dit gebied zal het agrarisch bedrijf en de natuur niet mogen storen, maar een aantal paden met hier en daar een picknickplek over of langs de oude kaden van de dorpspolder is hier wel gewenst. Hiertoe kunnen kadepaden worden aangelegd en beheerd.

Te stimuleren landschapselementen:

- kadepad: over oude kade, evt met nat hooiland aan boezemzijde en evt. singelbeplanting tussen kavel en pad
- overlandpad langs struweelhaag van Burense Dijk naar overland
- overlandpad van Burense Dijk naar overland tussen verbrede slootoever(s) en struweelhaag
- kroeghoutje: eenvoudige picknickplek aan oude kade

De lijnvormige landschapselementen (oud en nieuw) zouden hier een dichtheid moeten hebben van ca. 5% van het bestaande areaal met een maaswijdte van 200 tot 500 m.

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (5) volgens de Structuurvisie langs de Burense Dijk. Hier kan de gewenste landschapsversterking vorm krijgen in het bonusproject 'Zeedijk en Soelpaden', langzaamverkeerroutes vanaf de Burensedijk naar Zoelmond en 'Dorestad'.

5.4.2. De boezems (10): maak het verhaal van de Soel beleefbaar in de afwisselende zone langs Aalsdijk en Mauriksche Wetering

Als deel van de landgoedontwikkeling langs de Burense Dijk en de Aalsdijk, of in samenwerking met agrariërs, is op de boezemgronden weidevogelbeheer gewenst in combinatie met hooilandbeheer of een weidebouw die extensiever is en waarbij incidentele overstroming (periodieke waterberging) geen probleem is.

De Mauriksche Wetering en de Ravenswaaijse Wetering kunnen een natuurvriendelijker oever krijgen of aangesloten worden op natte hooilanden

erlangs. In die natte hooilanden kan hier en daar - als een combinatie van land art en natuurvriendelijke agrarische bedrijfsvoering - een meander van de Soel - het lang geleden verdwenen riviertje dat van Zoelen naar Zoelmond liep - worden gegraven. Zeker als deze meander raakt aan een kade van de oude dorpsolders.

Deze kades om de dorpsolders van Kerk Avezaath-Zoelen in het zuiden en van Rijswijk in het noorden kunnen net als vroeger bij 't Snoekske via De Heeskamp met elkaar worden verbonden. Daarnaast is het herstel van het Zeedijkvoetpad als wandeldijkje tot aan het voormalige Kroeghoutje hier gewenst, ook om een extra ommetje vanuit Buren mogelijk te maken. Net als bij de Korenbroek en Zandkampen kan hier wellicht het principe van de overland-goederen worden toegepast. Daarbij kan een enkele nieuw woning aan de oostkant van de Ravenswaayse Steeg of aan de noordkant van de Heeskampse Steeg onder zeer strenge voorwaarden toegestaan worden als daarmee in het overland de oude kades of woonplekken zoals het Kroeghoutje in ere worden hersteld en natte hooilanden in lage delen van de boezem worden gerealiseerd. Zie hiervoor ook het beleid voor de landschapsversterkingszones.

Te stimuleren landschapselementen:

- nat hooiland: perceel (zonodig met wandeldijkjes eromheen) voor periodieke waterberging
- zeedijkje: wandeldijkje dwars door de boezem
- laarzenpad: wandelstrook door nat hooiland
- Soelmeander: slingervormige poel in hooiland met bankje en artistieke verwijzing naar de voormalige Soel

De lijnvormige landschapselementen (oud en nieuw) zouden hier een dichtheid moeten hebben van ca. 8% van het bestaande areaal met een maaswijdte van 100 tot 200 m.

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn in het grootste deel van de boezems niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

In dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (2) volgens de Structuurvisie langs de Aalsdijk. Hier kan de gewenste landschapsversterking vorm krijgen in het bonusproject 'Zeedijk en Soelpaden', langzaamverkeeroutes over en vanaf de Aalsdijk naar Zoelmond en 'Dorestad'. Daarnaast maakt in het noorden de landschapsversterkingszone langs de Lekdijk deel uit van dit deelgebied. Hier kan landschapsversterking gerealiseerd worden in het project 'Soelmondingspark'.

5.4.3. De oude dorpsolders van Rijswijk en Zoelen (11 en 12): weidebouw en cultuurhistorisch wandelen over oude kades

In deze polders staan de weidsheid en de productiemogelijkheden voor weidebouwbedrijven voorop. Ook hier mag de toegankelijkheid van dit gebied het agrarisch bedrijf en de natuur niet storen, maar een aantal paden met hier en daar een picknickplek over of langs de oude kaden van de dorpspolder is hier wel gewenst. Hiertoe kunnen kadepaden worden aangelegd en beheerd. Met name het herstel van de Heeskampse Kade en De Zeeg is gewenst. Dat zal een mooie langzaamverkeerroute tussen Buren en Rijswijk/Wijk bij Duurstede mogelijk maken.

Te stimuleren landschapselementen:

- kadepad: over oude kade, evt met nat hooiland aan boezemzijde en evt. singelbeplanting tussen kavel en pad
- boerenlandpad evt. langs struweelhaag
- boerenlandpad tussen verbrede slootoever(s) en struweelhaag
- kroeghoutje: eenvoudige picknickplek aan oude kade

De lijnvormige landschapselementen (oud en nieuw) zouden hier een dichtheid moeten hebben van ca. 5% van het bestaande areaal met een maaswijdte van 200 tot 500 m.

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.4.4. De oeverwal met de dorpen (13): aandacht voor hun landschappelijke ruggengraat en randen

Volgens de Structuurvisie staat hier het karakteristieke grondgebruik op de oeverwallen voorop. Tegenwoordig is dat fruitteelt en boomteelt met verspreide bebouwing.

Nieuwbouw wordt hier zeker niet gepropageerd op een enkele kleine nieuwbouwlokatie bij de dorpjes na. Die kunnen landschappelijk ingepast worden door ze te laten aansluiten op de fruitteelt en boomteelt. Soms kan op kwelplekken achter de dijk ook een bosje worden ontwikkeld of behouden. Eventueel kan een functionele overgang van het dorp via een pad langs een elzenhaag of een 'zoomgaard' worden aangelegd. De Heuvel, de weg naar het veer naar Wijk bij Duurstede, is een belangrijke verbinding en verdient een monumentale laanbeplanting.

Met name op zonnige dagen zitten allerlei verkeerstypen op de dijk elkaar in de weg. Iedereen wil dar genieten van de prachtige uitzichten. Automobilisten en motorrijders hebben echter heel andere snelheden dan fietsers en wandelaars. Wellicht is het in het kader van de dijkverzwaring mogelijk om in samenwerking met Rijkswaterstaat onder het motto 'werk met werk maken' een kraag tegen de binnenkant van de dijk aan te leggen met daarop een wandel/fietspad.

Te stimuleren landschapselementen:

- kraagpad binnendijs tegen de dijkhelling aan evt in combinatie met wiel
- dorpsgaard bij entree dorp
- boerenlandpad: langs weiland of akker eventueel met hakhoutsingel van eik, es, els, regelmatig afgezet
- dorpszoomgaard: pad met enkele, verspreide fruitbomen, bv langs dorpsrand

De lijnvormige landschapselementen (oud en nieuw) zouden hier een dichtheid moeten hebben van ca. 8% van het bestaande areaal met een maaswijdte van 100 tot 200 m.

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.4.5. De uiterwaarden (14): versterk het weidse zicht op historie

Door de weidsheid van het uiterwaardenlandschap zijn hier verre uitzichten mogelijk. Je hebt hier zicht op allerlei fasen uit de geschiedenis van het rivierenlandschap. Aan de overkant zie je de oude stad Wijk bij Duurstede liggen, belangrijk in de tijd van de Romeinen en van de vroege middeleeuwen toen het belegerd en geplunderd werd door de Noormannen. Met veel fantasie kun je je voorstellen dat hier de grens van het Romeinse Rijk lag. In de Structuurvisie wordt om die limes beleefbaar te maken een reeks uitzichttorens voorgesteld waarvan de meest noord-westelijke hier in de buurt van de steenfabriek Roodvoet is geprojecteerd.

De terp met de steenfabriek biedt evenwel meer mogelijkheden. Deze plek markeert heel mooi de afsplitsing van de Lek van de oude Rijnloop die zo'n duizend jaar geleden nog de huidige Kromme Rijn volgde. Dit is een uitstekende plek om een 'belevingscentrum voor de geschiedenis van het rivierenlandschap' te ontwikkelen. Ook de weidebouw en het kleitichelen zijn hier aanschouwelijk. En het kanaal en de molen 'De Hoop' vertellen over de scheepvaart en de waterhuishouding.

Dit project kan onder strenge kwaliteitscondities gecombineerd worden met een paar nieuwe wooneenheden. Daarbij kunnen enkele landschapsarchitectonisch strategisch geplaatste boomgroepen en bosjes op de terpen het spel van ruimte en zichtlijnen op de historische hoogtenpunten in deze omgeving mogelijk maken en versterken. Mocht hier zo'n initiatief tot ontwikkeling komen dan is een vruchtbare samenwerking tussen een architect en een landschapsarchitect onmisbaar.

Voor de rest zijn hier openheid en weidsheid essentieel als decor voor de oude stad Wijk bij Duurstede, molen 'De Hoop', de nieuwe uitzichttoren en de vernieuwde architectuur van de oude fabriek. Die zullen bepalend zijn voor het landschappelijke ensemble dat hier kan ontstaan.

Vanuit Ravenswaaij is het wellicht mogelijk om een ommetje over de zomerdijk mogelijk te maken.

De uiterwaarden ten westen van het kanaal tot aan De Duinen zijn smal en zijn deel van de grote openheid, maar voegen ook een fase uit de geschiedenis toe. Voordat de Lek ontstond mondde het riviertje genaamd de Soel hier ergens in de Rijn uit. Bij de scherpe knik van de Lekbanddijk is de relatie tussen het 'dal van de Soel' en de uiterwaarden van de Lek het duidelijkst. Hier is bebouwing aan de dijk uit den boze, behalve via een nieuwe landgoedconstructie in de vorm van een 'overlandgoed' met een landhuis aan de Lekdijk Oost of Schaardijkseweg en het 'overland' ten oosten van de Schaardijkseweg. De opgave is dan om in dat overland de relictten van de historie die zich o.a. uit in het reliëf te behouden.

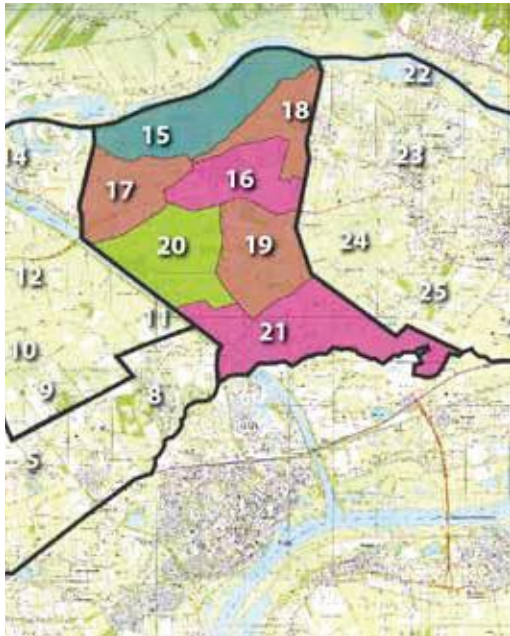
Te stimuleren landschapselementen:

- kraagpad buitendijks tegen dijkelling evt in combinatie met wiel
- 'Limestoren' in openbare weide met zicht op geschiedenis
- oversteek: klein bruggetje of loopplank over sloot of hek
- struweelsingel: pad langs hagen en singels (evt over zomerdijk)

De lijnvormige landschapselementen (oud en nieuw) zouden hier een dichtheid moeten hebben van ca. 10% van het bestaande areaal met een maaswijdte van 100 tot 200 m.

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.5 | Maurik's dynamische rivierenlandschap

5.5.1. De uiterwaarden met het Eiland van Maurik (15): uitersten van natuur en recreatie met weidse doorzichten

Bezie of bij eventuele werkzaamheden aan de dijk de aanleg van een kraag tegen de dijk mogelijk is als invulling van de dorpsboulevard die in de Dorpsvisie (2010) is voorgesteld. De beleving van de weidse uitzichten en doorzichten staat hier voorop.

In de Mauriksche en Eckse Waarden kunnen in overleg met de agrariër wandeldijkjes met af en toe wat struweelhagen erlangs worden gerealiseerd of in stand gehouden.

Te stimuleren landschapselementen:

- oversteek: klein bruggetje of loopplank over sloot of hek
- wandeldijkje: pad langs struweelsingels (evt over zomerdijk)
- kraagpad buitendijks tegen de dijkhelling aan als 'dorpsboulevard'
- 'Limestoren' als uitzichtpunt gekoppeld aan kraagpad als 'dorpsboulevard'

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.5.2. Oeverwal ten westen van Maurik met de dijkzone (16): laan van erven

De Nederwijkermaat tegen de dijk en De Park (of Perk) op de brede oeverwal zijn in de eerste plaats een agrarisch gebied. Wellicht dat vanaf de dijk naar de Parkstraat een zoomgaard kan zorgen voor een dorpsommetje ten westen van Maurik. Voor de rest moeten de agrarische bedrijven zich hier ongehinderd kunnen ontwikkelen. De op de structuurvisie voorgestelde laan langs de Parkstraat kan in dat licht het best ingevuld worden als een 'laan van erven'. Hiermee wordt bedoeld dat op de erven langs de Parkstraat bestaande monumentale bomen worden gekoesterd en dat de aanplant van nieuwe lindes, paardekanstanjes, of notenbomen die gegarandeerd de komende 50 jaar kunnen uitgroeien tot nieuwe monumentale bomen wordt gestimuleerd.

Te stimuleren landschapselementen:

- pad met singel van Hondсроos en Sleedoorn
- pad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn tussen flauwe oever van waterloop
- voorpootbomen in wegberm als deel van de Betuwse laantjes
- dorpsomgaard: pad met enkele fruitbomen vanaf dijk naar Parkstraat

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.5.3. Het dorp Maurik (17): landschappelijke overgangen naar dijk (N), wetering (Z), dreef (O) en de Park (W).

Volgens de structuurvisie vindt er in de randen van het dorp Maurik veel dynamiek plaats. Geef het dorp aantrekkelijke toegankelijke randen. Daarbij is het belangrijk dat die overgangen naar de vier windstreken steeds anders is: naar het noorden gaat het om de overgang naar de dijk en het Eiland daarachter.

(N) De Dorpsvisie (2010) stelt een versterking van de relatie van het dorp met de dijk voor. Kies hierbij voor de aanleg van zoomgaarden. De Dorpsvisie stelt een 'dorpsboulevard' op de dijk voor, alsmede enkele 'nieuwe beeldbepalende elementen'. In dat kader is de aanleg van een kraag tegen de dijk speciaal voor langzaam verkeer te ontwikkelen.

(Z) De Dorpsvisie stelt voor om langs de hele zuidrand tot aan de Provinciale Weg nieuwe landgoederen te laten ontwikkelen. Werk hiertoe een set spelregels uit die ervoor kunnen zorgen dat deze landgoederen gezamenlijk inderdaad een mooie gepaste dorpsrand opleveren. Daarbij is bijvoorbeeld een N-Z gerichte kavel van 50 bij 200 meter een basismodule, zodat de vroegere typerende verkaveling wordt behouden. Vanuit het zuiden is op de Structuurvisie een fietsverbinding aangegeven. Wellicht dat in het kader van de landgoedontwikkeling het laatste deel van een fietsroute over het Hornixveld gerealiseerd kan worden, bijvoorbeeld via het landschapspark om het gemeentehuis.

(W) De westelijke dorpsrand is de overgang naar een karakteristieke agrarische oeverwal met grote akkers en boomgaarden en grote boerderijen. Stimuleer hier een zoomgaard en gebiedseigen erfbeplantingen als deel van de 'laan van erven'.

(O) Aan de oostrand wordt een nieuwe rondweg aangelegd. Ook het sportterrein en het te herstructureren en uit te breiden bedrijventerrein zorgen hier voor verandering. Zorg ervoor dat deze verandering meteen ook een kwaliteitsverbetering van deze dorpsrand oplevert. De massaliteit van het uitgebreide bedrijventerrein zou ervoor kunnen zorgen dat het contact met de landschappelijke omgeving verloren gaat. Terwijl Maurik hier juist al decennia bewijst dat grootschalige bedrijvigheid juist heel goed in het oeverwallenlandschap kan worden ingepast. Betrek daarom de in de Dorpsvisie voorgestelde 'groene zoom' en de 'Dreef van het Zwarte Paard' in de planuitwerkingen voor deze dorpsrand. Dat betekent bijvoorbeeld dat de ontwikkeling van buitens, groene erven en landgoederen invulling kunnen zijn van het bedrijventerrein. Geef de laan die op de structuurvisie de dorpen in het oosten de gemeente met elkaar verbindt, langs de Homoetsestraat en de Prinses Marijkelaan vorm als deel van de 'laan van erven' die zich voortzet langs de Parkstraat.

Te stimuleren landschapselementen:

- dorpsomgaard: pad met enkele fruitbomen of doornenroosingels vanaf dorp naar dijk
- voorpootbomen in wegberm als deel van de Betuwse laantjes vanaf Parkstraat
- dorpsgaard bij entree dorp
- Zwartepaardendreven met singels en bomen (eik, linde, paardekastanje,

es) in gras of met onderbeplanting

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (7) volgens de Structuurvisie. Hier kan de gewenste landschapsversterking vorm krijgen in het bonusproject 'Park langs Mauriksche Wandelwetering'. In dat project dient in samenhang met de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk en van nieuwe landgoederen een verbetering van de gebruiks- en beeldkwaliteit van de gehele zuidrand van Maurik te worden bewerkstelligd.

5.5.4. Oeverwal ten oosten van Maurik met de dijkzone (18): overgang naar de Dreef van het Zwarte Paard

Het agrarisch bedrijf wordt hier gecombineerd met het landelijk wonen achter de dijk. Deze zone maakt ook deel uit van de Dreef van het Zwarte Paard. Dat kan gebruikt worden om het vernieuwende bedrijventerrein net als het bestaande deel te laten worden van het besloten oeverwallenlandschap met bosjes en gaarden.

Op de Structuurvisie staat aangegeven dat hier ergens binnendijs een uitzichtpunt met een verwijzing naar de limes gerealiseerd zou moeten worden. Wellicht dat hiermee gecombineerd een enkele zoomgaard vanaf de dijk naar de Wielseweg of de Buitenweg gerealiseerd kan worden.

Te stimuleren landschapselementen:

- *pad met singel van Hondсроos en Sleedoorn*
- *pad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn (eventueel knot-essen) tussenflauwe oever van waterloop*
- *voorpootbomen in wegberm als deel van de Betuwse laantjes*
- *dorpsomgaard: pad met enkele fruit bomen en een 'limestoren'*

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening of in het kader van nieuwe landgoederen in de Dreef van het Zwarte Paard.

5.5.5. Hornixveld (19): verschillende verdichte randen en een Hornixpad

Het Hornixveld is een stroomrug en op een groot deel ervan ligt een oud akkercomplex. Geef hier ruimte aan grootschalige grondgebonden agrarische bedrijvigheid, maar probeer wel in samenwerking met de agrariërs een wandel- en fietsroute midden over het Hornixveld te realiseren. De wegen aan de oost- en westrand zijn daar nu niet geschikt voor.

De beide randen van de stroomrug dienen verdicht te worden om het contrast met de open kommen (Het Broek en het Ommerense Veld) te versterken. In het oosten dient de N863 (Zwarte Paard) als stevige monumentale laan te worden aangezet. De bestaande eikenbeplanting kan op zo veel mogelijk plaatsen worden versterkt tot een laan van minstens drie rijen eik waarvan meest oostelijke rij in de slootrand wellicht ook een rij elzen of essen kan zijn. Dit kan aangevuld worden met - bijvoorbeeld in het kader van landgoedontwikkeling in de Dreef van het Zwarte Paard - nieuwe eikenbossen (niet op het akkercomplex) op de stroomrug.

De verdichting langs de Tielsestraat dient vooral via erfbeplantingen in combinatie met Doornenroosingels te worden gerealiseerd. Doornenroosingels zijn opengestelde kavelranden met hier en daar een noten-

boom, een hoogstam-fruitboom en geschoren singels van Sleedoorn, Hondсроos en Gelderse roos die vanaf de Tielsestraat over het Hornixveld lopen.

Te stimuleren landschapselementen:

- onverhard pad met singel (Hondсроos/Sleedoorn) en nutsbomen bij erf
- fietspad met singel van Hondсроos en Sleedoorn
- fietspad langs singel van Hondсроos en Sleedoorn langs flauwe oever van waterloop
- Zwartepaardendreven met singels en bomen (eik, linde, paardekastanje, es) in gras of met onderbeplanting

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening of langs de N863 in het kader van nieuwe landgoederen in de Dreef van het Zwarte Paard.

5.5.6. Essenbos en Broek (20):

Het agrarisch bedrijf met weidebouw staat hier voorop. De naam zegt het al, dit was eens een moerassig gebied met elzenbroekbos. Essenbos is een weg met boerenerven langs de noordrand van deze kom. Voorgesteld wordt om vanaf die weg en vanaf de Oostereindweg in het zuiden hier en daar langs de slootranden kavelrandpaden met elzensingels te stimuleren midden door Het Broek.

Te stimuleren landschapselementen:

- overpootbomen (knot-es) langs Essenbos
- pad langs haag
- pad tussen sloot met 1 verbrede oever en elzensingel
- pad langs sloot met elzensingel

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.5.7. Van Lingemeer tot De Beldert (21): verdieping tussen Linge en Nevenlinge

Hier ontwikkelt zich een nieuw landschap waarbij een breuk met het historisch gegroeide landschap wordt bewerkstelligd. Dat historische landschap wordt immers door de ontgroningen afgegraven. Dat betekent echter niet dat het er geen nieuw landschap van hoge kwaliteit kan ontstaan. Daarvoor is wel een visie nodig om het landschap een nieuwe logica en een nieuw verhaal te geven. Daarnaast is het van belang dat er een degelijke verantwoorde overgang naar het omliggende bestaande landschap wordt gemaakt.

Voorgesteld wordt om de noordrand van het ontgroningengebied te laten begrenzen met een nieuw te graven nevenloop van de Linge: 'de Nevenlinge'. Aan de noordzijde vormt deze een duidelijke rand van het productieve agrarisch gebruikte gebied. De inrichting van de zuidoever dient juist gericht te zijn op het recreatielandschap tussen de Linge en de nieuwe Nevenlinge. Natuurlijke oevers in combinatie met een recreatieve

boulevard - met op enkele plekken een bruggetje naar het noorden- zal een schakel vormen in de recreatieve verbinding van Tiel met de verschillende delen van Buren.

Tussen de Linge en Nevenlinge kunnen verschillende functies een plek krijgen. Wellicht kan een nieuwe sage hier een overkoepelend thema voor de gebiedsontwikkeling leveren. Te denken valt aan 'het eilandenrijk van het zwarte paard'.

De visie voor het landschap tussen de Linge en Nevenlinge dient in hoogstaande ontwerpen en in een goed beheerplan te worden uitgewerkt. Dit LOP is erop gericht om de ontwikkeling van dit eilandenrijk tot een nieuw recreatie-landschap niet alleen tot particuliere winst te laten leiden, maar ook tot winst voor de gemeenschap. Dat betekent dat er van het begin af aan niet alleen ontgrond moet worden, maar dat er ook al openbaar toegankelijke voorzieningen worden gerealiseerd. Hierbij kan eerst gedacht worden aan een bijdrage aan de recreatieve verbindingen tussen Tiel en Maurik en Lienden. Het ontwikkelen van openbaar toegankelijke groengebieden kan gestalte krijgen in de vorm van nieuwe 'ei-landgoederen'. Deze ontwikkeling zal niet naar het einde van het plantraject van de ontgroningen moeten worden geschoven. Dat zou betekenen dat de baten voor de gemeenschap pas over tientallen jaren komen. De ontwikkeling van de openbare groengebieden en recreatieve verbindingen dienen juist van het begin af aan te worden bewerkstelligd.

Te stimuleren landschapselementen:

- Nevenlingelaan: fietslaan van nutssoorten, minimaal 2 rijen dik langs de Nevenlinge en bruggen naar dorpen
- Zwartepaardendreven met singels en bomen (eik, linde, paardekastanje, es) in gras of met onderbeplanting
- doornenroossingel: pad met Hondstroos en Sleedoorn
- lingepad: over strook kavelrand met knotwilgen of -essen evt. rietoever

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (6) volgens de Structuurvisie. Hier kan de gewenste landschapsversterking vorm krijgen in het bonusproject 'Nevenlinge', afronding van de ontgroningen met een nieuwe waterloop met boulevard erlangs vanaf De Beldert tot aan Lingemeer en bruggen die aansluiten op de bestaande wegen naar de dorpen langs de Nederrijn.

5.6 | Lienden's lommerrijke rivierenlandschap

5.6.1. De uiterwaarden en de dijk (22): ingetogen uitzichten met bakens aan de zomerdijk, Rembrandtwilgen, Nescionoten

Door de weidsheid van het uiterwaardenlandschap zijn hier verre uitzichten mogelijk naar het oosten en westen. De uitzichten naar het noorden bieden zicht op de Utrechtse Heuvelrug met zijn bossen, dorpen en buitens. Deze spectaculaire overgang van het rivierenlandschap naar het stuwwallandschap is niet voor niets benoemd als één van de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap.

Eeuwenlang is dit landschap - dat door velen vooral vanaf de dijk wordt beleefd - een inspiratiebron geweest voor schilders en schrijvers. Met Rembrandt en Nescio als niet de minste voorbeelden.

Je kunt dit landschap dan ook beschrijven als een schilderij met voorgrond, middenspel en achtergrond. Op de voorgrond heb je hier relatief smalle uiterwaarden waarin van alles te zien is doordat de hoofdfunctie van de uiterwaarden (afvoeren van het rivierwater) gecombineerd wordt met extensieve weidebouw en natuurlijke ontwikkelingen langs allerlei plassen en geulen. Het middenspel wordt gevormd door de Nederrijn met daarlangs op enkele plekken een steenfabriek of een veer en de bebouwing die daarbij hoort.

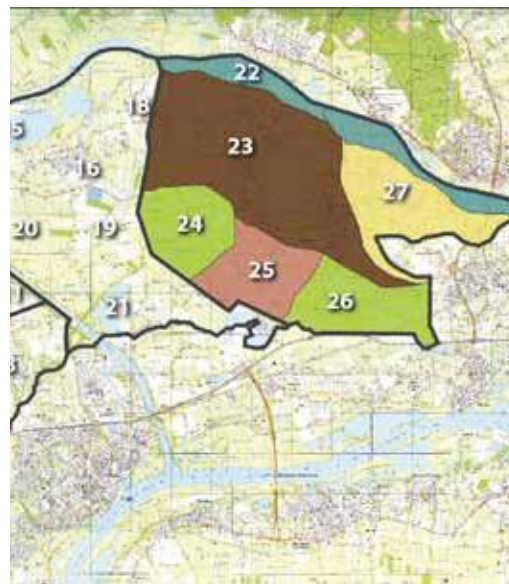
Aan de overkant zie je de achtergrond: het oude stadje Rhenen met de Cuneratoren en de toren op de Koerheuvel als 'landmarks'. Ook Amerongen en Elst hebben een kerktoeren en bijzondere bebouwing tegen de heuvelrug: uitlopers van de Stichtse Lustwarande,

Wellicht is het hier mogelijk om in het kader van werkzaamheden aan de dijk een wandelpad over een nieuwe kraag in de dijkhelling te maken, met af en toe iets meer ruimte voor een 'balkon aan de dijk' met boom en een bankje eronder: een **Rembrandtwilg of een Nescionoot**. Vanaf die plekken kunnen wellicht enkele paden naar de zomerdijk worden opengesteld.

Langs de rivier ligt een reeks steenfabrieken en andere bedrijvigheid op terpen. Met hun bebouwing die met schoorstenen en silo's boven die beplanting uitsteekt vormen deze een reeks bakens in de weidsheid van de uiterwaarden. Enerzijds geven ze in het 'middenspel' maat en schaal en zijn het historische verwijzingen. Anderzijds ontwikkelt deze bedrijvigheid zich ook op een hedendaagse bedrijfseconomische manier. De uiterlijke verschijning daarvan wordt door velen als lelijk ('horizonvervuiling') gezien. De recente ophef in Rhenen over plannen in de Middelwaard is daaruit te verklaren. Voorgesteld wordt om met de bedrijven (en Rijkswaterstaat) samen een landschapsarchitectonische analyse van de maat en schaal en de zichtlijnen over de uiterwaarden naar de heuvelrug te bespreken. Waarschijnlijk is het mogelijk om deze bedrijvigheid op een harmonische manier in het landschap te voegen als deze analyse uitgewerkt wordt in richtlijnen voor de wijze waarop dergelijke ontwikkelingen als bakens in het landschap kunnen worden gepast.

Te stimuleren landschapselementen:

- oversteek: klein bruggetje of loopplank over sloot of hek
- wandeldijkje: pad langs struweel-singels (evt over zomerdijk)
- kraagpad buitendijks tegen de dijkhelling aan als 'dorpsboulevard'
- 'Rembrandtwilg' met bank als uitzichtpunt gekoppeld aan kraagpad

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de Buitenpolder dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.6.2. De stroomruggen met hun dorpen en lommerrijke linten (23): achterommertjes en Betuwse lanen

In het gebied van de stroomruggen met de dorpen en woonlinten bepalen de fruit- en boomteelt en daartussendoor de vele erven het beeld. Stimuleer de traditie van de rijke en veelsoortige boombeplantingen op de omhaagde erven. Wellicht zijn er erfbeplantings-ateliers te organiseren. Verder verdient het juist hier ook aanbeveling om een organisatie op te zetten voor het behoud, beheer en de nieuwe aanplant van hoogstamfruitbomen.

Tussen de bedrijven door kunnen grondeigenaren zich aanmelden voor het leveren van een groene dienst in de vorm van een 'achterommertje': een wandelpad langs een kavelrand naar de wetering aan de achterkant van de kavels en over het schouwpad naar een volgend achterommertje. Langs de paden staat beplanting van beukenhaag langs een erf, elzenhaag langs fruit en af en toe een knot-es langs de wetering als deze langs een wei loopt.

In de delen waar volgens de Structuurvisie gezocht kan worden naar mogelijkheden voor landschapsversterkend bouwen kunnen dit soort achterommertjes deel uitmaken van de te leveren landschapsversterking. Maar dat kunnen ook zoomgaarden zijn: openbare stroken met noten- of fruitbomen die dwars op de linten en de rivierdijk ommetjes mogelijk maken. Ook het realiseren van een uitkijktoren of picknickplek die verwijst naar een bijzondere plek langs de voormalige Romeinse Limes, bijv. ten noorden van Ingen kan daar onder vallen.

Op de Structuurvisie staat versterking van laanbeplanting langs de wegen die de dorpen verbinden aangegeven. Voor het overgrote deel zijn dit wegen die niet over de stroomruggen lopen maar juist een lage dijk zijn dwars door de lagere delen tussen de waaier aan stroomruggen. De laanbeplanting die hier geplant kan worden moet eigenlijk in de slootkant of op het dijktaalud kunnen staan. Voorgesteld wordt om deze laanbeplanting uit een combinatie van knotwilgen, knot-essen en hoogstamfruit te laten bestaan. Dit vereist veel onderhoud en zal dus goed geregeld moeten worden. Wellicht dat er mensen zijn die dit bedrijfsmatig willen aanpakken, of is een 'adoptie' van deze dijkbeplantingen door vrijwilligers in combinatie met een agrarisch natuurbeheer-organisatie mogelijk? Dit Lint van Betuwse laantjes zal de recreatieve aantrekkelijkheid van dit deel van de Betuwe vergroten. Wellicht is het mogelijk om de kosten van het beheer van deze Betuwse lanen te genereren uit de opbrengsten uit landschapsversterkingszones. Een bijkomend voordeel van deze laanbeplanting kan zijn dat het als psychologische snelheidsremmer zal werken voor de hardrijdende automobilist.

Bijzondere plekken waar volgens de Structuurvisie gezocht dient te worden naar landschapsversterkend bouwen zijn de 'groene buffers' tussen Lienden, Ommeren en Ingen. In de Structuurvisie staat het volgende: "Tussen de kernen die aan elkaar dreigen te groeien worden groene buffers aangelegd, al dan niet in de vorm van een landgoed. De recreatieve waarde neemt daarmee toe en de dorpsentrees zijn herkenbaar en

aantrekkelijk. De cultuurhistorische leesbaarheid van het landschap wordt bovendien versterkt, waarin de kernen zich afzonderlijk van elkaar op de oeverwal ontwikkelden. Dit komt ten goede aan de algehele aantrekkelijkheid van de gemeente en aan het beeld en imago als landelijke gemeente. Zowel huidige gebruikers (bewoners, recreanten, arbeiders, passanten etc.) als toekomstige gebruikers hebben profijt van een recreatief, cultuurhistorisch en groen aantrekkelijk landschap. Het verzorgingsgebied is dan ook de gehele gemeente en alle ontwikkellocaties leveren een financiële bijdrage aan deze ruimtelijke ontwikkeling.”

In de beleidsnotitie 'landschapsversterkend bouwen' wordt aangegeven hoe deze groene buffers als landgoed of buiten duurzaam veilig kunnen worden gesteld. Belangrijk is daarbij dat de nieuwe bebouwing geen onderdeel wordt van de lintbebouwing tussen de dorpen. Er dienen zichtlijnen naar het achterliggende landschap mogelijk te blijven.

Te stimuleren landschapselementen:

- voorpootbomen als deel van Betuwse laantjes met nutsbomen of knotbomen
- pad naar wetering langs geschoren elzensingel of doornenroossingel(s)
- pad tussen sloot met knot-essen en evt. elzensingel
- dorpsgaard of 'limestoren' met uitzicht naar rivier en heuvelrug

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een aantal landschapsversterkingszones (8, 9, 10 en 14) volgens de Structuurvisie. Tussen de bebouwde kommen van Ingen, Ommeren en Lienden staan twee koninginnegaarden als bonusproject centraal.

Voor de buurtschappen ten noorden van Ingen en het buurtschap Aalst kan de landschapsversterking gestalte krijgen in het bonusproject 'leefbare linten voor de buurtschappen'. Hierin gaat het er om de inrichting van en langs de wegen door de buurtschappen aan te passen aan het tegenwoordige gebruik als menging van woonomgeving, boom- en fruitteelt en allerhande kleinschalige bedrijvigheid. Het gaat om veiligheid, betrokkenheid en beeldkwaliteit.

5.6.3. Het Ommerensche Veld (24): weide.

In deze polder staan de weidsheid en de productiemogelijkheden voor weidebouwbedrijven voorop.

Te stimuleren landschapselementen:

- boerenlandpad: langs weiland of akker, zonder beplanting

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.6.4. Polder Ommeren en Hoogmeien (25): polderbuitens, buitenbosjes en doornenroossingels

Polder Ommeren en Hoogmeien liggen op een stroomrug. Fruit- en boomteelt bepalen het beeld, naast de bosjes die hier al meer dan een eeuw liggen. Die zijn verbonden aan traditie van de buitens en landgoederen van Echteld en Den Eng bij Ommeren. Op de Structuurvisie staat

aangegeven dat hier landschapsversterking mag plaatsvinden eventueel in combinatie met de bouw van landhuizen en buitens. De Ommerenveldsche Straat en Hoogmeien kunnen als ontginningslaan fungeren voor enkele buitens en landgoederen.

Dat sluit mooi aan bij die traditie. Stimuleer in de de Polder Ommeren landgoederen en buitens die de polder als geheel ruimtelijk versterken. Daar hoort bij dat de oude kades van de dorpspolders langs de Zijveling en de Harense straat via het pad langs de Nevenlinge met een nieuw kadepad worden verbonden.

Verder naar het oosten kan dit pad langs de Nevenlinge aangesloten worden op Hoogmeien. Zo worden de dorpen in het oosten van de gemeente ook via een recreatieve route geschikt voor fietsers en wandelaars met het recreatiegebied tussen de Linge en de Nevenlinge verbonden.

Te stimuleren landschapselementen:

- pad over (nieuwe) kade om polder evt. met singel van Hondсроos en Sleedoorn
- pad met singel(s) van Hondсроos en Sleedoorn langs kavelrand
- buitenbosje of boerensingel: hakhout van eik, es of van els (op nattere gronden), regelmatig afgezet
- dreef als onderdeel van boerenlaan langs Hoogmeien en Ommerenveldsche straat

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (11 en 12) volgens de Structuurvisie.

Bij Polder Ommeren gaat het om de koninginnegaard tussen de bebouwde kommen van Ommeren en Lienden.

Voor Hoogmeien geldt dat de gewenste landschapsversterking vorm dient te krijgen in het bonusproject waarmee een langzaamverkeerbrug over de provinciale weg bij landgoed De Eng of bij het dorp Lienden wordt gerealiseerd als onderdeel van de route vanaf de 'Nevenlinge' over de Zijveling of de weg Hoogmeien.

5.6.5. Polder Meerten en Polder Aalst (26):

In deze polders staan de productiemogelijkheden voor weidebouwbedrijven voorop. Aan de zuidrand loopt de Linge grotendeels kaarsrecht langs de Betuweroute met daarachter moderne windmolens. Hier geen frivoliteiten, maar de heldere strakke lijn van een hedendaags landschap. Eventueel kunnen Kesteren en Aalst met een kadepad met een lange doorlopende elzensingel langs de Linge verbonden worden met het nieuwe recreatiegebied tussen de Linge en de Nevenlinge (zie 5.4.7).

Te stimuleren landschapselementen:

- pad over nieuwe kade met doornenroos-singel tussen kavel en pad langs Linge
- kadepad: weg op oude kade van dorpspolder, onbeplant
- pad langs weiland of akker, onbeplant

Landschapsversterkend bouwen: nieuwe woonvormen zijn hier niet aan de orde. Ontwikkeling van bestaande woon- en bedrijfsvormen bij de agrarische bedrijven dienen landschappelijk zorgvuldig ingepast te worden middels verevening.

5.6.6. De Marspolder (27):

Deze polder is een duidelijke herinnering aan de dynamiek van het rivierenlandschap waarin de rivier de afgelopen duizenden jaren meermalen zijn loop heeft verlegd. Om de zuidelijke rand van de Marspolder ligt nameijk nog een dijk met aan de voet daarvan de resten van zo'n oude Rijnloop: het Oude Rijntje. Langs het oude Rijntje liggen enkele wielen en een zone met natte natuur. Verder naar het noorden ligt een oeverwal van die oude Rijnloop. Daarop liggen oude boerderijen, maar ook verschillende jonge dynamische bedrijven met fruitteelt en boomteelt aan de Hoge Weg. Nog verder naar het noorden tot aan de Marsdijk ligt een zone met komkleigronden en verschillende plassen ontstaan door ontgrondingen. Zowel vanaf de dijk langs het Oude Rijntje, langs de Hoge Weg en over de plassen en weides achter de dijk zijn fraaie doorzichten naar de Utrechtse Heuvelrug mogelijk. Deze kwaliteit dient in alle drie de zones veiliggesteld en ontwikkeld te worden.

Te stimuleren landschapselementen:

- *voorpootbomen als deel van Betuwse laantjes met nutsbomen of knotbomen*
- *(pad over) zichtlijn naar toren/landhuis op heuvelrug evt langs elzenhaag*
- *schildersboom: bankje met sierboom aan pad met uitzicht op toren of landhuis op heuvelrug*
- *marsroute: pad langs kavelrand, evt langs elzenhaag*

Landschapsversterkend bouwen: in dit deelgebied ligt een landschapsversterkingszone (13) volgens de Structuurvisie. Daarnaast loopt door dit deelgebied een deel van de landschapsversterkingszone langs de Lek- en Rijndijk (15).

In de Marspolder gaat het om het bonusproject 'panoramakavels, Betuws laantje naar pont en paden door Marspolder'.

Bij de Middelwaard aan de dijk gaat het om de duurzame realisatie van een fietsveer naar Rhenen.

6 Organiseer en stimuleer kwaliteit

6.1 | Inleiding

De gemeente zal zich in de geest van het LOP actief opstellen ten opzichte van mensen, instanties en bedrijven om ze te stimuleren met hun initiatieven aan te sluiten bij de landschapsvisie.

Ze inspireert boeren en dorpsbewoners hun eigen initiatieven op de goede plekken te laten landen. Ze zoeken samen naar een aansluiting bij de karakteristiek van hun eigen landschap. Verevening kan privaat profijt en publiek belang samen op laten gaan. De landschaps-ensembleboeken bieden daarvoor een handleiding.

Het is van groot belang dat de gemeente zich een betrouwbare overheid toont met dit LOP. De inrichting van een heldere organisatie draagt bij aan de accurate begeleiding van de initiatieven.

Met de ontwikkeling van een financiële regeling kunnen positieve bijdragen aan het landschap direct beloond worden. Die regeling moet niet alleen betrekking hebben op de aanleg van landschapselementen en versterking van de toegankelijkheid. Om particulieren bij het beheer van het landschap te betrekken is het nodig langjarige overeenkomsten te sluiten en financiën te reserveren om de verplichtingen na te komen.

6.2 | Organisatie van de uitvoering van het LOP

Met dit LOP beschikt de gemeente Buren over een visie op de bestaande landschappelijke waarden, de te ontwikkelen waarden en de samenhang tussen de onderscheiden landschapsensembles als concretisering van de structuurvisie die in 2009 is vastgesteld.

Met het uitvoeringsprogramma bestaande uit vier ensembleboeken en de bijbehorende bouwpakketten heeft de gemeente de instrumenten in handen om de visie in de praktijk te realiseren en inhoudelijke randvoorwaarden voor verevening aan te geven.

Het uitvoeringsprogramma bevat een breed scala aan projecten om landschappelijke kwaliteit te bewerkstelligen in het buitengebied van de gemeente. Het uitvoeringsprogramma is gerangschikt rondom thema's als water, natuur, recreatie, cultuurhistorie, archeologische waarden en communicatie.

In sommige gevallen moet de gemeente zelf initiatieven nemen en partijen bij elkaar brengen. Vooral bij grootschalige ontwikkelingen, die door andere partijen in gang worden gezet of van boven af worden opgelegd. In andere situaties kan de gemeente juist actief inspelen op initiatieven van burgers of bedrijven en op die manier doelen uit het LOP realiseren.

Regie en samenwerken

Vanuit de visie van het LOP is met het gebied samen gekozen voor twee verschillende uitvoeringsstrategieën. Voor een deel van de ensembles is gebleken dat er regie moet zijn vanuit de gemeente en andere grote partners zoals het waterschap of Staatsbosbeheer. Voor het overige deel is met instemming van de aanwezigen op de bewonersavonden gekozen voor inzetten op samenwerking van onderop om tot de beste resultaten te komen.

De rol van de gemeente is in beide strategieën verschillend. Om

binnen de kaders toch optimaal te kunnen werken aan de uitvoering van het LOP is het aan te bevelen binnen de gemeente te werken met één loket voor de uitvoering van het LOP. Daar dienen het beheer van het gemeentelijk groen en water, plattelandsontwikkeling, recreatieve ontwikkeling en projecten in het kader van nationaal landschap samen komen.

Vanuit dat ene loket moet ervoor gezorgd worden dat vragen van burgers, maatschappelijke organisaties of ondernemers die een project willen realiseren op één van deze terreinen op een proactieve wijze door de gemeentelijke organisatie geleid wordt. Dit betekent een open benadering van de initiatiefnemer, adequaat en snel antwoord en advies, positief of negatief voor de vervolgstappen.

Interne organisatie

De beoogde samenwerking van onderop kan alleen effectief functioneren wanneer de gemeentelijke organisatie daarvoor toegerust is. Vanwege het integrale karakter van het LOP leert de ervaring dat per project verschillende afdelingen bij de voorbereiding en uitvoering van projecten betrokken kunnen zijn en betrokken moeten worden. De verantwoordelijkheid voor afstemming kan intern het beste bij één persoon liggen. Hij/zij kan de juiste afdelingen betrekken die nodig zijn voor vergunningverlening, inhoudelijke beoordeling van projecten en het vrijmaken van financiën voor (co)financiering van projecten. De 'coördinator' kan ondersteund worden door een projectgroep, waarin de beleidsterreinen vertegenwoordigd zijn die direct of indirect te maken hebben met de ontwikkelingen in het buitengebied. (RO, toerisme, cultuurhistorie, communicatie, landschapsbeheer etc..)

Bij de opstart van de uitvoering moet geïnvesteerd worden in een heldere procedure waarnaar iedere medewerker handelt ongeacht de persoon die de vraag binnen krijgt. Dit past bij het servicegericht werken richting burgers en bij efficiency binnen de gemeentelijke organisatie.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen in het buitengebied die de status van het LOP te boven gaat. Te denken valt aan plannen op het terrein van ruimtelijke ordening, woningbouw, infrastructuur of bedrijventerrein. Voor dergelijke activiteiten moet er wel gewerkt worden volgens de 'LOP-meetlat' zodat bijvoorbeeld op tijd maatregelen getroffen worden in het kader van rood voor groen of verevening om karakteristieke landschapselementen te beschermen, te ontwikkelen en landschappelijke inpassing van activiteiten door bouwen te realiseren.

Kortom het is bij de opstart van de uitvoering van het LOP aan te bevelen :

1. een protocol op te stellen voor de uitvoering van activiteiten die impact hebben op het landschap in het buitengebied
2. een procedure vast te stellen voor de begeleiding van initiatieven van burgers/ondernemers om bij te dragen aan de realisatie van het LOP
(quickscan binnen ambtelijke projectgroep)
3. de taken van de landschapscoördinator (opnieuw) te omschrijven inclusief formatie
4. een interne projectgroep of werkgroep te formeren waarin de benodigde beleidsterreinen vertegenwoordigd zijn, die

5. met een bepaalde frequentie bij elkaar komen.
een lijst op te stellen van hoogprioritaire en kansrijke LOP-projecten voor de eerste twee jaar inclusief benodigd gemeentelijk budget.
6. heldere afspraken te maken met de afdeling communicatie/voorlichting om de uitvoering van het LOP planmatig en op creatieve wijze onder de aandacht van de burgers te brengen en te houden.

Externe organisatie

Gezien het integrale karakter van het LOP en het principe dat grondeigenaren veelal alleen op vrijwillige basis medewerking gevraagd kan worden om op enigerlei wijze bij te dragen aan de versterking van het landschap is het nodig te (blijven) investeren in draagvlak. Om projecten van onderop te generen is het noodzakelijk niet alleen de eigen organisatie goed toe te rusten maar ook een externe organisatie in het leven te roepen.

De gemeentelijke klankbordgroep voor het LOP zou deze functie kunnen vervullen, omdat de leden nauw betrokken zijn bij de ontwikkelingen in het buitengebied. Wat nog effectiever zal werken is een werkgroep uitvoering LOP samen te stellen waarin partijen zitten die direct betrokken kunnen worden bij de uitwerking van projecten. Bijvoorbeeld Waterschap Rivierenland, Vereniging voor landschapsbeheer, heemkundekring, hoogstambrigade etc.

Financiën

De interne loketfunctie voor de uitvoering van het LOP in brede zin vraagt gezien de ervaringen bij andere plattelandsgemeenten gemiddeld 600 tot 800 formatie-uren per jaar, gemiddeld 15 uur per week. Wanneer de gemeente optimaal gebruik wil maken van overheids-subsidies is deze tijd nodig voor de ondersteuning bij projectontwikkeling, de voorbereiding van besluitvorming over co-financiering van projecten, interne afstemming en communicatie naar de burgers en politiek. Het aantal uren is ook afhankelijk van de inzet en deskundigheid van maatschappelijke organisaties. Wanneer zij in staat zijn zelfstandig projecten in te dienen, met steun van de gemeente, kan mogelijk meer bereikt worden. Soms zijn de uren van de vrijwilligers ook subsidiabel. Win-win situatie voor organisaties, die actief zijn op terreinen als cultuurhistorie, archeologie, landschapsbeheer etc. Een goede samenwerking en afstemming met het programmabureau rivierengebied van de provincie Gelderland draagt bij tot de effectiviteit en succesvolle subsidieaanvragen.

Naast de personele inzet en de ondersteuning van de externe organisatie is er budgettaire ruimte nodig om te kunnen investeren in de voorgenomen projecten.

De financiering van het LOP rust op drie pijlers of inkomstenbronnen die de ontwikkeling van het landschap mogelijk maken namelijk:

- Structuurvisieprojecten
- zoekzones landschapsversterkend bouwen
- andere gemeentelijke en provinciale stimuleringsregelingen.

Stappenplan hoe om te gaan met een initiatief

- Stap 1.** *Neem het ensemblewerkboek voor het deel van de gemeente waarbinnen het initiatief ligt. Bestudeer de karakteristiek en de ontwikkelingsvisie voor dit gebied (H1 en H2)*
- Stap 2.** *Bekijk in het uitvoeringsprogramma of er al projecten zijn die aansluiten bij het initiatief. Onderzoek of en hoe daarop kan worden aangesloten.*
- Stap 3.** *Inventariseer 'te beschermen waarden' op de kaarten in hoofdstuk 3 van het ensemblewerkboek. Stel vast hoe het initiatief daar rekening mee zal moeten houden (bijvoorbeeld door verplicht archeologisch onderzoek te laten uitvoeren).*
- Stap 4.** *Inventariseer of met het initiatief aangesloten kan worden op te ontwikkelen kwaliteiten. Levert dit mogelijkheden voor financiering of samenwerking op?*
- Stap 5.** *Bepaal om wat voor type project het gaat.*
- * Betreft het een wens voor nieuwe woning(en) in een zoekzone landschapsversterkend bouwen? Ga dan verder met hoofdstuk 5 en ga eerst na of realisatie van een bonusproject mogelijk is.*
 - * Betreft het een initiatief voor groenblauwe dooradering van het landschap? Ontwerp samen met betrokkenen een bedrijfslandschapsplan aan de hand van de visie in hoofdstuk 2 en het bouwpakket in hoofdstuk 6. Laat dit uitwerken tot een subsidie-aanvraag. Zie hiervoor hoofdstuk 7.*
 - * Betreft het een ander initiatief in het buitengebied? Bepaal de grondslagen voor eventuele verevening en landschappelijke inpassing aan de hand van doelen en mogelijkheden, zowel economisch als landschappelijk (Hoofdstuk 1, 2, 3 en 4). Ontwerp samen met de betrokkenen een plan voor de landschappelijke inpassing van het initiatief. Gebruik hiervoor bouwpakket uit hoofdstuk 6. Ga na of een deel van het inpassingsplan als groenblauwe dienst is te realiseren.*

Structuurvisieprojecten

In 2009 heeft de raad de structuurvisie vastgesteld. Aan de structuurvisie is een uitvoeringsprogramma gekoppeld. De zogenaamde Ruimtelijke Ontwikkelingen die in het uitvoeringsprogramma zijn opgenomen kunnen worden bekostigd door per woning een bijdrage te vragen. Doordat de raad in december 2010 de nota kostenverhaal heeft vastgesteld wordt deze vrijwillige bijdrage daadwerkelijk gevraagd. Inmiddels is er een reservering ontstaan die het mogelijk maakt de projecten uit te voeren. Het uitvoeringsprogramma van de structuurvisie is opgenomen in het LOP en kan elk jaar worden uitgebreid met nieuwe projecten. Jaarlijks kunnen prioriteiten en bijbehorende begroting worden gesteld. Zie tabel in 7.3. voor kosten uitvoeringsprogramma (structuurvisieprojecten)

Zoekzones landschapsversterkend bouwen

In de structuurvisie van Buren zijn enkele zones aangewezen waarvan het landschap versterkt kan worden. Deze versterking kan worden bekostigd door gekoppeld aan deze zones niet agrarische bebouwing toe te laten. Het beleid hiervoor is uitgewerkt in de beleidsnotitie landschapsversterkingszones: 'Bouwen als bonus voor landschapversterking'. Met de invoering van dit beleid, kan op een zeer innovatieve wijze een deel van het uitvoeringsprogramma van het LOP betaald worden.

Groenblauwe Diensten

De eigen doelen heeft de gemeente in de Structuurvisie Buren 2009-2019 en dit LOP duidelijk vastgelegd. Dat maakt het mogelijk om particulieren, grondeigenaren en pachters duidelijk te maken hoe zij aan het beheer van het landschap kunnen bijdragen. De gemeente zal actief bijdragen aan het zoeken naar (provinciale maar ook andere) fondsen om dit beheer te stimuleren.

Landschap is een gemeentelijk, maar ook een provinciaal beleidsveld. De uitvoering van dit beleid ligt echter geheel bij de gemeenten. De provincie stimuleert de uitvoering van het beleid door het adviseren over en het zelf verstrekken van subsidies. Voor het landschap waren de afgelopen jaren verschillende soorten subsidieregelingen beschikbaar. Deze worden de komende periode afgebouwd en vervangen door andere stimuleringsregelingen.

Landschapsfondsen

Aangezien veel projecten het jaarprogramma overstijgen is een landschapsfonds een beproefd middel gebleken om als plattelandsgemeente te kunnen investeren in de kwaliteit van het buitengebied. Fondsen bieden mogelijkheden om diverse geldstromen efficiënter aan elkaar te koppelen. Landschapsfondsen kunnen vooral ook een interessant middel zijn om draagvlak te creëren en om private partijen te betrekken bij het landelijk gebied.

Synchroon aan dit LOP wordt beleid ontwikkeld door de gemeente Buren als uitwerking van de zoekzones landschapsversterking van de structuurvisie 2009-2019. Dat biedt zoals gezegd kansen voor de financiering van landschapsversterkende maatregelen.

Er zijn er diverse voorbeelden van regionale fondsen zoals gemeenten Groesbeek, Millingen en Ubbergen, gemeente Brummen en Midden Delfland. Zeker wanneer er gebruik gemaakt wordt van een regeling voor groenblauwe diensten is het waardevol als gemeente middelen te reserveren voor langjarig beheer. Sommige gemeenten verlenen een dergelijk fonds een gemeentelijke subsidie om specifieke doelen te realiseren en betalen dit uit de algemene middelen of uit de toeristenbelasting. Daarnaast zijn er voorbeelden om het landschapsfonds te vullen op basis van rood voor groen constructies volgens de structuurvisie, bouwen en landschappelijke versterking. De gemeente Midden Delfland zet de zo gegenereerde middelen in om het bestaande landschap te versterken en daarmee het beheer van het landschap door agrariërs zelf te stimuleren. Dat is ook niet zo vreemd omdat de kwaliteit van het landschap bijdraagt aan het woon- en aan de waarde van de woning. Het nationaal Groenfonds kan de gemeente hierbij kosteloos adviseren, biedt ook service om middelen te beheren en kan zorgen voor rapportages op maat. In het kader van het voorbeeldgebied landschapsontwikkeling Ooijpolder-Groesbeek is al enige tijd ervaring met de realisatie van groenblauwe diensten in de praktijk. De aanbeveling vanuit dit project is, een duidelijke scheiding aan te brengen tussen publieke en private middelen.

6.3 | Communicatie, voorlichting en educatie

Het LOP heeft een looptijd van minimaal 10 jaar. Voor een optimale uitvoering is het aan te bevelen jaarlijks te investeren in het draagvlak voor het plan en alert te zijn op ontwikkelingen binnen en buiten de gemeente, die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van het landschap. Wanneer de gemeente één centraal loket voor landschaps- en/of plattelandsontwikkeling gaat inrichten is het ook eenvoudiger om vanuit de gemeentelijke organisatie te zorgen voor goede afstemming en informatievoorziening van nieuwe initiatieven.

Resultaatgerichte communicatie is onontbeerlijk voor het blijvend mobiliseren van interne betrokkenheid en vormt ook de basis om als gemeente zelf op korte en lange termijn te investeren in de kwaliteit van het landschap.

De communicatie heeft als doel om inwoners te informeren over wat de gemeente doet om het LOP in de praktijk te brengen. Bovendien gaat van een goede publiciteit over gerealiseerde projecten door particulieren, het waterschap, lokale organisaties of samenwerkingsverbanden een stimulerende werking uit voor nieuwe initiatieven. Het LOP is geen blauwdruk, maar juist een levend plan dat continu in kan spelen op kansen die zich voordoen om de doelen uit het plan te realiseren.

Algemene aanbevelingen voor de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan:

1. Elk projectplan, dat in de komende jaren opgesteld wordt, bevat een aparte paragraaf communicatie en voorlichting naar belanghebbers, burgers, aanwonenden etc.
2. Elk jaar presenteert de gemeente via de bestaande communicatiekanalen een kaartje met gerealiseerde LOP-projecten en met projecten in voorbereiding. Bijvoorbeeld een gerealiseerde wandelroute, de aanleg van een poel en bijvoorbeeld het opknappen van een cultuurhistorische 'parel' in het landschap.
3. Bij voorkeur elk kwartaal een artikel over een aansprekend project, een activiteit die in relatie tot het landschap georganiseerd wordt of een creatief initiatief, dat in voorbereiding is op de website van de gemeente en op de gemeentelijke pagina.
4. Minimaal één keer in de twee jaar organiseert de landschapscoördinator samen met de 'klankbordgroep' uitvoering LOP een excursie voor raadsleden en leden van de aangesloten maatschappelijke organisaties om de resultaten van het LOP in het veld te bekijken in combinatie met het bezoeken van een bijzonder stukje landschap in Buren.
5. Transparantie over kosten en baten.

De landschapscoördinator geeft met steun van de 'klankbordgroep LOP' inzicht in wat investeren in het landschap financieel gezien oplevert (subsidies op thema's natuur, landschap, water, cultuurhistorie en recreatie, rood voor groen opbrengsten, private investeringen en de middelen die de gemeente zelf inbrengt met daarbij inzicht in de binnengehaalde subsidies met als motto 'investeren in het landschap loont').

Concretisering bij de opstart van de uitvoering LOP:

1. De landschapscoördinator maakt een realistisch communicatieplan voor de komende twee jaar.
2. Na inhoudelijke afstemming met ruimtelijk beleid, plattelandsbeleid en/of voor zover van toepassing afstemming met ontwikkeling van projecten in het kader van de nationale landschappen en uiteraard de afdeling communicatie kan er een jaarplanning gemaakt worden voor het aanleveren van artikelen en foto's voor publicatie in de bestaande communicatiekanalen.
Dit kost twee maal per jaar een overleg van maximaal 2 uur. De landschapscoördinator neemt hierin het initiatief.
3. De minimaal benodigde tijd voor betrokken ambtenaren moet hiervoor in hun takenpakket zijn vastgelegd.

Zie verder projecten communicatie en educatie in het uitvoeringsprogramma.

7. Financiële onderbouwing

7.1 | Uitvoering: mogelijke financieringsbronnen

Algemeen

Het uitvoeringsprogramma voor het landschap van de gemeente Buren straalt – ook financieel – ambitie uit, zeker in tijden van bezuinigingen. U denkt wellicht dat de gemeente Buren die financiële ambitie onmogelijk waar kan maken.

Het gaat echter om een totaalbudget van 10 jaar. En het gaat maar voor een klein deel om geld van de gemeente Buren. En binnen dat geld van de gemeente Buren is dit voor het overgrote deel reeds gereserveerd geld en hoeft dus niet opnieuw 'gevonden' te worden in een al dan niet krimpande begroting. Hoe is dit mogelijk?

Deels komt financiering uit min of meer traditionele bronnen, zoals geld van hogere overheden voor natuur en landschap, maar ook voor rivierveiligheid. Voor een belangrijker deel kan financiering gevonden worden door het slim mee te koppelen met potentieel landschapsbedreigende ontwikkelingen en deze zo te benutten dat het landschap er beter van wordt. Buig een bedreiging om in een kans!

Dit principe is al toegepast in de Structuurvisie Buren. Hierin wordt de ontwikkeling van bouwlocaties ingezet voor het genereren van geld voor de doelen van de structuurvisie. Een voorbeeld hiervan zijn enkele fietspaden.

Zoekzones landschapsversterkend bouwen

Dit principe staat ook aan de wieg van de Landschapsversterkingszones, die ook al zijn vastgelegd in de Structuurvisie Buren. Hierin worden landschapsdoelen (meestal in de omgeving) gerealiseerd als voorwaarde aan beperkte woningbouw in het landelijk gebied, op nadrukkelijk geselecteerde lokaties, waar dit landschappelijk en qua andere functies van het gebied geen kwaad kan. De zo te realiseren wooneenheden dienen op zich ook weer landschappelijk ingepast te zijn. Op die manier kunnen groene en blauwe landschapselementen worden gemaakt, maar ook recreatieve elementen als uitkijkpunten, paden en ommetjes en verder wellicht bijzondere verbindingen, zoals een fiets- en wandelbrug over de N320 als verbinding in de oude Aalsdijk.

Groenblauwe diensten

De bijdrage van de gemeente is al gereserveerd en de gemeente zal actief initiatieven ondersteunen bij het zoeken naar middelen om de gemeentelijke doelen voor groenblauwe dooradering van het landschap te kunnen realiseren. Zo zal de provincie zeker willen investeren in het Burens landschap, voor een belangrijk deel in recreatieve infrastructuur.

Voortbouwen op reguliere taken

Zo is de bijdrage van de gemeente zeer beperkt en bestaat vooral uit zaken die al regulier tot de gemeentelijke taken behoren, zoals het planmatig beheer en inrichting van beplantingen en het begeleiden van particuliere initiatieven in het landelijk gebied.

Op basis van vrijwilligheid

De keerzijde van het toerekenen van middelen aan andere partijen is,

dat de gemeente niet alles in eigen hand heeft, maar moet samenwerken met partijen in het veld. Deze partijen willen samenwerken op basis van vrijwilligheid.

De gemeente biedt mogelijkheden, maar die moeten worden opgepakt door burgers, marktpartijen en andere overheden. Dit is echter bij uitstek een voorbeeld van een faciliterende overheid; een overheid die niet de gehele maatschappelijke kar alleen trekt, maar een overheid die kansen biedt en stimuleert.

Overige regelingen

- Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL); via Provincie Gelderland. Dit stelsel is nog maar gedeeltelijk in werking en is de opvolger van Programma Beheer met de Provinciaal Subsidiestelsel Natuur (PSN) en de het Provinciaal Subsidiestelsel Agrarisch Natuurbeheer (PSAN). Onder dat laatste is het ook mogelijk voor landschapselementen subsidie te ontvangen. In 2011 is de regeling in Gelderland tijdelijk opgeschort voor nieuwe landschapsprojecten.
- regeling Gemeentelijke Landschapsprojecten voor wegwerken van éénmalig achterstallig onderhoud of nieuwe investeringen in het landschap: via Gemeente Buren, gesubsidieerd door de Provincie Gelderland
- Tenslotte is er de hoop dat ook in de nieuwe opzet van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) van de Europese Unie een stimulans uitgaat naar landschappelijke waarden in het agrarisch cultuurlandschap. Dat is echter op dit moment nog onduidelijk.

Natuurlijk zijn er nog andere mogelijkheden. Voor kleine projecten kan soms particuliere financiering plaatsvinden. Ook kunnen soms landschapsprojecten worden gerealiseerd door meekoppeling met ingrepen in bijvoorbeeld infrastructuur door rijk, provincie, gemeente of waterschap. Voor grote projecten kan ook gezocht worden naar andere financieringsmogelijkheden, bijvoorbeeld Leader+. De mogelijkheden om via het Nationaal Landschap of het Provinciaal waardevol landschap middelen te verkrijgen zijn ten tijde van de opstelling van dit LOP niet groot.

Bijlage 1: Verklarende begrippenlijst

Begrip zoals gehanteerd in het LOP	Verklaring
Achterkade	Kade aan de achterzijde van een ontginning. Samen met de zijkaden die aansloten op de oeverwal of meikade vormen de achterkades een polder om het overtollig water buiten te houden.
Agrarisch medegebruik	Hiermee wordt bedoeld dat naast de andere hoofdfuncties (meestal natuur en water), de agrarische functie medegebruiker is van het gebied.
Bedrijfslandgoed	Een bedrijfslandgoed is een multifunctioneel en bij voorkeur organisch samenhangend geheel waarin één of meer bedrijven zijn ingebed in een dominante landschapsstructuur en waarin de verschillende functies zoveel mogelijk onderling samenhangen. Naast bedrijvigheid kunnen ook wonen, landbouw, natuur, waterberging, landschap, cultuurhistorie en recreatie functies zijn die op het bedrijfslandgoed plaats vinden.
Boomgaard	Rationeel beplante boomweide met nutssoorten, zoals appel, peer, pruim, kers of walnoot.
Duurzame ontwikkeling	Een ontwikkeling die fundamenteel streeft naar het evenwichtig en in samenhang beheren van de gelijkwaardige kapitaalvoorraden sociaal-cultureel, (people), ecologisch (planet) en economisch (profit).
Duurzame landbouw	Landbouwbedrijven die streven naar het evenwichtig en in samenhang beheren van de kapitaalvoorraden en hebben een bedrijfsvoering/structuur die economisch, ecologisch, landschappelijk en hydrologisch duurzaam is.
Extensieve recreatie	Bedrijfsmatige activiteiten gericht op overnachtingen door recreanten (zoals 'kamperen bij de boer' en 'bed en ontbijt' met een kleinschalig karakter, d.w.z. zo dat er geen extra voorzieningen nodig zijn aan infrastructuur en geen grote ruimtelijke uitstraling plaatsvindt.
Griend	Wilgenbos dat regelmatig laag boven de grond wordt afgezet, waardoor een dicht bos met dunne twijgen ontstaat. Een griend ligt veelal op natte gronden waar geen andere vormen van landbouw mogelijk waren.
Groenblauwe diensten	Aanleg en beheer van landschapselementen door particulieren, veelal langs kavelranden en watergangen en gekoppeld aan recreatieve paden. Hiervoor kan een vergoeding worden overeengekomen.
Intensieve recreatie	Recreatieve activiteiten waarbij een activiteit gevolgen heeft voor infrastructuur en bereikbaarheid en een bovenlokale uitstraling voor mens en milieu
Kom	Gronden met (zware) rivierkleiafzetting achter de oeverwallen. Door inklinking zijn de gronden gedaald ten opzichte van de rivier. Het waren voor de ruilverkaveling grotendeels natte, ontoegankelijke gebieden.

Begrip zoals gehanteerd in het LOP	Verklaring
<i>Natuurvriendelijke oever</i>	Oever van een waterloop met een aangepast talut of beschoeiing ter verrijking van de ecologische waarde. Een flauwer talut kan tevens bijdragen aan een grotere bergingscapaciteit.
<i>Nieuw landgoed</i>	“Een openbaar toegankelijk bos- en/of natuurcomplex (al dan niet met overige gronden) met daarin een woongebouw van allure met in beginsel maximaal drie wooneenheden en een minimale omvang van het nieuwe bos of natuurgebied van 5 ha.” (Bron: Streekplan Gelderland, 2005)
<i>Nieuwe Hollandse Waterlinie</i>	Voormalige verdedigingslinie tussen IJsselmeer en de Biesbosch. Het militair systeem bestond onder andere uit een hoofdweerstandslinje met forten, stellingen en groepschuilplaatsen, en een brede strook geïnundeerd (onder water gezet) terrein.
<i>Oeverwal</i>	Zandige rivierafzetting parallel aan de stroomgeul. Door de relatief hoge ligging zijn hier de eerste nederzettingen ontstaan en liggen hier de beste gronden voor akkerbouw of fruitteelt.
<i>Populierenweide</i>	Veld met populieren ten behoeve van houtproductie. De bomen zijn in een regelmatig raster geplant. Deze bossen komen voornamelijk in de kom voor.
<i>Recreatief medegebruik</i>	Hiermee wordt bedoeld dat naast de andere hoofdfuncties (meestal natuur, water of landbouw), de recreatieve functie medegebruiker is van het gebied of het betreffende perceel.
<i>Ruimtelijke kwaliteit</i>	De mate van functionaliteit, attractiviteit en duurzaamheid (robuustheid) van een gebied. Voor de waardering van een gebied kunnen de aanwezige karakteristieke kenmerken of specifieke identiteit een graadmeter zijn, alsmede de natuur- en cultuurhistorische waarden in het landschap.
<i>Singel</i>	Een dichte strook met opgaande heesters en loofbomen. Rondom boomgaarden komen van oorsprong vaak windsingels voor die bestaan uit dicht op elkaar geplante elzen of populieren om het fruit tegen wind te beschermen.
<i>Stroomrug</i>	Voormalige rivierloop, bestaande uit een relatief zandige rug op variërende diepte. Door de inklinking van de klei zijn de stroomruggen hogergelegen.
<i>Verbrede landbouw</i>	Multifunctionele of verbrede landbouw is een strategie van agrarische ondernemers die naast de landbouw ook andere functies vervullen. De nevenactiviteiten kunnen genoemd worden onder vijf categorieën: recreatie, zorgtaken, natuurbeheer, de verwerking en verkoop van landbouw(streek)producten in boerderijwinkels of bio-energie. Het is mogelijk om van de neventak de hoofdinkomstenbron te maken.

Begrip zoals gehanteerd in het landschapontwikkelingsplan	Verklaring
<i>Uiterwaard</i>	Buitendijkse gronden langs de rivier. Door het vastleggen van de rivieren binnen dijken, zijn de uiterwaarden door het aangevoerde sediment steeds hoger komen te liggen.
<i>Waterberging</i>	Het vasthouden van water in waterlopen, op percelen of in grondwater om de afvoer te reguleren en geleidelijker te laten verlopen. Wanneer teveel water ineens wordt afgevoerd, kan het watersysteem verderop worden overbelast en/of een tekort aan water ontstaan op een later tijdstip. In de uiterwaarden is sprake van andere maatregelen, namelijk om de afvoercapaciteit van het rivierbed (stroomgeul rivier en de uiterwaarden) te vergroten. Dicht gebeurt onder andere door delen van de uiterwaarden te verlagen, nevengeulen te graven of dijken te verleggen.
<i>Wiel</i>	Of Kolk, Waai. Diep water dat is ontstaan waar een dijk is doorgebroken. Bij het dichten van de dijk werd gekozen of het wiel binnen- of buitendijks kwam te liggen. Hierdoor hebben dijken de kenmerkende slingerende vorm gekregen.
<i>Woerd</i>	Oude woonplaats op een kunstmatige verhoging tegen wateroverlast.
<i>Zijkade</i>	Of Zeiving, Zijdwende. Kade haaks op de oeverwal om het water van naastgelegen gebieden buiten de landbouwgronden te houden.
<i>Zomerdijk</i>	Of Zomerkade. Lage, buitendijkse kade in de uiterwaarden langs de rivier ter voorkoming dat bij kleine schommelingen in de waterstand (voornamelijk in de zomer) het agrarisch land onder water loopt.

Colofon

Versterk de variatie en verstevig de banden

*Landschapsontwikkelingsplan (LOP) voor de gemeente Buren
als uitwerking van de Structuurvisie Buren 2009-2019*

Vastgesteld door de gemeenteraad op 30 oktober 2012

Opgesteld in opdracht van de gemeente Buren

Projectteam

Adviseurs:

Schokland; Henk van Blerck, Hanneke Baltjes, Marc Nolden

Buro Hemmen; Henk van Ziel, Paul Ganzevles

Bureau Niche; Tiny Wigman

Van der Molen Groenconsult: Hans van der Molen, Marije Slijkhuis

Gemeentelijke ambtenaren:

Wim Kuster

Chantal Braak

Roelof de Wit

Jan Willem Bol

Hans Stam

Marc Douma

Rhenen, 2012

